Troels Arbøll, Cecilie Bjerre, Alexandra Jønsson, Elizabeth Li,
Sabina Pultz, Stine Rønholt, Torsten Thomsen

Veje ind i akademia

Essays fra Det Unge Akademi

Indholdsfortegnelse

Indledning
Redaktionen *5*

Sammenfletning eller sidespor. Om at fare vild og finde vej i tværfaglige og prekære landskaber
Laurine Albris *9*

At balancere en forskningskarriere med klinisk praksis
Stine Andersen *19*

Fire (og et halvt) udlandsophold og ét parforhold
Lau Andersen *25*

Vildere klovn, vildere. Humor som våben og copingstrategi i akademia
Anton Autzen *33*

Når nok aldrig er nok. En brevveksling om overpræstation, excellence og grænseløst arbejde i akademia
Cecilie Bjerre & Torsten Thomsen *41*

Destination akademia: Om at blive grebet
Mikkel Bille *53*

Kunsten at sætte sig mellem stole
Zakaria Djebbara *61*

Det gode forskningsmiljø. Om fællesskaber, fejl og kollegaer med redningsveste
Nina Høyland-Kroghsbo & Forskningsformidlingsudvalget *69*

Voyage, Voyage
Janus Eriksen *75*

Fra fuglehjerte til forskerhjerte
Louise Jensen *85*

Forsker, forælder – og fraskilt
Alexandra Jønsson *93*

Hvordan man rejser sig fra (endnu et) afslag
Alexandra Jønsson *101*

(U)balancegang: et levneds(til)løb i akademia
Elizabeth Li *107*

At rejse ud og at komme hjem igen: om internationaliseringens paradoks
Rasmus Munksgaard *117*

Et midlertidigt opgør med work/life dikotomien og et slag for relationerne
Sabina Pultz *127*

Kunsten at mingle
Vibe Nielsen *135*

Omveje, åbne døre og at turde begynde forfra
Stine Rønholt *141*

”Er det fordi, du skal rejse igen, mor?” Livet som mor og migrationsforsker
Anja Simonsen *149*

At komme udefra. Impostor-syndrom, netværk og uskrevne regler i akademia
Torsten Thomsen *151*

Indledning

Redaktionen

Forskerkarrieren. Hvilken forjættet og glamourøs tilværelse. Tænk sig, efter de mange års studier, årene på SU, det hårde slid og de mange frustrationer - endelig at være nået til det punkt, hvor din hobby og passion samtidig er din levevej. Hvad kan være mere tilfredsstillende end at bidrage til udviklingen af et fagfelt, som du brænder for? At forme den tradition, du selv er rundet af, og se dit arbejde anvendt i forventede såvel som uventede sammenhænge både inden for og uden for akademia? At høste ros og anerkendelse fra kolleger og studerende? At se din egen karriere og din organisation udvikle sig og blomstre i takt med, at fonde og netværk får øjnene op for kvaliteten af dit arbejde? At deltage i bedømmelses- og ansættelsesarbejde og opleve, hvordan det er at udøve indflydelse gennem en dømmekraft, der hele tiden skærpes?

Forskerkarrieren er fyldt med sejre og personlig såvel som professionel udvikling. Men det bliver også tirsdag, og endnu et afslag tikker ind i mailboksen sammen med mailen fra din sure kollega. Du har ikke forberedt din undervisning til i morgen endnu. Der er nederlag, hårdt arbejde og frustrationer. Og vejen til et fast job i akademia er i vidt omfang præget af et hæsblæsende udskillelsesløb som følge af prekære ansættelser, usikkerhed, afhængighed af andres hjælp og velvilje, afsavn og skuffelser. Det er den spænding og dobbelthed mellem forestillingen om forskerkarrieren og dens faktiske vilkår, der er afsættet for denne antologi.

Som redaktørgruppe har vi selv savnet en udgivelse som denne - dengang vi var ph.d.-studerende eller nyansatte

postdocs og forsøgte at finde fodfæste i et felt, hvor vejene sjældent er lige, og hvor meget forbliver uudtalt. Med denne antologi ønsker vi at synliggøre nogle af de kringlede forløb og de erfaringer, som sjældent finder vej ind i de mere formelle fortællinger om forskerkarrieren. Disse underfortalte dimensioner af arbejdslivet som forsker er væsentlige, når man overvejer, om det er den vej, man (fortsat) ønsker at gå.

For lidt over 10 år siden delte en forsker fra Princeton University sit såkaldte *CV of Failures* for at synliggøre de mange afslag, der ligger bag enhver tilsyneladende succesfuld karriere. Denne antologi ligger i forlængelse af samme impuls. Den er ikke et katalog over nederlag, men flere af bidragene insisterer på at vise det frem, som ellers ofte forbliver usynligt: afslagene, tvivlen, omvejene. Ikke som undtagelser, men som en integreret del af det akademiske arbejdsliv.

Antologiens forfattere er alle medlemmer af eller alumner fra Det Unge Akademi, som hver især arbejder inden for og repræsenterer vidt forskellige discipliner, videnskabelige traditioner, ansættelsesformer og institutioner med dertilhørende karrieremæssige konventioner og vilkår. I de 19 bidrag kan du læse forfatternes personlige anekdoter og refleksioner over deres veje ind i akademia og forskerkarrieren samt erfaringer med og råd om specifikke emner og problematikker såsom afslag, internationalisering, *networking, work-life-balance, impostor*-syndrom, overpræstation, kærligheden til forskningen og utraditionelle og uforudsigelige karriereveje. Bidragene viser også, at der på tværs af fagfelter alligevel er mange vanskeligheder, udfordringer og glæder, der går igen. Men ingen af forfatterne påstår at have knækket koden eller at give et klart bud på præcis, hvad der kan garantere én en forskerkarriere. Derfor er dette heller ikke en *how to*-bog. Til gengæld håber vi, at

de personlige fortællinger kan fungere som genkendelige og normaliserende - og måske også forstyrrende - spejlinger. At de kan bidrage til at sætte din egen situation i perspektiv. Ikke ved at anvise en vej, men ved at vise, hvor mange der findes.

Fælles for disse veje er, at de ikke er nemme. Ingen kommer sovende til en akademisk karriere. Tværtimod viser bidragene, hvordan det udover fagligt talent også ofte kræver stædighed, udholdenhed og mod til at befinde sig i usikre og nogle gange uigennemskuelige omstændigheder, at begå sig i akademia. Antologien bidrager dermed til at vise det ofte usynlige arbejde, der også er med til at skabe en forskervej. Det er ikke nok at være nørdet og en ørn til fordybelse. Arbejdets mange facetter kalder på evne til at netværke, synliggøre egne bidrag, knokle og samarbejde på trods af pressede arbejdsbetingelser.

Selvom antologiens mange bidrag kommer omkring en mængde forskellige aspekter af livet som forsker, vil du formentlig også lægge mærke til det, der ikke er med. Fortællinger om dysfunktionelle ph.d.-vejlederrelationer, beretninger om giftigt arbejdsmiljø, misundelse og konflikter om ejerskab til idéer og arbejde fylder ikke. Det er ikke, fordi disse forhold er uvæsentlige. Tværtimod. Men de er vanskelige at udfolde inden for denne genres rammer. De personlige fortællinger, som antologien består af, er forankret i konkrete erfaringer og relationer, og netop derfor er de også sårbare. I en relativt lille universitetsverden vil sådanne beretninger desuden ofte være genkendelige - ikke kun for dem, der skriver, men også for dem, der skrives om. Samtidig er det væsentligt at understrege, at disse aspekter ikke alene er et spørgsmål om individuelle erfaringer. De er også indlejret i de strukturelle vilkår, der præger det akademiske arbejdsmarked: midlertidige ansættelser, skarp konkurrence, utallige uddannelsesreformer,

afhængighed af anbefalinger og netværk samt et vedvarende pres for at præstere og synliggøre sit arbejde. I den forstand er de heller ikke fraværende fra antologien. De optræder indirekte - som vilkår, som stemninger, som bagtæppe - i mange af de fortællinger, der følger, uden nødvendigvis at blive gjort til deres eksplicitte omdrejningspunkt.

De 19 bidrag i denne antologi skal altså *ikke* læses som en håndfast guide til, hvordan du opnår en fast stilling i universitetsverdenen. Der findes ingen sådan manual. Som det vil fremgå af de følgende essays, er vejene ind i akademia sjældent lineære. De er kringlede, præget af tilfældigheder (og hårdt arbejde!) og gentagne omveje - og lader sig ikke uden videre kortlægge. Det har heller ikke været hensigten. Men hvis denne antologi kan være med til både at nuancere forventningerne til og fastholde blikket for det, der driver arbejdet i akademia, har den opfyldt sit formål. Ikke ved at gøre vejene lettere, men ved at gøre dem mere synlige.

Sammenfletning eller sidespor?

Om at fare vild og finde vej i tværfaglige og prekære landskaber

Laurine Albris, arkæologi og navneforskning

”Your application has reached grant preparation stage”. Sætningen gav ikke umiddelbart mening, da beskeden tikkede ind. Det var februar, jeg var midt i min barselsboble, og jeg havde intet hørt, siden jeg som højgravid indsendte ansøgningen. Men mailen fra EU-kommissionen betød, at jeg for en stund var reddet fra den truende uvished. De første otte år efter min ph.d. levede jeg som projektansat på mine egne bevillinger, og jeg husker hvert eneste øjeblik, hvor jeg fik positiv besked om en bevilling. Hver gang føltes det som at undgå en afgrund i 11. time.

En lang snørklet vej

Min akademiske karriere tog for nylig en drejning, jeg ikke havde forventet: Jeg startede som *tenure-track*-adjunkt i forhistorisk arkæologi på Saxo Instituttet ved Københavns Universitet. Selvom jeg er arkæolog fra samme institut, havde jeg gennem mange år bevæget mig ud ad en alternativ faglig vej. Jeg kombinerede faget onomastik, navneforskning, med arkæologien i både mit speciale, min ph.d. og et efterfølgende postdocprojekt ved Universitetet i Bergen. Tværfaglighed blev en vej ud af en følelse af faglig tvivl og hjemløshed og viste sig som en god platform til at skaffe bevillinger til innovative forskningsprojekter. Paradoksalt nok spændte tværfagligheden også ben for mig,

blandt andet fordi jeg var svær at passe ind i institutionernes kasser.

Dette indlæg er min beretning om, hvad det indebærer at blive og være tværfaglig humanist, og hvordan det påvirker forskningsmuligheder, arbejdsliv og karriereveje.

Brobygning eller vildfarelse?

Ideelt set er tværfaglighed en kombination af fag, hvor forenede metoder og perspektiver gør forskningen bredere og stærkere. Det kan betyde, at forskellige forskere arbejder sammen, enten i hvert sit spor eller tættere fællesskab. Nogle forskere tager skridtet videre og tilegner sig et eller flere ekstra fag. Det er krævende, fordi det betyder, at forskeren må tilegne sig det nye felts grundlæggende litteratur, fagsprog, paradigmer, videnskabssyn etc.

Når discipliner samles, kan der let opstå misforståelser og ubalancer, men den forsker, der har et indgående kendskab til to fag, kan se de små forskelle, der har stor betydning. For eksempel kan variationer i begrebsanvendelse gøre, at fag taler forbi hinanden. Derfor har det stor værdi, at nogle forskere fordyber sig i flere fag og kan skabe forståelsesbroer mellem samarbejdende discipliner.

Det at være en flerfaglig forsker kommer imidlertid også med en pris. Det er tidskrævende at sætte sig ind i og følge med i flere forskningsområder og at pleje dertilhørende netværk. I mine ansættelser har jeg ofte bevæget mig fysisk mellem museer og universiteter med tilsvarende dobbelt op på møder og arrangementer. Man kan føle sig splittet og blive mødt med tvivl om ”hvem man egentlig er” fagligt set. Det at kombinere eller skifte mellem fagligheder fører derfor let til en følelse af faglig ensomhed.

Jeg tog den for arkæologer usædvanlige vej at tilvælge en anden humanistisk faglighed. Arkæologien har fra sin fødsel som selvstændig disciplin været præget af samarbejde med naturvidenskaberne, mens den på nogle måder tog afstand fra historie- og sprogfag. Når mine studiekammerater specialiserede sig i arkæobotanik, zooarkæologi eller *ancient* DNA, blev det set som en forlængelse af deres arkæologiske faglighed. Men når man tilegner sig en anden humanistisk disciplin, bliver man delvist ”noget andet”, som ikke har noget navn.

Jeg har altid strittet fagligt i mange retninger og været bange for at blive sat i bås. Som barn læste jeg alt drevet af intellektuel nysgerrighed, men uden en klar akademisk drøm. Jeg ville bare være en svamp, der opsugede viden, især om fortid og oldtid. Jeg sprang spontant fra Litteraturvidenskab på Københavns Universitet, og da jeg året efter startede på Forhistorisk Arkæologi, røg jeg ind en faglig identitetskrise: Jeg ville ”ind i hovedet” på fortidens mennesker og famlede rundt i tilvalg på Historie, Religionsvidenskab og ekstra fag på Åbent Universitet. Jeg søgte efter en kommunikation på tværs, der ikke rigtig var der. Historie og Religionsvidenskab arbejdede ud fra tekster og var dengang ikke så interesserede i arkæologi og materialitet (egentlig var det ved at ændre sig med den såkaldte *material turn*). Arkæologien holdt til gengæld på den materielle empiri, hvor brug af skriftlige kilder var en form for forurening af den arkæologiske tolkning. De akademiske skel splittede mig: Skulle jeg skifte fag?

En forløsning kom ud af et udvekslingsophold ved University of Sheffield, hvor kurser om skriftbærende samfund på tværs af Europas fortid præsenterede en mere åben tilgang til faglige skel. Mødet med den engelske akademiske kultur gav mig blod på tanden, da en inspirerende professor opfordrede mig til

at forfølge en ph.d. Jeg havde aldrig selv haft mod til at tænke den tanke, men nu tændtes der en drøm om at blive forsker.

Trædesten og sammenfletning

Hjemme igen fik jeg mulighed for at tilegne mig en kundskab, der talte ind i alle de fagligheder, jeg hidtil havde afsøgt. Min far, Jon Albris, havde en baggrund i nordisk lingvistik, og han arbejdede, da jeg var barn, på et større sociolingvistisk forskningsprojekt på Københavns Universitet. Derfor var jeg gennem hans faglighed orienteret mod nordisk sproghistorie, som var noget, vi ofte diskuterede derhjemme. Men selvom arkæologien havde dialog og samarbejde med nordisk navneforskning, var det noget, man forholdt sig skeptisk til i faget. Nu udbød det daværende Nordisk Forskningsinstitut et overbygningskursus i stednavneforskning. Underviseren var en ph.d.-studerende, der selv var arkæolog fra Aarhus Universitet. Det viste sig, at navneforskningen gerne ville arkæologien.

Ud over ny fagkundskab åbnede kurset en verden i form af indlemmelsen i et inkluderende forskningsfællesskab. Jeg var allerede grundigt socialiseret ind i det arkæologiske udgravnings- og museumsliv. Men i det nærmest mikroskopiske navneforskningsmiljø blev vi få studenter fra begyndelsen hentet ind i forskningens maskinrum. Vi deltog i projekter, møder, ekskursioner og konferencer. Jeg blev ansat på afdelingen og kendte snart alle i Norden, der arbejdede med navne.

Navneforskningen og dens fagmiljø blev den trædesten, jeg havde brug for, for at finde min vej ind i forskningen, og samtidig et bindeled, der kunne sammenkoble de fagligheder, jeg før havde udforsket: arkæologien, historien og religionshistorien. Men navneforskningen var også en snæver vej.

Det var dengang som nu ikke let at få ph.d.-stipendier på humaniora. Jeg havde også studiejob på Danmarks Oldtid på Nationalmuseet, og her spidsede jeg ører hver gang der blev talt om forskningsprojekter. Jeg øjnede en chance, da en forskningsprofessor fik en stor bevilling til at forske i religionens tilknytning til rige gårdkomplekser i den sene jernalder. Jeg tog mig sammen og bankede på for at sige, at til det tema måtte man have de sakrale stednavne med, og det ville jeg skrive ph.d. om. Det endte med at han skaffede 2/3 til et stipendie, men jeg skulle selv finde den sidste 1/3. Jeg gik til institutlederen på Nordisk Forskningsinstitut, som selv har forsket i samme emne. Hun gik med til at stille den sidste del, hvis de andre faldt på plads. Da finansieringen var hjemme, skulle stipendiet dog slås op i fri konkurrence.

Som ph.d.-stipendiat i et arkæologisk projekt med religionsvidenskabeligt sigte og indskrivning på Navneforskning følte jeg, at jeg havde nået mit mål. Men faktisk var jeg på vej ud i ukendt land uden forestilling om, hvor jeg ville hen.

Institutlederen hev mig tidligt i ph.d.-forløbet til side og sagde, at der ikke var nogen oplagt funktion til en faglighed som min på instituttet og anbefalede at sigte mere arkæologisk for at øge mine jobmuligheder. Stillinger indenfor arkæologi hænger imidlertid heller ikke på træerne, men jeg havde en naiv tro på, at når jeg var nået så langt, skulle det nok gå. Da jeg lidt senere blev mor, begyndte fremtidsmulighederne dog at fylde mere. Pludselig var det ikke så attraktivt at ende som akademisk nomade eller at vende tilbage til feltarkæologien og leve fra udgravning til udgravning på forskellige museer.

Ud igen og hjem igen

Det, der endte med at bane en længere vej for mig i akademia, var, at jeg efter min ph.d. tog til udlandet på en Marie Curie-postdoc. Det er ikke alle yngre forskere, der har lyst til eller mulighed for at flytte til udlandet, særligt med familie. Men min mand fik et ph.d.-stipendium ved Universitetet i Bergen, og vi besluttede at tage derop med vores to små børn. Jeg søgte Marie Curie-bevillingen, fordi jeg ikke havde mange andre muligheder. Det virker som et lykketræf, at jeg fik den, men jeg tror, at tværfagligheden gjorde udslaget. I ansøgningen spillede jeg på min særlige profil, som nu skulle udforske de ældste personnavne. Projektet medførte, at jeg måtte sætte mig ind i runologi og urnordisk, og jeg fik en større og mere flerfacetteret grundforståelse af mit problemfelt. Jeg kan i dag se, at det projekt, langt mere end min ph.d., modnede min faglighed og fik mig til at tro på min faglige identitet.

Det er blevet en slags mantra, at man skal have været i udlandet for at kunne klare sig i akademia. Et udlandsophold ser godt ud på CV'et og kan være en fantastisk oplevelse og erfaring. Særligt Marie Curie eller andre prestigefyldte stipendier eller gæsteophold bliver en form for blåstempling, der gør det lettere at skaffe fondsmidler videre frem. Dog er det i min erfaring især en vej til flere postdocs. For eksempel giver udlandsophold mulighed for at søge hjem på diverse reintegrationsstipendier. Men der er også omkostninger ved at flytte til udlandet i flere år, især hvis man har familie med: Det er dyrt, det kræver uendelig meget logistik, tid og energi at skifte bolig og land. Hele hverdagslivet rykkes op med rode og skal genetableres i en anden kultur, og det kan være hårdt for både børn og voksne at være langt fra venner og kendte netværk. Alt imens er der måske

andre, der ikke drog ud, som sætter sig på stillingerne derhjemme.

For vores familie blev de personlige omkostninger store. Mens vi var i Bergen, mistede jeg pludseligt min far. Det var et hårdt slag, også for mit faglige virke, fordi jeg altid havde sparret meget med min far om min forskning. Kort efter blev min mor alvorligt syg, netop da Corona-krisen var under opsejling. Vi var alle glade for Bergen, og jeg fik fagligt og karrieremæssigt meget ud af opholdet, men det var en svær tid at være væk i, og det endte med at vi ville tilbage til Danmark.

Gennem den prekære mose

Her blev en fondsbevilling endnu engang min redning: Jeg fik et reintegrationsstipendie fra Carlsbergfondet til endnu et toårigt projekt; nu om jernalderens religiøse landskab på Bornholm. Selvom tværfagligheden var med, var projektet arkæologisk drejet, delvis fordi jeg indså vigtigheden af kernefagligheden i forhold til mere permanente stillinger. Jeg blev igen ansat på Nationalmuseet og året efter fik jeg en Sapere Aude Forskningsleder-bevilling fra Danmarks Frie Forskningsfond til et projekt om Bornholms jernalderborge.

Det kommer til at fremstå, som om det var let at få bevillinger, som perler på en snor, og mit forløb virker måske meget planlagt. Men i virkeligheden var det en følelse af at hoppe fra tue til tue. Jeg skrev ansøgninger ved siden af den almindelige arbejdstid, ofte om natten, og levede på et til to år ad gangen, mens jeg altid prøvede at afslutte det forrige projekt og skaffe penge til et nyt – uden at vide om linen snart var løbet ud.

Sapere Aude var den sværeste bevilling at få hidtil, og jeg håbede, at den kunne forme en vej ud af det prekære hængedynd. Men her viste den endelige blindgyde sig: Selvom

jeg blev løftet over postdocniveau, blev mine kompetencer ikke set som nødvendige for museets kernefunktioner. Jeg kunne derfor kun være ansat på eksterne midler og i en begrænset årrække, men jeg havde udtømt de fleste muligheder for at søge løn til mig selv uden fastansættelse.

Det så ud til, at sumpen nu endelig ville opsluge mig. Min eneste chance var at skaffe en endnu større bevilling, men efter mange års pres og usikkerhed orkede jeg ikke at satse alt på flere store ansøgninger. Jeg havde stresssymptomer og forsøgte i stedet at fokusere på mit igangværende projekt og at finde ro i, at det nok blev det sidste. Jeg begyndte samtidig at orientere mig mod det bredere arbejdsmarked.

En gammel hulvej mod nye horisonter

Forunderligt nok er jeg nu tilbage på mit gamle institut. Det kom som en overraskelse, da der blev slået en stilling op med en beskrivelse, der på mange måder matchede min profil. Men jeg har i mine seneste projekter oplevet en stor glæde ved at genopdyrke min kernefaglighed, og det var måske medvirkende til, at jeg kom til at undervise på arkæologifaget. Samtidig har instituttets syn på fagligheder rykket sig meget, siden jeg var studerende, og jeg oplever, at min tværhumanistiske profil ikke ses som et sidespor, men som et aktiv. Jeg holder stolt fast i min nichefaglighed, som jeg kalder ”arkæoonomastik”.

Når jeg i dag gør status, har mine faglige, institutionelle og funktionelle skift både givet mig fordele og ulemper: De har givet mig brede netværk og kundskaber om praksis i mange dele af forskningsverdenen og muligheder for at arbejde med forskning, jeg selv har defineret i flere udformninger. Samtidig har det usynlige arbejde med dobbelt faglighed, flytninger og fondsansøgninger betydet, at jeg ikke har publiceret så meget,

som jeg gerne ville. Med flest museums- og forskningsansættelser bag mig, er det nu et nyt stort arbejde at vænne mig til universitetslivet og undervisningen.

Tværfaglighed kan være et tveægget sværd. Den enkelte forsker har uanede muligheder for at skabe sin egen unikke profil og for at skaffe midler til innovative projekter. Samtidig kan tværfagligheden betyde mere usynligt arbejde, faglig ensomhed og mangel på åbenlyse jobmuligheder. Alligevel giver dét at have flere faglige tangenter til rådighed og at insistere på at tænke på tværs af de faglige kasser, muligheder for at styrke begge discipliner og for at skabe en stærk profil, hvis man formår at sætte den i spil og tør sætte den igennem.

At balancere en forskningskarriere med klinisk praksis

Stine Linding Andersen, medicin

"Efter at have aflagt offentlig prøve på mine i de medicinsk-kirurgiske fag erhvervede kundskaber, aflægger jeg herved det løfte, til hvis opfyldelse jeg end ydermere ved håndsrækning har forpligtet mig, at jeg ved mine forretninger som praktiserende læge stedse skal lade det være mig magtpåliggende, efter bedste skønnende at anvende mine kundskaber med flid og omhu til samfundets og mine medmenneskers gavn…"[1]

Sådan lød indledningen på det lægeløfte, som jeg aflagde efter bestået kandidateksamen i medicin ved Aarhus Universitet. Det var en kold januardag i 2011, og indtrykkene var mange. Glæden og lettelsen over en veloverstået eksamensperiode var ikke til at skjule, men samtidig ramte vemoden over at forlade tilværelsen som studerende. Ude i horisonten ventede arbejdslivet, hvilket lægeløftet ved dimissionen vidnede om. Et arbejdsliv som læge, der for mig stod klart defineret ved ordvalget "praktiserende læge" i lægeløftet, nemlig lægen i mødet med patienten som led i diagnostik og behandling. Det var nok egentlig også denne forestilling om den "praktiserende læge" i mødet med patienten,

[1] *Lægeløftet*, tilgået 17. marts 2026, www.laeger.dk/foreninger/laegeforeningen/etik/laegeloeftet

der seks år forinden havde fået mig til at vælge netop medicin frem for andre universitetsfag med sundhedsfagligt sigte. Det virkede så ligetil, hvilket arbejdsmæssigt virke, der ventede på den anden side af studierne med netop dette fag.

Mødet med forskningen

Således begav jeg mig som nyuddannet læge i kast med arbejdslivet, og mit lodtrækningsnummer førte mig ved starten af mit arbejdsliv til det nordjyske, nærmere bestemt Aalborg. Det var en god og spændende tid, og den direkte kontakt med patienterne gav mig megen mening og koblede de mange års studier til handling. Det var tilmed hårdt og overgangen brat, men hvert møde med patienten gav direkte feedback, og beslutninger skulle drages og forløb føres videre i hver vagt. Midt i dette første år som "praktiserende læge" med fokus på mødet med patienten og tilstedeværelsen i vagter på tværs af døgnets timer, så hændte det, at jeg kom i kontakt med afdelingens professor. En indledende snak blev til mere, og jeg fornemmede, at også i forskningen var der fokus på patienten, lægen og evidensbaseret praksis. Men forskningen havde et perspektiv, der var bredere, og som rakte længere end at finde en løsning for denne patient og denne læge i denne vagt. Det handlede om at lade sig inspirere og gå skridtet videre, og det fangede mig.

De parallelle spor

Fra dette indledende møde udviklede min forskningsinteresse sig i takt med samarbejdet, og efter endt klinisk basislægeuddannelse, der er første led i den lægelige videreuddannelse efter medicinstudiet, startede jeg som ph.d.-studerende ved afdelingen. Denne beslutning var ikke vanskelig, da projektet var spændende og forankret i patientdiagnostik og

behandling. Jeg så mig selv som lægen, der for en kortere periode ville være væk fra patienterne for dernæst at vende tilbage. Men forskningen greb om sig og greb mig, og ved endt ph.d.-forløb var det som om, at det akademiske spor kun lige var startet.

Overvejelserne om min fremtidige vej udfordrede mit syn på mig selv som læge og antagelsen om at være "praktiserende læge" med et arbejdsliv forankret i patienterne. Arbejdet med patienterne var for mig så centralt i lægerollen, og jeg befandt mig godt i den hvide kittel og i dialogen med patienterne. Men jeg nåede til den erkendelse, at det ene ikke nødvendigvis udelukker det andet, og at praksis og forskning kan indgå parallelt. Således fortsætter også lægeløftet med præciseringen af forpligtelsen til løbende at erhverve sig ny viden: "…at jeg vil søge mine kundskaber fremdeles udvidede og i øvrigt gøre mig bekendt med og nøje efterleve de mig og mit fag vedkommende anordninger og bestemmelser."[2] Og dermed skete det, at jeg afstod fra et arbejdsliv som læge med direkte patientkontakt og behandlingsansvar og valgte at uddanne mig til speciallæge i Klinisk Biokemi.

Den delte position

Jeg har ikke fortrudt mit valg om at virke som læge i et laboratorie-forankret speciale. Jeg føler mig fortsat "tæt på" og bedriver patientnær forskning i samarbejde med kollegaer, som har direkte patientkontakt. Det er til gensidig inspiration at mødes om forskningsprojekter med patienten i centrum og med forskelligt perspektiv på tværs af de lægefaglige specialer. De

[2] Ibid.

parallelle spor som læge og forsker indebærer for mit vedkommende en delt position mellem hospitalet og universitetet som ledende overlæge og klinisk lektor. Dette adskiller sig fra forskere med udelukkende universitetstilknytning, men hverdagens dilemmaer, herunder at finde tid til forskning, er nok på mange måder eksisterende uanset ansættelsesforhold. Hvor det i universitetsverdenen kan være undervisningsforpligtelsen, som trækker megen tid, og i perioder skubber forskningen i anden række, så er der for mig i hospitalsverdenen en række opgaver og ansvarsområder for løbende at sikre laboratoriets drift. Det ligger implicit i konteksten og i opgavens natur, at dette kan være akut og altid kommer i første række, og det stiller krav til prioritering og balancering af tid. Snarere end at lade frustrationen lure, når en akut problemstilling (igen) sætter et planlagt forskningsfokus i baggrunden, har jeg med tiden accepteret dette. Det er netop i den akutte rådgivning, som led i at sikre patientforløb, at undren og nye forskningsideer kan opstå. Denne inspiration til forskning driver i høj grad min motivation, når travlheden melder sig, og deadlines er vanskelige at nå. Desuden har det for mig handlet om min egen rammesætning, for selvfølgelig kommer det akutte og driftsnære i første række, men forskningen har også prioritet og kan lige så vel placeres først på dagens program som nederst på opgavelisten. I sidste ende oplever jeg at være mere effektiv og motiveret indenfor begge verdener, når tid og opgaver balanceres.

De rette kompetencer

Forskning fangede ganske vist allerede min opmærksomhed som medicinstuderende, men det kom ikke videre under studiet. Jeg tvivlede på, hvordan man kom i gang, og søgte at finde svar på,

hvad jeg gerne ville forske i som en forudsætning for at opsøge muligheder. Overvejelserne var mange, herunder om jeg skulle være opsøgende eller afventende, hvordan jeg kunne vise interesse, og om jeg burde søge mod et område, som jeg senere kunne se mig selv praktisere som læge inden for. Siden stod det mig klart, at netop emnet er mindre betydende, men at alt bliver interessant, når man har mulighed for fordybelse, og når samarbejdet er det rette. Tilsvarende fandt jeg, at det i den første del af mit læge-liv ikke var typen af patienter, men snarere tilgangen og rutinen med de lægelige kompetencer, som gav mig mod og arbejdsglæde. Det handler om de rette kompetencer i både læge- og forskningssporet. Hvor det under ph.d.-uddannelsen er ganske klart, hvad der kræves og forventes, så kan overgangen efter endt ph.d. til fortsat forskning og etablering som forskningsleder være mindre klar. Hvad vil det egentlig sige at etablere sig, og hvad er rammerne som forskningsleder, hvad kræver det, og hvor kan jeg søge vejledning i processen? Jeg oplevede denne overgang som forsker parallelt med den videre uddannelse til speciallæge, hvor målbeskrivelser er udarbejdet, og hvor kompetencer er defineret for hver lægerolle, som skal opfyldes for at opnå “specialist”anerkendelsen. Der kan ikke drages direkte parallel fra videreuddannelsen af læger til forskere, men kompetencer er et nøgleord, og de kræver en rammesætning, som måske kan inspirere på tværs.

De forskellige tidshorisonter

At have et arbejdsliv forankret med virke som læge og forsker er for mig til gensidig inspiration. Det ene spor inspirerer det andet, og inspirationen går begge veje. Når man bedriver patientnær forskning, er missionen ofte at bidrage med viden, som kan ændre måden, hvorpå vi agerer som “praktiserende læger”, når

vi diagnosticerer og behandler patienter. Men vejen fra forskning til implementering i praksis er ofte lang, og tidsvinduet til nye forskningsresultater ofte ligeså. Dette tidsperspektiv på forskning adskiller sig fra det daglige arbejde blandt patienter på et hospital, hvor der handles og afklares fra dag til dag eller fra minut til minut i de mest akutte situationer. Denne vekslen mellem tidshorisonter i de parallelle spor som læge og forsker skaber for mig god synergi og bidrager væsentligt til at fastholde min motivation og arbejdsglæde.

Fire (og et halvt) udlandsophold og ét parforhold

– Sheffield, Amsterdam, Atlanta, Nashville, Stockholm og Lisbeth

Lau Møller Andersen, neurovidenskab

Udlandsophold er en integreret del af mange ph.d.-programmer og af manges akademiske karrierer i al almindelighed. Jeg selv har især i mine unge akademiske år haft en stærk international profil. Der kan siges meget om fordele og ulemper ved disse rent karrieremæssigt. Jeg fokuserer dog her på et mere personligt område end normalt: *Hvad betyder udlandsophold for parforholdet?* Sammen med Det Unge Akademi har jeg de sidste par år arrangeret ph.d.-dage, hvor vi har delt erfaringer og bekymringer med ph.d.-stipendiater i Aalborg, Aarhus, Odense og København. Til disse arrangementer oplevede vi, at der var stort ønske om at høre om netop udlandsophold, fordi både praktiske og familiemæssige hensyn fylder meget. Så her følger en kort gennemgang af Lisbeths, min kæreste, og mine oplevelser igennem 4½ udlandsophold med det fromme håb, at de kan være til nytte for unge forskere i lignende overvejelser. Jeg opsummerer med fire-syv råd, som man kan følge eller lade være, da jeg er fuldt bevidst om, at der ikke er nogen opskrift, der passer til alle.

Først tre bemærkninger: 1) vi er stadig sammen (>20 år), så dette er skrevet fra en ”overlevers” synspunkt og 2) vi har først fået barn (og hund) efter alt rejseriet. 3) fokus er på den

personlige historie, men jeg giver lidt regibemærkninger om mine akademiske overvejelser, som nok også har et skær af efterrationalisering.

Og så vil jeg foregribe min hovedpointe: *At tage afsted uden ens partner er ikke en falliterklæring for parforholdet, så tving jer ikke til, at I partout skal tage af sted sammen.*

Lisbeth og Lau

Lisbeth og jeg mødte hinanden ved filosofistudierne ved Aarhus Universitet i 2005, hvor vi var henholdsvis 20 og 21 år, og dannede hurtigt par derefter. Vi var nogle festaber og var aktive i fredagsbaren og i festudvalget, og meget af vores nuværende vennekreds kommer fra denne tid. Vi flyttede ret hurtigt sammen, men som man kan læse nedenunder, har vi ikke altid boet sammen siden. Akademisk var jeg især interesseret i, hvad der klassisk kaldes sjæl-legeme-problematikken (hvordan kan tanker forårsage bevægelse og *vice versa*). Denne interesse har fulgt mig siden i, hvad der er blevet min arbejdsmæssige karriere, hvor jeg nu er lektor ved Aarhus Universitet ved Kognitionsvidenskab. Lisbeth var mere interesseret i den mere anvendte del af filosofien og fik også kandidatgraden i filosofi. Sidenhen tog hun meritlæreruddannelsen og arbejder nu som lærer i Aarhus.

Sheffield (2007-2008)

Lisbeth og jeg tog sammen til University of Sheffield i England på et 9-måneders udlandsophold. Her oplevede vi sammen nogle af de udfordringer, der er ved at bo i et andet land. En ting, jeg husker, var, at vi pludselig oplevede, at vi to skulle finde nye måder at være sammen på, da vi havde været vant til at have et

stærkt socialt netværk med en stor, stærk vennegruppe ved vores filosofistudier.

Akademisk blev jeg her opmærksom på, at der var begyndt at dukke kandidatstudier i kognitionsvidenskab op rundt omkring i Europa, hvilket passede perfekt til mine akademiske interesser, da jeg var blevet mere og mere interesseret i selv at kunne lave eksperimentelle studier i stedet for blot at skulle ”filosofere” over det.

Mellemspil i Århus (2008-2009)

Vi flyttede ind i et kollegium i Skejby, langt væk fra Århus, syntes vi, men efter et halvt års tid flyttede vi i kollektiv (8 personer) i en gammel herskabslejlighed i Århus. Dette blev et sted, der formede os begge. Det var godt for os begge at kunne være sammen med andre, både sammen og hver for sig.

I forhold til det akademiske havde jeg i England fået øjnene op for en kandidat i kognitionsvidenskab i Amsterdam, og jeg læste nu suppleringsfag i lingvistik, da både filosofi og lingvistik var adgangsgivende til denne uddannelse. Lisbeth fortsatte sine studier i filosofi.

Kandidat i Amsterdam (2009-2011)

Jeg blev optaget på studierne i Amsterdam. Som jeg husker det, var Lisbeth ret direkte om, at hun ikke ville med, og at hun ville have, at jeg tog afsted. Jeg er hende evigt taknemmelig for det, ikke bare for hendes skyld, eller for min skyld, men for vores skyld. En automatreaktion for mange, og også mig selv, når en skal på et udlandsophold, er, at så skal den anden da også med, ellers er det en falliterklæring for parforholdet. Hvad, mange overser, er, at forholdene for den ”medrejsende” partner ofte er ret triste, da vedkommende ikke har noget formål med rejsen ud

over at være partner. Hvis ens partner har et eget formål med at tage med, så er det selvfølgelig en anden sag. Mine studier i Amsterdam var ret intense, så jeg fik tid til det, og Lisbeth havde en tryg base i kollektivet i Århus med den hverdag, hun ønskede. Vi vedkender os begge, at dette til tider var en hård tid, men de besøg vi fik hos hinanden havde en stærk intensitet. Da vi begge var studerende, var der også tid til længere besøg hos hinanden (1-2 uger), hvilket var bedre givet ud end weekendbesøg, da rejsetiden med bus og tog (fly var for dyrt) var mere end 14 timer.

Atlanta (2010-2011)
Her kommer så det, jeg kalder det halve udlandsophold (fordi jeg tog til udlandet (USA) fra udlandet (Holland)): I forbindelse med mine studier fik jeg en mulighed for at komme til et abe-laboratorium i Atlanta i USA. Det var et ophold på 7 måneder, så nu skulle jeg pludselig endnu længere væk. Her følte vi virkelig afstanden. Lisbeth var på besøg i en måneds tid hen over julen og en gang i foråret. I begge tilfælde havde Lisbeth skriveopgaver, som hun kunne færdiggøre ved mig, så vi udnyttede fleksibiliteten i, at hun var studerende. Vi rejste meget sammen i de perioder og oplevede USA sammen. Pga. tidsforskellen var det også nødvendigt med ret klare aftaler om, hvornår vi kunne skype.

Nashville (2014-2015)
Jeg kom hjem til Lisbeth og kollektivet og Aarhus (jeg tror stavemåden skifter heromkring) i 2011 og begyndte på en ph.d. i neurovidenskab ved Aarhus Universitet. I forbindelse hermed blev jeg kraftigt opfordret til et udlandsophold, og jeg fik en god mulighed for at besøge en gruppe i Nashville i USA. Denne gang besluttede vi os for tage af sted sammen. Lisbeth var blevet

færdig med en kandidat i filosofi, så denne gang passede det godt ind. Vi nød virkelig at være afsted sammen denne gang og opleve verden sammen. Vi havde også flere penge mellem hænderne, så det var lettere end i Sheffield, hvor vi ikke havde mange penge til at komme rundt for. En vigtig erfaring her var også, at vi havde truffet det rigtige valg dengang med Amsterdam. Lisbeth oplevede nogle af de hårde følger af ”bare” at være med. Hun måtte ikke arbejde pga. visum-regler, så hun skulle finde noget at bruge sin tid på. Hun fik job som frivillig ved Frelsens Hær med uddeling af mad til trængende og hjalp til som skolebibliotekar på en skole i Nashville. Dette kunne dog ikke forhindre, at hun fik nogle øv-dage, hvor hun bare ventede på, at jeg kom hjem fra arbejde. Her blev jeg bevidst om, hvad hun og jeg var blevet sparet for over en 2-års periode i Amsterdam.

Stockholm (2015 -2019)
I forbindelse med min ph.d. dygtiggjorde jeg mig i en metode inden for hjerneskanning, der hedder magnetoencefalografi. Jeg søgte og fik en stilling som postdoc i Stockholm i et nyåbnet laboratorium, der lokkede med at have adgang til den nyeste teknologi af disse sensorer. Jeg fraflyttede med vemod Lisbeth og kollektivet (denne gang for sidste gang). Min kontrakt lød denne gang på fire år, og Lisbeth skulle i gang med sine studier som meritlærer i Aarhus. Vi besluttede, at Lisbeth skulle flytte med, når hun var færdig med sine studier og søge job som lærer i Sverige. Dette gav hende et eget formål med at flytte op til mig. Inden Lisbeth flyttede til Sverige, oplevede jeg, at jeg satte meget pris på at have Lisbeth som gæst i Sverige. Jeg skulle vise hende rundt, vise hende min verden og sørge for, at hun fik det bedste ud af sit ophold. Det var en anden og værdifuld måde at være kærester på (igen). Vi fik også mere tid til hinanden, fordi

der ikke var venner og familie, der hele tiden ”lagde beslag” på os, da afstanden var større end normalt. Her var der også den luksus, at vi kunne ses fast hver anden weekend, da vi nu havde råd til flyrejser.

Efter endt uddannelse i Danmark flyttede Lisbeth til Sverige som regerende ”olde-kolle”, den der nogensinde har boet længst i kollektivet ifølge dets annaler, der stammer helt tilbage fra 80’erne. Hun fik også et job som lærer på en svensk skole, som hun var rigtig glad for, og vi overvejede muligheden for at blive boende i Stockholm, alt efter hvilke af mine fondsansøgninger der gik igennem – jeg søgte både i Danmark og i Sverige, men fik først fra Danmark, så vi flyttede til Aarhus igen i 2019, hvor vi er blevet siden. Under alle omstændigheder ville vi nok tilbage til Danmark på et tidspunkt, men som jeg husker det, var det ikke noget, vi havde travlt med da. Det, at uddannelsesmulighederne og bevillingerne er medbestemmende for, hvor man ender henne, er ret unikt for akademia – og måske havde vi slet ikke været på dette eventyr i dag, da det meste af det, jeg rejste efter, kan fås i Danmark i dag.

Efterspil og fire-syv råd

Da jeg kom tilbage til Aarhus i 2019 ved universitetet, havde jeg besluttet mig for, at nu skulle det lykkes med en fast stilling dér, ellers skulle jeg ikke rejse mere. Det lykkedes heldigvis. Siden har vi fået en schæferhund og en datter, og jeg har ærligt talt også fået stillet min rejsetrang for nu. Jeg kan ikke rigtig forklare hvorfor, men det trækker ikke rigtig i mig længere – og så er jeg egentlig bare lykkelig, hvor jeg er.

Hvis jeg skal formaste mig til at give nogle råd, så kommer der fire-syv stykker her:

- Verden er et vidunderligt sted, som du og din partner kan opleve og genopleve sammen og hver for sig
- Tag afsted, fordi du har lyst og ikke, fordi du føler, at du skal
- At tage afsted uden ens partner er ikke en falliterklæring for parforholdet, så tving jer ikke til, at I partout skal tage af sted sammen. Ens partner skal også kunne fokusere på sin egen fremtid for *jeres fælles fremtids skyld*
- Sæt pris på de gode ting i at bo hver for sig. Man kan være hinandens værter og vise hinanden verden. Og den lidt kontroversielle: Man kan få arbejdet hårdt igennem på karrieremæssige vigtige tidspunkter

Fælles efterskrift

Til en af de førnævnte ph.d.-dage fik jeg det gode spørgsmål fra en af deltagerne, om der ikke havde været et ulige forhold mellem mig og Lisbeth, da det hele tiden var på mine præmisser. Lisbeth og jeg oplevede det ikke selv sådan, og det håber vi, at dette skriv også viser. Lisbeth har læst det og føler sig ordentligt repræsenteret. Jeg har spurgt Lisbeth, om hun ville nævne noget udfordrende og noget rigtig godt ved denne tid. Noget udfordrende var noget så lavpraktisk som tidsforskellen til Atlanta, der gjorde, at det var meget svært at holde kontakt i hverdagene. Når jeg fik fri, var det midnat i Danmark. Noget rigtig godt ifølge Lisbeth var, at ungdomsrastløsheden blev holdt i ave – der skete hele tiden noget nyt.

Vildere klovn, vildere

– Humor som våben og copingstrategi i akademia

Anton Allen Abbotsford Autzen, polymerkemi

Akademia er fyldt med absurditeter. For mig har det ikke kun handlet om at finde vejen, men også om at være i det. At *cope*. Til formålet har jeg længe allieret mig med min humor, når jeg ser muligheden for at gøre oprør, især imod de virkelig små ting. Det her er en hævnhistorie. Jeg hedder Anton. Jeg er din fortæller, hovedperson og en kæmpe klovn.

Det er en god kuglepen. Ikke exceptionel, den vinder ingen designpriser, men den skriver og er en af de eneste i en radius af 5 meter, der virker ordentligt. Min vejleder løfter den fra mit skrivebord i de ph.d.-studerendes fælleskontor for at skitsere en idé på en lap papir. Han taler engageret, fægter med armene, og min opmærksomhed glider langsomt fra kuglepennen i hans hånd til det, han siger. Jeg ender med at lytte efter, hvad han siger.

Det er først, da han har forladt kontoret, at jeg opdager det uundgåelige: Min kuglepen er væk. Han har taget den med sig. Igen.

Det burde ikke genere mig. Det er bare en kuglepen. Men jeg er desværre alt for glad for idéen om plat gengældelse til at lade den ligge. Der er en ubalance i universet, som skal genoprettes.

Af uransagelige årsager har vi en kuriøs kasse med kuglepenne stående på kontoret. De er ikke gamle, men de er

umådeligt ringe. Deres tykkelse er ukomfortabel, og det fluorescerende gule plast er et effektivt blikfang. Langs siden står der UNIVERSITET TWENTE med store blå bogstaver. De havde passet fint ind, hvis vi befandt os på Universitet Twente i Holland, men det gør vi ikke. Vi er i Aarhus. Deres primære egenskab ligger ikke i den geografiske forvirring, men at de kun virker cirka 45 % af tiden.

En Twente-pen er lunefuld. Den kan gå fra at virke upåklageligt til at strejke totalt flere gange i samme sætning. Har man tålmodighed, kan der skrives med den, men processen er frustrerende. Den virker lige præcis nok til, at det føles som spild af ressourcer at smide den ud, men ikke godt nok til at være egentlig brugbar. Med andre ord: Den er perfekt til formålet.

Som et hjerteløst spil minestryger iværksætter jeg *Operation Twente*. Kuglepennene bliver strategisk spredt ud over kontoret. Når min sagesløse professor i inspireret entusiasme griber ud efter et skriveredskab for at illustrere en tanke, er den lokkende gule farve et oplagt valg. Den ligger lige for.

Og han tager dem med sig hver gang. Langsomt, men sikkert, bliver hans kontor befolket med disse perfekt uduelige skriveredskaber. Hver gang jeg er til møde på hans kontor, lister jeg også et par stykker op ad lommen og efterlader dem på bordet, i vindueskarmen eller ved siden af kaffekoppen som små tidsindstillede frustrationer. Jeg er en ninja. Det allerbedste er, når han i møder på sit kontor bruger flere Twente-penne i sekvens efter hinanden, fordi hver enkelt pen kun under ham 4 sekunders skrivetid. Der er det virkelig svært ikke at grine.

Der kommer selvfølgelig et bristepunkt. En dag kommer han ned på kontoret med et dødt ansigtsudtryk. Hans næver knuger om 30-40 knaldgule kuglepenne, som han dumper på mit skrivebord med et anklagende klir.

”I assume you are behind this,” siger han tørt. Og så går han igen.

Var det barnligt af mig? Absolut. Uden tvivl. Men det var en af de ting, jeg hyggede mig med. Jeg lavede meget fis med min vejleder og vores forskningsgruppe under min ph.d. Nogle gange balancerede jeg på grænsen, andre gange sprang jeg over den med begge ben. Dengang vidste jeg ikke helt, hvorfor jeg havde det behov, men det gør jeg nu.

Min baggrund er et godt stykke fra socialklasse 1. Min eneste grund til at starte på universitetet var, at jeg elskede at lære og i særdeleshed om naturvidenskaben. Fascinationen af denne var også en eskapisme for mig. Da jeg startede på Aarhus Universitet som 21-årig, havde jeg ét simpelt, næsten naivt mål: At stå i et rigtigt laboratorium og arbejde med kolber og farver, mens jeg lyttede til nummeret ”Eple” af Röyksopp i mine høretelefoner. Det er banalt. At lytte til den sang i et laboratorium var et konkret mål, som hjalp med at parkere de større, mere skræmmende tanker. Jeg var på mange måder også umoden og blind for det akademiske spil, for strategierne, netværket og de usagte regler. Det var både en gave og en forhindring. Når man ikke ved, at der er mure, går man nogle gange bare igennem dem, fordi man ikke har lært at stoppe op. En humoristisk og barnlig, uhæmmet tilgang har farvet min hverdag, men den dækkede også over usikkerheden. Jeg havde ikke marineret i den samme socialisering som mange af mine medstuderende. For at gribe hverdagen og gøre den til min egen, udnyttede jeg enhver chance for gøgl. Jeg cyklede på en ethjulet væltepeter som mit primære befordringsmiddel til universitetet. I læseferierne frekventerede jeg fysikernes kantine i toppen af Fysiktårnet. I elevatoren op mod 7. etage havde jeg altid en rød skum-klovnenæse i lommen. Når dørene lukkede, tog jeg den på.

Jeg vendte mig om mod døren og anlagde et totalt dødt ansigtsudtryk. Når elevatoren stoppede på en mellemliggende etage, og medpassagerer trådte ind, bestod sporten i at holde masken med et lille bitte smil. Det endte næsten altid med et fnis eller en forløsende latter.

Min barnlige entusiasme og mit store engagement gjorde mig dygtig, men klovnenæsen flyttede altid med. Jeg havde svært ved at skille professionalisme og gøgleri ad. Fordi gøgleriet var et skjold. I slutningen af min ph.d. havde jeg en af de der tunge, definerende snakke med min vejleder. Vi sad på hans kontor, det, der engang var fyldt med gule kuglepenne. Han bekendte, at institutlederen havde fortalt ham “alt, hvad der var nødvendigt at vide” om mig, inden han ansatte mig. Det var åbenlyst, at jeg var fundamentalt umoden. Men han så også potentialet. Og så vidste han, at jeg, ligesom han selv, var kæmpe fan af *Ringenes Herre*. Hans råd til mig var formet i Tolkiens sprog: Jeg skulle lade ”Traver” ligge. Jeg skulle træde i karakter som den, jeg var. Voks op.

Efter min ph.d. tog jeg på to postdoc-ophold i USA på universiteter, der var mere elite end gøgl. Klovnenæsen var med i kufferten. Men i takt med at min rolle skiftede til lederskab, ændrede min brug af humor sig. Det hjalp helt sikkert, at jeg var i USA, hvor rollefordelingerne er mere firkantede end i Danmark. Humoren blev mere moden og et ledelsesredskab til at nå dem, det ville virke på. Jeg håndhævede en stram politik om rene og ryddelige laboratorier, når de ikke var i brug, og måden, jeg gjorde det på, var med selfies med klovnenæsen. Jeg oprettede en kanal i vores fælleschat, som jeg kaldte ”Lost in the hoods”, oversat: faret vild i stinkskabet. Hvis der var det mindste rod, tog jeg en selfie med det, bærende klovnenæsen og et totalt dødt ansigtsudtryk og delte i tråden. Andre gange mæglede jeg og

håndterede konflikter blandt de studerende ved først at skabe en anden stemning i rummet med nogle velplacerede platheder for derefter at tage de konfrontationer, der skulle til. Her kunne jeg bruge min seniorrolle og min humor sammen på en måde, så ingen tabte ansigt. Mine jokes var altid rettet mod mig selv. Der er sket et par skift af miljø siden, og jeg har selv svært ved at genkende den, jeg var tidligt i min karriere. Nu er jeg hjemme i Danmark, men næsen har jeg endnu. Den har undervejs ændret betydning. Den er ikke længere et skjold, jeg gemmer mig bag, men et værktøj jeg bruger. Det tog jeg med hjem fra USA. Det er både i mit lederskab og som en *coping strategy.* Når studerende er frustrerede over fejlslagne eksperimenter eller egne dumheder, kan jeg møde dem i det absurde med humor. Det, jeg er allermest stolt af i mit lederskab, er, at ingen er bange for at stille ”dumme” spørgsmål, og at mine studerende hurtigt lærer ikke at frygte mig. Jeg har efterhånden mange gode historier i bagagen om, hvordan jeg har dummet mig, og de bruges flittigt til at afmontere disproportional følelse af skam, når en studerende laver en fejl. Når jeg sidder og ordner de mest hjernedøde, bundne administrative opgaver, tager jeg nogle gange næsen på. Der er så meget absurd i akademia: bureaukratiet, bevillingsansøgningerne, de endeløse møder. Nu bruger jeg konkret næsen til at udstille det absurde. Men også for at minde mig selv om, at anstrengelsen i det hele kan give glæde.

I 1942 udkom *Le Mythe De Sisyphe* af Albert Camus, og 1942 var måske ikke den mest behagelige tid at være fransk i, så det er ikke overraskende, at der er godt tankegods til at cope med i det, han skriver. Sisyfos var i den græske mytologi en konge, der narrede guderne lidt for mange gange. Guderne syntes, han var træls, så de straffede ham med, at han skulle skubbe en sten op ad et bjerg i al evighed, uden at det

nogensinde kunne lykkes at nå toppen. Camus mener, at Sisyfos alligevel er lykkelig, da der på trods af det absurde er en glæde at finde i anstrengelsen. Der er altid en fondsansøgning mere. Et afslag mere. En dåre af en reviewer mere. Går det godt, får du det privilegium at tage flere ture op af bjerget. Vildere klovn, vildere! Det er ikke klynk, for det er også sjovt! Men når det bliver svært, kan det hjælpe med en påmindelse om, hvor absurd det hele i grunden er, og her tyer jeg fra tid til anden til min klovnenæse. Det er bare en mere moden klovn, der bærer næsen, og uden ironisk distance.

Det delvise tab af min umodenhed er mærkbart, og der er en smerte forbundet med at lægge skjoldet fra mig. Det seriøse, jeg forsøgte at holde stangen med jokes, gule kuglepenne og ethjulede cykler, kan jeg nu holde øjenkontakt med. Det skræmmer mig slet ikke længere. Min nysgerrighed og barnlige entusiasme er stadig den styrende kraft for min forskning. Jeg vil stadig bare gerne forstå kemien, opfinde nye redskaber og høre musik, når jeg arbejder. Forskellen er, at jeg nu i langt højere grad møder verden omkring forskningen uden komediens distance… og det er ikke kun en god ting. Nu skærer jeg det ud som en direkte dannelsesrejse, men jo mere kontrolleret jeg er blevet, jo mere kan jeg se styrken i den umodne, fandenivoldske tilgang. Den kan gøre det nemmere at navigere i akademia, specielt for en, der ikke er socialiseret ind i det. Humoren er også en del af det. Camus har en pointe om at leve livet som en protest. Alt er absurd, men akademia er i særdeleshed absurd. Min protest var også at finde i platte jokes, og Twente-kuglepenne var et lille oprør imod mine omgivelser. På dette punkt i min karriere virker den humoristiske protest også til i højere grad at blive belønnet. Blandt kollegaer, fordi de kan spejle sig i frustrationen, og blandt de studerende, hvor humoren

nedbryder barrierer. Et punkt, hvor humoren og mit gøgl virkelig er kommet mig til gode sent i min karriere, er i min undervisning. Her tillader jeg mig totalt at folde min personlighed ud, når jeg forelæser for mange mennesker, og den lidt outrerede videnskabsklovn virker til at nå mange. Og så kan jeg direkte bruge erfaring fra at optræde som klovn og jonglør til at dirigere publikums opmærksomhed. Når jeg står der og opildner begejstring for videnskaben, føles det som om, jeg er på den rigtige vej, trods alt.

Hvis du læser denne antologi, er du højst sandsynligt et sted på den akademiske forskningsvej, og der er nok en chance for, at du bakser med at lære de akademiske spilleregler og måske endda hjemsøges af spørgsmål om mening. Du har det måske som Peter Plys i fortællingen, hvor han forsøger at få fat i honningen. Han ruller sig i mudder for at ligne en lille sort regnsky og svæver op båret af en blå ballon i håbet om, at bierne ikke opdager ham. Han prøver at gå i ét med himlen. Og som Plys har de fleste af os prøvet at slå os, når ballonen sprænger, og vi dratter ned gennem grenene. Mit yngre gøgler-jeg havde en pointe om ikke altid at tage det hele så seriøst, for ellers kan det være for svært at bære. Det akademiske liv bliver aldrig let, og for mig har der ikke været et vendepunkt, hvor det blev nemmere. Når jeg kigger på dem med meget mere succes end jeg, som jeg har kendt længe, virker de lige så tyngede som før deres succes. Men man kan lære at bære det bedre ved at huske det absurde og dyrke humoren i det hele. Det er en pointe, jeg måske er ved at lære igen, og som jeg nok kommer til at genlære mange gange endnu.

Når nok aldrig er nok

– En brevveksling om overpræstation, excellence og grænseløst arbejde i akademia

Cecilie Bjerre, historie
Torsten Bøgh Thomsen, litteraturvidenskab

Kære Cecilie,

Tak for sidst. Det var skønt at se dig i akademiet forleden. Nu nåede vi ikke at tale så meget sammen, men jeg er nysgerrig på at høre, hvad du syntes om Karin Margarita Freis oplæg om udbrændthed? Det var jo ret apropos ift. vores planer om at skrive et indlæg til antologien om overpræstation. Et af hendes slides ramte mig. Det, hvor hun havde skrevet: ”Burnout is not a personal failure. It is a predictable outcome of systems that reward sustained overperformance.” Der var noget betryggende i at høre det. Sådan lidt “pyha, det er altså ikke bare mig, der er for svag, når jeg synes, at det her arbejde er urimeligt krævende nogle gange.” Det gav en slags trøst. Men samtidig blev jeg også indigneret. For er det ikke sagen i en nøddeskal, at det er så forudsigeligt, at folk knækker med jævne mellemrum i den her branche?

Der er bred anerkendelse overalt i det universitære system af, at vi befinder os i en grænseløs arbejds- og præstationskultur, og alle snakker om, at det skal der også gøres noget ved. Men hvad kan man gøre, og hvem skal gøre det? Vi kan blive enige om, at systemet er indrettet på en måde, der fremmer overpræstation, og at vi alle sammen burde tage en

slapper, men derfra og så til at gøre op med det vilkår, at overpræstation jo vitterligt bliver belønnet, og at der dermed er et kæmpe incitament for hele tiden at arbejde mere og hårdere, der er langt. Og hvordan hænger det sammen med den konstante snak om excellence – et kriterium vi alle sammen gerne vil leve op til?

Jeg var til TR'ernes orienteringsmøde om lønforhandlinger i går, og der blev det også sagt, at kvalifikationstillæg som udgangspunkt gives for "den ekstraordinære indsats", men hvad er det ekstraordinære efterhånden, når barren for det ordinære er hævet så drastisk?

Samtidig hører vi løbende, at vi skal være bedre til at sige nej, skabe balance. Men det er så nemt at sige, ligesom det er nemt, for ikke at sige gratis, at opfordre os til at passe på os selv, trække stikket og tage kontrol over vores kalendere. Er det ikke, som Frei også sagde, at gøre et strukturelt problem til den enkeltes ansvar? Øjeblikket efter lægges der jo en strøm af obligatoriske institut-, faggruppe- og forskningsgruppemøder ind i kalenderen. Dem kan og vil man jo ikke sige nej til, når man samtidig også gerne vil være orienteret om og påvirke organisatoriske udviklinger. Forskningssupport henvender sig om kommende deadlines for ansøgninger, som man er kvalificeret til at søge og nødigt skulle misse. Her er det også svært at sige nej, når de samme muligheder først kommer igen om et år, eller måske slet ikke, hvis man misser det snævre tidsvindue, hvor man er kvalificeret til at søge. Så er der undervisningen. Der er typisk en fastsat norm, og derudover vil man jo gerne være en god kollega og have noget indflydelse på, hvordan ens fag bliver undervist. Så det er heller ikke sådan lige at sige nej til. Tilbage står forskningen, som tit er det, man nyder mest ved jobbet, og

som *by the way* er det, der vejer tungest, når det kommer til at fremme sin karriere. Hvad er der tilbage at sige nej til?

Kh T

Kære Torsten,

Tak for sidst og tak for din mail fyldt med svære spørgsmål. Jeg har det ærligt talt ret ambivalent med at tale om "overpræstation'. Det er lidt pinligt at indrømme, men for mig er det nærmest knyttet til min identitet at overpræstere og få ydre anerkendelse (ja, ja, jeg var selvfølgelig en "12-talspige', før man overhovedet havde fundet på den kønsnedsættende betegnelse). Derfor føles det næsten, som om du prøver at hive tæppet væk under mig, når du problematiserer overpræstation i akademia. Men det betyder selvfølgelig ikke, at jeg er blind overfor de problemer, du skitserer.

Freis oplæg ramte mig især på spørgsmålet: Hvornår er nok nok? Og hendes pointe om, at det ikke bliver nemmere at sige nej, jo længere man er i sin karriere, synes jeg, er vigtig. Du fremhæver selv, at der er mange ting, man ikke rigtigt kan sige nej til – også for dig, som er lektor og centerleder. Det viser, hvor nuanceret man må se udsagnet om, at det er et privilegium at kunne sige nej – hvilket det selvfølgelig er. For dem uden fast stilling, i den ene prekære postdocstilling efter den anden, er følelsen af ikke at kunne sige nej helt reel. Det prøver jeg på ingen måde at negligere. Jeg tror dog, at mange, inklusiv mig selv, fejlagtigt forestiller sig, at en fast stilling automatisk giver mere kontrol – hvilket jo heller ikke altid er tilfældet.

Når universitetsverdenen bevæger sig væk fra det kvantitative – at tælle antallet af publikationer - bliver det, uden

klare definitioner, svært at vide, hvornår man har nået ”nok”. Jeg savner på ingen måde BFI-indekset, men hvad kommer i stedet? For mig personligt skubber præstations- og konkurrencekulturen altid barren videre: Der er altid mulighed for at gøre mere, publicere mere prestigefyldt, søge flere bevillinger. Det kan være en drivkraft, men det kan også føre til udmattelse, når man aldrig helt når “nok” eller ikke ved, hvad der overhovedet er ”nok”. Hvad tænker du? Og hvilke tanker gør du dig om overpræstation som mentor/rollemodel og forskningsleder i forskningsprojekter og i H.C. Andersen Centeret?

Et historisk perspektiv hjælper også med at forstå ambivalensen ved overpræstation – synes jeg, sjovt nok, som historiker. Kaldstankeidealet har stået stærkt i mange kvindefag som sygepleje og socialt arbejde og har gjort folk (kvinder!) lettere at udnytte. I akademia er det måske ikke kald, men passion, der driver os. Når arbejdet også er ens hobby (lidt pinligt igen), bliver det grænseløst – men også virkelig sjovt. Samtidig kan det selvfølgelig nemt udnyttes, men jeg vil helst ikke miste det sjove.

Hvad er der så tilbage at sige nej til? At skrive til denne antologi for eksempel! :) Jeg forsøger at prioritere mest af det sjove og glædesfyldte i min kalender, og denne mailudveksling hører bestemt under den kategori. Så det vil jeg hellere sige et stort og rungende ja til.

Undskyld den lidt lange mail! Nu vil jeg ud og kælke med mine børn.

God weekend!

KH. C

Kære C,

Jeg håber, I havde en dejlig kælketur. Jeg var selv i svømmehallen med ungerne og ude og kælke bagefter. Det var virkelig vidunderligt og faktisk også en del af min nye strategi om ikke at arbejde i weekenderne – ja, ja, lad os se, hvor længe den holder :)

Jeg genkender 100% det du skriver om, at det er en del af din identitet at overpræstere. Lige siden jeg begyndte i folkeskolen på Lolland i starten af 90’erne, har det været en stor del af min identitet at være ”bogklog”. Jeg havde ikke så meget andet kørende for mig, så det var en betragtelig del af min sociale kapital, at jeg klarede mig godt i skolen. Og det blev forstærket af et knokler-gen, jeg havde med hjemmefra. I min familie er vi alle inkarnationer af den protestantiske arbejdsmoral, og vi vurderer, hvorvidt en dag har været succesfuld ud fra, om man ”har fået noget gjårt!” For det føles bare fantastisk at være effektiv! At få noget fra hånden, nå til bunds i indbakken og den to-do-liste, jeg har stående for hver dag i min Mayland-kalender. Jeg elsker at arbejde hårdt.

Men jeg skal passe på, at det ikke tager overhånd, for jeg tror, den mentalitet har skabt en nærmest tvangsagtig impuls til selvoptimering hos mig. Jeg har f.eks. forbudt mig selv at downloade *pocket games* til mobilen, fordi jeg en overgang spillede et dinosaurspil, hvor jeg dagligt var nødt til at spille i mindst en time for at bevare min position som en af de bedste spillere internationalt. Jeg havde også sat alarmer på min telefon, så jeg huskede at høste mine afgrøder i *Farmville* det sekund, *cooldownen* udløb. Jeg må heller ikke måle tid eller distance på

mine løbeture, fordi det er første skridt på vejen til også at begynde at konkurrere med mig selv dér.

Det drejede sig ikke lige om akademia, men jeg tror, at pointen med den personlige ekskurs er, at der er en masse eksterne vilkår, der opmuntrer/presser én til at præstere, som man må være bedre til at sortere i og sige nej til, men ofte er det også ensbetydende med at sige nej til sig selv og en indre tilbøjelighed til hele tiden at ville gøre mere.

Hvad angår spørgsmålet om, hvordan jeg tænker præstation som centerleder/forskningsleder, så har det måske faktisk gjort mig bedre til at tænke præstation mere kollektivt. Altså det drejer sig om, hvad vi som center opnår og mindre om, hvad jeg som individ gør – og heldigt nok så reflekterer de kollektive præstationer jo også tilbage på mig som leder. Så det tror jeg faktisk har været meget sundt for mig. Men det er jo kun noget, man kan sige, når man ikke blot sidder i en fastansættelse, men ovenikøbet er i spidsen for et team. Jeg husker godt ph.d.- og adjunkttilværelsen, hvor man hele tiden var nødt til at være på udkig efter nye settings, man kunne gøre sig gældende i, og folk, som ville skrive én ind i deres ansøgninger. Og jeg ved simpelthen ikke, hvad jeg skal give af råd i den forbindelse. Jeg holdt selv megameget fokus på at publicere. Det var dels noget af det sjoveste, altså at forske og skrive, dels var det det, der meriterede allermest. Jeg ved ikke, om jeg bare er totalt privilegieblind, men jeg påtog mig kun det nødvendige administrative arbejde og prøvede også at holde den opsøgende networking på et overkommeligt niveau, så det ikke tog al min tid. Hvad gjorde du i din juniortid for at komme videre? Og vil du måske uddybe det med kønsperspektivet? For jeg har på fornemmelsen, at det betyder ret meget. Selv om mange ph.d.'er

er kvinder, er det ikke i samme grad dem, der følger med op gennem systemet.

Jeg beklager også, at det er blevet så langt, og nu bliver det heller ikke længere, for klokken er mange, og børnene venter på at blive hentet fra frit.

Kh T

Kære Torsten,

Jeg er faktisk lidt lettet over, at jeg ikke står alene med at blamere mig selv som 12-talspige – og jeg er vild med, at du ligefrem har været nødt til at udvikle deciderede mestringsstrategier for at styre din overpræstation i både *Farmville* og mod løbeure! Jeg kender ikke spillene, du skriver om, men jeg kender til gengæld alt for godt til at konkurrere med mig selv. Og i min erfaring er det netop dér, konkurrencen nemmest bliver usund. Derfor tror jeg, du har fat i noget vigtigt med dine regler: måske handler det også om at prioritere – og acceptere, at man ikke kan (eller skal) være verdensmester på alle områder af sit liv.

Jeg synes også, at dine refleksioner om Lolland – og dermed om klasse og social mobilitet – er virkelig interessante i forhold til overpræstation. De fik mig til at tænke på Édouard Louis' *Forvandlingens metode* (2022), hvor han meget præcist beskriver det hårde og dybt ambivalente arbejde, der var forbundet med hans klassevandring fra Nordfrankrig til de fine saloner i Paris. Men jeg kom også til at tænke på køn, som du også spørger mig direkte om. Og ja, endnu en bog: sociologerne Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyers lille, fine *Køn og*

karriere i akademia (2024) – som i øvrigt burde være pligtlæsning for alle i universitetsverdenen.

De tager udgangspunkt i det paradoks, at Danmark – trods årtiers fokus på ligestilling og diversitet – halter bagefter de øvrige nordiske lande, når det gælder kønsbalancen blandt fastansatte, særligt på professorniveau. Järvinen og Mik-Meyer viser bl.a., hvordan kvinder i langt højere grad end deres mandlige kolleger påtager sig usynligt servicearbejde – både i form af relationsarbejde, omsorg for studerende etc. De skriver også om det, de kalder en autoritetskløft i undervisningslokalet, der gør, at man som kvinde er nødt til at arbejde hårdere for at opnå autoritet og anerkendelse hos de studerende – som derfor for mange fører til overforberedelse og konstant selvmonitorering.

Jeg fik engang det råd, at jeg burde tage en perlehalskæde på for at opnå mere respekt i undervisningen. Det siger måske mere end mange analyser. Og hvis man samtidig forsker i områder, der af nogle betragtes som mindre centrale – familie, køn, omsorg – kan den manglende anerkendelse fra både kollegaer og studerende let skubbe én i retning af at overkompensere og dermed overpræstere. Måske bare ikke på de områder, der faktisk tæller mest karrieremæssigt.

Her kan vi måske genbesøge Freis pointe om, at udbrændthed er et forudsigeligt udfald af et system, der belønner vedvarende overpræstation. Men den er ikke tilstrækkelig. For systemet belønner ikke al overpræstation lige – og det er her, køn for alvor kommer ind. Nogle former for overpræstation aflæses som excellence (hvad end det betyder!), andre som samvittighedsfuldhed, og det er sjældent tilfældigt, hvem der forbindes med hvad.

Når jeg tænker tilbage på min egen juniortid, gjorde jeg egentlig meget af det samme som dig: prioriterede forskningen og skrev på livet løs. Det kollektive ideal, som du beskriver fra centerlederrollen, er nok lidt af en fjern drøm for de fleste juniorforskere. Alligevel håber jeg, at vi kan skabe forskningsmiljøer, hvor samarbejde og fælles mål faktisk betyder noget, og hvor man som yngre forsker kan mærke, at man ikke altid behøver at være verdensmester alene. Soloræset for juniorforskere forsvinder vel aldrig helt, men måske kan det blive lidt lettere at være i, når man mærker, at man ikke løber helt alene.

Jeg håber bare, at vi ikke er i gang med at normalisere overpræstation eller fremstår som om, vi har ”knækket koden”. For mig har det i hvert fald sat gang i tanker om min egen internaliserede præstationskultur – og det var måske også på tide.

KH. Cecilie

Kære Cecilie,

Jeg håber ikke, at vi er i gang med at normalisere overpræstation! Og det var nok for meget at håbe på, at vi skulle kunne knække koden over en mailudveksling. Mit håb var, at vi måske i fællesskab kunne dykke ned i, hvordan overpræstation *allerede er* normaliseret indenfor vores felt, og at den er det på helt vildt mange måder. Dels nogle internaliserede, som nok har alt muligt psykologisk med opvækst og selvforståelse at gøre (og som måske også er en af forklaringerne på, at vi til at begynde med er slået ind på den her karrierevej), dels nogle strukturelle.

Og så har det også været lærerigt for mig at skrive med dig om, at der er uligheder på begge fronter. Klasse og forskellige typer af marginalisering kan forstærke den indre impuls til at yde mere for at kompensere for, at man måske føler, at man har været bagud fra starten. Og rent strukturelt er der netop det forhold, som du beskriver, at ikke al overpræstation belønnes lige meget. Hertil kunne man føje, at overpræstation ikke bliver ved med at blive anerkendt/belønnet som overpræstation. På et tidspunkt bliver det til den nye normal, og på den måde bliver barren for, hvad der tæller som ekstraordinært hele tiden hævet.

Men nu hvor vi taler om usynligt arbejde, relationsarbejde og omsorg for studerende og kolleger, så vil jeg også lige sige ift. det med centerlederrollen, at det jo måske netop er en af de funktioner, hvor den slags arbejde faktisk ses/forventes/anerkendes, og at jeg naturligvis er med på, at det kollektive ideal, jeg skitserede, ligger fjernt for juniorforskere, som skal støttes i deres (over)præstation på egne vegne. Men dét ræs er forhåbentlig også nemmere, når man føler opbakning fra et kollektiv af seniorer, der ser det som en prestigefyldt opgave at bære juniorer opad og fremad. Så er en af lektierne måske, at overpræstation ikke i sig selv er et problem – navnlig ikke i en branche, hvor vi jo søger det excellente – men at det er vigtigt at være opmærksom på, hvilke indre motivationer man har for at ville udmærke sig – og måske også være kritisk over for nogle af dem? Og så være kritisk og selektiv ift. de opgaver man tilbydes og pålægges af de ydre strukturer, særligt hvis dette er usynligt eller ikke umiddelbart tjener én selv.

Vi er ved at have brugt vores plads, men det dér med perlekæden – altså hvordan giver det respekt? Er det for at få de studerende til at tænke: OK *rich*!? :-D Ej, spøg til side. Uanset hvordan det stilvalg så skulle hjælpe, formuleres rådet, selv om

det er velmenende, ud fra en logik, hvor strukturerne ses som så rigide, at det er nemmere at tilpasse sig dem end at ændre dem. Her håber jeg virkelig, at vi i vores tid kan skabe forandring. Som mand kan du få at vide, at hvis du vil have respekt og succes, så skal du tage et jakkesæt på. Men jeg tror mere på perlekæden til mig. Eller en meget stor ravklump i en meget tynd guldkæde uden på den sorte rullekravetrøje, jeg har på i toget lige nu. BLING BLING BABY!

Kh T

Destination Akademia: Om at blive grebet

Mikkel Bille, antropologi

Rejsevis. Trods stilling som Professor i Europæisk Etnologi ved KU vil det være udpræget ”survivor bias” at rådgive til at følge min vej til en fast stilling på universitetet; som at råde folk, der vil være rige, til at sælge alt de ejer for at købe lottokuponer. Snarere end en strategisk rejse mod destination ”professor” har rejsen været karakteriseret ved en måde at rejse på – en *rejsevis* – hvor jeg bliver grebet af et emne og gør mit bedste, men med øje for en mulig parallelrute i et andet erhverv. Læs derfor for inspiration til en *rejsevis* snarere end *vej* til en fast stilling. Det kunne let ende anderledes. For at illustrere dette perspektiv på ”universitetskarriere” navigerer jeg med anekdoter igennem små biografiske udpluk. Det er en slags navlepilleri i mennesket bag titlen, som kan virke som en blanding mellem *Vågn Op!* og *Ugens Rapport*, som min mangeårige akademiske rejsemakker Tim Flohr Sørensen udtrykte det.

Destination Akademia. Humaniora eller universitetet lå ikke i mine kort. Min far, farfar og oldefar er uddannede smede, og teknisk videreuddannelse derefter. Opflasket med *Indiana Jones* og en interesse for spansk og sprog i slut-1990’erne pegede det mod Indiansk Sprog og Kultur på KU. Åbent Hus dæmpede den interesse, da de annoncerede, at der blot var tre færdiguddannede. Et mere sikkert valg syntes at være Nærorientalsk Arkæologi, der ligeledes havde feltarbejdet og

fokus på fortiden, men mere end tre gange så mange, der havde afsluttet uddannelsen.

Universitetet. Universitetet er, og bør være, som at træde op til et intellektuelt smørrebrødsbord med næring i dybde og bredde. Jeg blev grebet af fortællinger om ”den fattige mand fra Nippur”, pyramidernes historiske vingesus og fortidens hverdagsting, og opslugt af, at der var så meget, man kunne vide. På andet semester fulgte jeg derfor den lille håndfuld assyriologers undervisning i akkadisk kileskrift ved siden af de obligatoriske arkæologifag, bare som parallelrute. Da 1. års-kådheden sænkede sig, og familiefrokosterne rejste spørgsmålet: ”Hvad skal man egentlig med den viden?” stod det pludselig – og for andre, ikke særligt overraskende – klart, at der ikke var mange stillinger som nærorientalsk arkæolog. Det kunne godt være, jeg var blevet grebet af oldtidens ting, men jeg havde også andre interesser, der kunne forfølges.

Andre ruter. Andet år tog jeg første skridt af mange mod et parallelunivers. Ved siden af undervisningen og studiejob blev tiden brugt på fysisk træning og siden optagelse på Frømandskorpsets Elevskole. Her lærte jeg, hvor befriende det er at være sammen med folk, der vil og gør noget. For mig er det at blive ”grebet” en meget personlig oplevelse af at finde fascination og inspiration i noget og lade sig rive med på bekostning af andet. Frømandskorpset har en fortræffelig evne til at få en til at blomstre, men også til at revurdere, hvad man egentlig vil. Og det var ikke det for mig. Tiden på elevskolen, hvor kort den end var, gav en forståelse for, at man kan mere, end man tror, hvis man arbejder for det. Det behøver man ikke være i specialstyrkerne for at erkende, men det er sundt at lære og ihukomme. Det var derfor tilbage til Mellemøstens fortid med fornyet energi til at studere og bruge alle somre på

stenalderudgravninger i Mellemøsten. Tredje årets tilvalgskurser blev mestendels brugt på etnologi, der åbnede en ny verden med fokus på nutid og teori. Rejserne i Mellemøsten trak dog mere end etnologien, selvom spørgsmålet om en parallelrute til cand.mag. i Nærorientalsk Arkæologi lå i baghovedet. Fortiden var spændende, men en fremtid som forsker var kun én af flere muligheder. Parallelt med studierne i stenalderarkitektur i Jordan tog jeg derfor en HD (handelsdiplom) på CBS og erstattede 30 ECTS arkæologikursus *uden undervisning* (nej, reformerne er ikke kun til det værre) med IT-Højskolen (nu ITU) og programmering, formidling og teknologiteori. Med lidt programmeringsevner og ”businessforståelse” kaldte arbejdsmarkedet, der umuligt kunne sige nej.

Vendepunkt. Afslag – Arbejdsgivere i Danmark så mere på flytypen end rejsevis. Heldigvis fik jeg en etårig deltidsunderviserstilling på arkæologi i teori, stenalder og med supplerende dagpenge. Og et afslag på en ph.d.-ansøgning. Så et vendepunkt: Et legat fra Elli & Peter Ove Christensens fond, indstillet af institutleder Thuesen, da fonden ville støtte kulturarvsforskning efter ødelæggelserne af kulturarv i Irakkrigen. ”At blive grebet” er godt nok en individuel proces af fascination og fordybelse, men også noget andre gør ved og for en. Med fondsmidlerne og den resterende SU efter en afsluttet kandidatuddannelse godt halvt år under normeret tid kaldte det verdensførende antropologiske miljø inden for ”den materielle vending” på University College London med fokus på at forstå mennesker gennem deres ting, ligesom arkæologien og store dele af etnologien. Mit fokus på fortidens ting var erstattet med interesse i fortidens ting i nutiden. Det var en krig, en fond, og en leder, der pegede de første skridt mod akademia. Det kan ikke planlægges, men måske har stoiker Seneca (efter sigende) og

Tom Waits (helt sikkert) ret i at ”luck is when opportunity meets with preparation”. Der var tid til at grave mig helt ned i studier i ting, kulturarv og hverdagslivet. Efter et år stod det klart, at jeg *ville* lave en ph.d. i det miljø. Modsat i dag, hvor næsten alle bevillinger er flettet ind i netværksafhængige ”samarbejder” og ”projektteams” (på godt og ondt), var systemet dengang mere individorienteret: ”Hvad er *din* idé?” Endnu bedre: Der var internationaliseringsstipendier, så man kunne rejse ud på ph.d.-niveau tre år med forankring i et dansk miljø. Center for Komparative Kulturstudier på KU (tidligere *Almen Etnologi*, indtil navneskifte ved en institutsammenlægning i starten af 2000erne) tilbød den forankring, og således blev arkæologien forladt, og jeg var på vej ind i antropologien og etnologien med en ansøgning om at forstå fortidens rolle blandt beduiner i Jordan.

Afsavn. Afslag igen. Men så en tilfældighed: Den primære modtager ville hellere blive i Danmark, og jeg var først på ventelisten. Min hustru, der havde været i Danmark det første år, kom med til London for at læse en Master og derefter afsted til Jordan på feltarbejde blandt beduiner i over et år, som var kravet til en feltarbejdsperiode. Hun fandt arbejde 250 kilometer væk, så vi kunne ses en gang om måneden. Derefter et afsluttende år i London, mens hun var i Danmark. Den akademiske rejse foregår ikke alene, hverken privat eller kollegialt. ”At blive grebet” kommer på bekostning af andet, og ens valg kræver noget af rejsepartnere, herunder at kunne fungere med afsavn.

Irrelevant. Under min ph.d. blev jeg interesseret i japansk æstetik. Jeg brugte uger på at læse om begreber for skønheden i det uperfekte og kvaliteter ved tomrum. Min vejleder støttede afstikkeren, så længe jeg producerede et sted mellem 500-1000 ord om dagen til de to månedlige møder om min afhandling. Høje krav kan få nogle til at vokse, mens andre brænder ud på det.

Man skal finde sin egen rejsevis. På overfladen var japansk æstetik helt irrelevant for mit projekt om beduiner. Parallelt med ph.d.-afhandlingen blev afstikkeren udi japansk æstetik dog starten på en artikel om lysets antropologi med min rejsemakker Tim. Den er stadig en af vores mest indflydelsesrige og blev startskuddet til mere end et årtis forskningsfokus på lyskultur.

Skilleveje. Fire år senere med MA, MPhil og ph.d. i antropologi fra et topuniversitet var den eksplicitte besked til de færdige ph.d.er, at på UCL ansætter de ikke deres egne, før de har været ansat andre steder. Det var en oplagt mulighed for at vende hjem igen. Desværre fik interne kandidater i Danmark to ud af tre nye faste forskerstillinger i den periode. Så dukkede tanken om en parallelrute som antropolog i et konsulentfirma op. Ikke som ærgerlig erstatning, men som parallel interesse. Afslag.

Åbning. Qatar ville have en lokalitet udgravet til UNESCOs Verdenskulturarvsliste og hyrede Københavns Universitet til opgaven. Institutleder Thuesen mente, det var oplagt for en med flere års antropologisk og arkæologisk feltarbejde i Mellemøsten om kulturarv og med arabiskkundskaber til hverdagsbrug. Seks måneders arbejde var sikret. Fremtiden herefter lagde op til 6-8 måneders feltarbejde om året i Qatar, hvilket dog ikke var så eftertragtet for nogen på hjemmefronten, når der var et barn på vej og efter fire år i England og Jordan, hvoraf kun ét reelt var sammen. Qatar blev derfor udskiftet med en NGO. Fint nok, men ikke en verden jeg kunne se mig i, og et halvt års tid senere blev min postdoc-ansøgning bevilget. Tilbage på den akademiske rejse igen på Center for Komparative Kulturstudier, der var fyldt med ambitiøse folk, som ville hinanden det bedste, og som turde gøre noget og ikke kun snakke om det. Det var ikke bare ”arbejde” for at ”avancere”, men fordi der var en dyb interesse i at skabe ny viden og indgå i et fællesskab med diskussion og

forskellighed. Koblet sammen med optagelse i Det Unge Akademi var den akademiske rejse med lidt held genoptaget de næste fire år. Læren er: Find nogle rejsepartnere, der vil noget, gør det, og vil dig det godt – uagtet hvor I rejser hen. Med gode rejsekammerater kommer nye ideer og ambitioner.

Genstart. Efter fire år stod den igen på ansøgninger til akademia og parallelruter i konsulenthuse. Igen afslag. Akademia-vejen åbnede lige på falderebet med et toårigt lektorat på Roskilde Universitet, men det kunne være endt anderledes. Det blev siden til et fast lektorat og 8 år i et fantastisk miljø med geografer og byplanlæggere og fokus på pædagogik. Roskilde Universitet er dog en *piñata*, der regelmæssigt bliver slået til, inkl. af egen ledelse, der skaber uro og lukkede uddannelser. Trods fast stilling fristede det at søge andre interesser og steder hen, og jeg kom i anden runde til et konsulentjob og fik afslag på faste stillinger på andre universiteter, hvor interne igen fik stillingerne.

Professoratet. Få måneder efter seneste forsøg på en paralleludflugt i konsulentverdenen kom tre professormuligheder nogenlunde samtidig i 2022: et professorforfremmelsesprogram på RUC, et professorat på Europæisk Etnologi på KU og et professorat et andet sted (som en håndfuld interne fik). RUC var naturligvis attraktivt og et godt miljø, men ledelsen havde lukket uddannelser, jeg underviste på, efter endnu en politisk reform. Det var tid til at starte på en frisk og fokusere mere på de ting og hverdagsliv, der havde grebet mig gennem årene, hvilket er centrale dele af etnologien. På KU var der tidligere rejsekammerater og muligheden for at skabe og indgå i et godt miljø, så det blev KU. Måske sigende startede professoratet præcis samme dag, som jeg blev færdig med et års weekenduddannelse i vildmarksliv, jeg havde taget ved siden af. En potentiel parallelrute, eller nok bare mest en hobby.

Karriere. De fleste af mine løse stillinger har været på projekter, *jeg* selv har formuleret med input fra kollegaer, fordi det var det, *jeg* ville arbejde med. På den måde er jeg privilegeret ved ikke at skulle forsøge at passe ind i en gruppe med andre folks ideer, men har tegnet mit eget lille felt omkring ting, lys og stemninger. Jeg har arbejdet sammen med mange andre og formet nye forskere og nyder det, men det er på ting, *jeg vil*. På nogle måder følger jeg antropologen Dennis Nørmarks syn på karriere: ”Jeg er kommet til den konklusion, at karriere er noget lort, fordi det handler ikke om hvad du vil selv. Det handler om hvad de andre forventer du skal, og hvis du skal gøre karriere, skal du have nogle andre til at hjælpe dig derop.”[1] Man har også brug for, at kollektivet griber og hjælper en i akademia, men hvis formålet med arbejdet er at avancere i en ”karriere”, er der risiko for ensretning, og at ens handlinger altid er med bagtanker. Hvis der er noget, videnskaben ikke har brug for, så er det, at forskere vælger teorier, felter eller forskningsspørgsmål for at tilfredsstille en leder, kollega eller potentiel ældre ansat i ansættelsesudvalg eller fond. Det er muligvis en sikrere vej til en ansættelse, men jeg vil hellere blive grebet af noget, der muligvis er usikker ansættelse, end at mine valg er ud fra fokus på avancement. *Destinationen* er ikke så vigtig. Fast job er rart, og jeg har bestemt haft tidspunkter hvor dét, snarere end nysgerrighed, har sløret synet. Læringen har været, at karriere ikke *i sig selv* er målet. At ”karriere er lort” skal ikke forveksles med ikke at have aspirationer eller ønske om anerkendelse ved en god publikation, studenterevaluering, projektbevilling eller fast stilling som lektor

[1] *Ludvigs Podcast*, 24/11/2025, ”Kultur-eksperten: Sandheden om arbejde” https://open.spotify.com/episode/1o9HGxJhig4f76U08aEGkH?si=10110cc7aeee4100

eller professor. Aspirationer er *en rejsevis*, ligesom flid, afsavn og at turde satse og lade sig blive grebet.

Rejsevis/rejsevilkår. Da jeg skrev denne tekst, kom jeg i tanke om den japanske pendant til udtrykket ”Held og Lykke”, når man står foran en opgave, udfordring eller rejse. Det lyder: *Gambatte Kudasai:* ”Venligst gør Deres bedste”. Der er dog den væsentlige forskel fra ”held og lykke”, at trods det er høfligt, så er der fokus på, at ens rejsevis kræver en personlig indsats og flid modsat den danske leverpostejsfarvede tilfældighedstro på, at noget sker af sig selv, eller at andre sørger for en. At ”blive grebet” er noget, man som individ *gør*, når man tillader, at inspirationen og fascinationen opsluger en. En akademisk rejse kræver dog også, at kollegaer er villige til at gribe og spille med, når der brug for det, og man selv omvendt gør det samme for dem. Egoet og kollektivet spiller sammen. Ingen viden er irrelevant, men den skal jo huskes og aktiveres. Gør man sit bedste, har tilfældigheder det med at krydse ens vej, som Tom Waits sang. Jeg havde faktisk glemt alt om *Gambatte Kudasai,* indtil jeg tilfældigt gennem Spotify’s algoritmer faldt over en sang af samme navn af komikeren Anders Matthesen, mens jeg skrev. Veje ind i akademia er ligeledes et fletværk af tilfældigheder mellem ens *rejsevis* med personlighed, ideer og rejsepartnere og samtidens *rejsevilkår* og muligheder.

Dacapo: Skulle jeg gøre det igen, ville rejsen være anderledes og nok ikke endt – for nu – med professoratet. Rejsen havde dog været farvet af samme tilgang: ”Karriere” er noget lort – Bliv grebet, håb på, at du bliver grebet af andre og gør det samme for dem, der vil dig det godt, og gør venligst Deres bedste.

Kunsten at sætte sig mellem stole

Zakaria Djebbara, arkitektur og neuropsykologi

“Arkitektur er i dén grad også en social videnskab.”

Det var en af de sætninger, jeg fik serveret, da jeg startede min ph.d. En professor på afdelingen og jeg stod kort og talte om et kursus i tværfaglig forskning. Evnen til at kunne placere sig selv i det hav, vi kalder forskningslitteratur, blev understreget som særligt vigtig. Under hvilken disciplin og i hvilket fagområde hører jeg hjemme? Selvom kaffekoppen var lunken, så var min identitet som nyudklækket arkitekt stadig relativt varm. Jeg løftede brynene og nikkede høfligt, imens jeg sagde: ”Jo, måske sekundært, for arkitektur er vel primært en teknisk videnskab.”

Det sagde jeg netop, fordi jeg havde studeret arkitektur fra et udpræget teknisk perspektiv. Konstruktion, statik, bygningsfysik, dagslysberegninger, simuleringer, standarder. Selvom jeg også var trænet til at tænke i oplevelse og kvalitet, så var det altid med en teknisk ramme, for hvad er arkitektur, hvis det ikke kan bygges?

At kalde arkitektur for en social videnskab føltes dengang ufuldstændigt. For mig betød det noget blødt, noget relativistisk, noget, hvor alt kunne forklares bagefter med mystiske begreber som ”*ineffable*” og ”atmosfære,” der ikke helt kunne afmystificeres og gøres konkrete på tværs af tænkere og

forfattere.[1] Ord som "oplevelse", "fortolkning" og "kontekst" var alt sammen en del af den sociale videnskab af arkitektur. Dog stolede jeg mere på reelle data end på anekdata; mere på naturens love end beretninger.

Essayet her vil forsøge, igennem personlige perspektiver, at fremhæve, hvordan dét at se ud over sit fagfelts' akademiske grænser faktisk kan berige forskningen og tillade nye spørgsmål. Den indsigt kom til mig efter eksponering til tværfaglig forskning, hvor man låner metoder, eller hvor indsigter passer i mere end én hylde på biblioteket. Det handler i høj grad om ikke at lade sine tanker påvirkes af definitioner, men at turde gentænke spændingsfladerne.

Det tog mig lang tid - og en vis mængde faglig identitetskrise - at indse, at arkitektur trives i spændingen mellem discipliner. Det går op for mig, at man i den akademiske systematisering af videnskaber, der ofte bliver refereret til som siloer, ikke behøver at abonnere på én silo. Man kan udvide det til flere, og selvom jeg her bruger arkitektur som eksempel, kan det muligvis også være tilfældet med dit fagområde.

Essayet er i øvrigt heller ikke en kritik af systematiseringen, men en påmindelse om, at du som forsker ikke er systematiseringen. Set udefra giver siloerne en samlet og bredere forståelse af fagfelter; f.eks. er sociologi en social videnskab, som grænser op til filosofi, og psykologi har både en teoretisk og biologisk klinisk retning. Det giver os et sprog og en måde at tale om vores forskningslitteratur på. Indefra ser systemet anderledes ud. Et sociologisk spørgsmål kan måske

[1] Juhani Pallasmaa, *The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses,* Chichester: Wiley 2012.

løses af metoder og indsigter indhentet fra fysik og matematik, såsom netværksteori, til at forstå en særlig adfærd.[2]

Udfordringen for mig var at bryde ud af en tradition med risiko for at miste et klart fagligt tilhørsforhold, for at blive misforstået, eller ganske enkelt ende i et intellektuelt ingenmandsland, hvor man taler flere sprog, men ikke længere lyder hjemmehørende i nogen af dem. Det er en risiko, der først fremstår som et karrieremæssigt selvmål, men som i praksis viste sig at være en ny måde at tænke forskningsspørgsmål på. Jeg lærte, at når vi sætter fagfelter i siloer, så påvirker det de spørgsmål, vi stiller. Tag arkitektur som eksempel.

Arkitektur *er* en social videnskab. Ikke i den forstand at den reduceres eksklusivt til sociologi, kulturteori eller diskursanalyse. Men fordi arkitektur altid har kunnet kommunikere kultur, værdier og politiske overbevisninger. Ved at bygninger signalerer magt, åbenhed, kontrol, tilhørsforhold, så former de også menneskers adfærd, relationer og forventninger, ofte uden at vi opdager det.[3]

Alt dette sker gennem de tekniske løsninger; ikke på trods af dem. Arkitektur kommunikerer atmosfære, stemning og følelse gennem materialer, proportioner, lys, tyngdekraft, temperatur og akustik, som alt sammen er teknisk relevante elementer. Den sociale dimension er indlejret i det tekniske, der holder bygningen oprejst, og kan derfor ikke negligeres. I stedet er det sociale og tekniske nødt til at imødekomme hinanden for at opnå en højere enhed.

[2] Maria R. D'Orsogna and Matjaž Perc, "Statistical Physics of Crime: A Review," *Physics of Life Reviews* 12, March 2015, pp. 1–21, https://doi.org/10.1016/j.plrev.2014.11.001.
[3] Timothy D. Wilson, *Strangers to Ourselves* Cambridge, MA: Harvard University Press 2004.

Et eksempel på sådan en bevidsthed finder man hos Churchill, som i forbindelse med genopbygningen af Londons regeringsbygninger efter 2. Verdenskrig ytrede, at ”Først så former vi vores bygninger, og derefter former de os.” Det blev sagt i forhold til genopbygningen af det Britiske Underhus (*House of Commons*), hvor regeringspartier og oppositionen traditionelt sidder direkte overfor hinanden.[4] Bølgerne går højt i Underhuset, og det er ikke ualmindeligt i denne ansigt-til-ansigt-organisering af politikere, som ofte er udpeget som årsagen. Sammenlignet med bygninger af lignende funktion rundt omkring verden i dag, så er de oftest cirkulære for at distribuere opmærksomheden mod hele salen eller mod midtpunktet, hvor der oftest er placeret en talerstol.

Det var her min blinde vinkel lå; i forestillingen om at det tekniske var tilstrækkeligt i arkitektur. Som i så mange andre fagfelter er der en epistemologisk antagelse om årsag og effekt i eksemplet: Hvis de høje bølger er effekten, så er rummets udformning årsagen. Det er tydeligt, at rummets udformning har indflydelse på menneskets adfærd - og det har enorm betydning, hvis det påvirker beslutninger på nationalt og internationalt plan - men den årsag kan måske ikke alene forklare hele effekten.

Deres modstridende politik er trods alt også et kvalificeret gæt. Dermed bliver det også tydeligt, at eksemplet kan betragtes fra flere faglige perspektiver: arkitektonisk som en rumlig iscenesættelse af konflikt; psykologisk som en forstærkning af opmærksomhed, affekt og reaktivitet; sociologisk som en historisk sedimenteret praksis, hvor adfærd og normer gentages; og politisk som et system, hvor arkitektur, tradition og magt er

[4] Catherine Flinn, *Rebuilding Britain’s Blitzed Cities: Hopeful Dreams, Stark Realities*, London: Bloomsbury Academic 2018.

uløseligt sammenvævet. Ingen af perspektiverne er tilstrækkeligt i sig selv, og tilsammen tegner de et billede af, hvor meget fagfelterne hænger sammen.

Altså: Der kan være mere end én årsag, og hvilket perspektiv, der kommer til udtryk, afhænger af spørgsmålet, der stilles.

Jeg opdagede først arkitekturens egentlige dybde, da jeg begyndte at interessere mig for, hvad rum gør ved mennesker. Ikke kun gennem typologi, men kropsligt. Hvordan rum styrer bevægelse, opmærksomhed, stress, sociale interaktioner. Hvordan en korridor kan haste os videre. Hvordan et loft kan trykke eller løfte os. Hvordan en planløsning kan invitere eller afvise. Her blev det tydeligt for mig, at kroppen var central for at forstå effekten af arkitekturen - og det betyder naturligvis, at jeg måtte begynde at interessere mig for kroppens biologiske processer, som ligger uden for arkitektens evner. Det varede ikke længe, før jeg følte en trang til at banke på professorens dør og fortælle, at nu havde jeg opdaget, at arkitektur passer ned i både den tekniske og naturvidenskabelige silo.

Jeg bankede ikke på døren, fordi jeg var i tvivl om, hvorvidt det giver mening at udpensle fagets definition[5] på trods af, at det kan strække sig på tværs af flere. Når man først ser arkitektur sådan, er det svært at placere den pænt i én silo. Set udefra giver det mening at klassificere de forskellige fagfelter, men indefra er det tydeligt, at de alle hænger sammen på tværs. Ligesom metodiske udviklinger i statistisk fysik kan bruges til at forstå sygdomsudviklinger, så kan erkendelser i psykologien bruges til at bane vejen for forbedret kunstig intelligens.

[5] Becky Quintal, “121 Definitions of Architecture,” *ArchDaily*, ArchDaily, 2016, https://www.archdaily.com/773971/architecture-is-121-definitions-of-architecture.

Når man træder et skridt tilbage, bliver det tydeligt, at opdelingen i de akademiske siloer, trods hver deres metoder og sprog, ofte fremstår, som om de var naturlige, men de er i virkeligheden et historisk produkt snarere end en reel afspejling af verden.[6] Discipliner laver disciple.

For mig betød det, at spørgsmålet ikke længere var hvilket fag, jeg hørte til i, men hvordan jeg kunne arbejde på tværs af dem. Jeg fandt ikke et hjem i én disciplin, men en arbejdsform i spændet mellem flere. Det blev selve udgangspunktet for min vej ind i akademia.

For alle fagfelter har en genealogi. De opstår på bestemte tidspunkter som svar på bestemte problemer og med de værktøjer, der er til rådighed netop dér. Statskundskab opstår i forbindelse med politisering og magtsystemer i takt med fremkomsten af den moderne stat. Sociologi opstår ikke før industrialiseringen. Psykologi splittes op i teoretiske og biologiske retninger, når spørgsmålene og teknologien bliver komplekse nok. Som alt andet der er underlagt tidens forandringer, ændrer fagfelter sig. De tilpasser sig ny viden, nye samfundsformer og nye krav fra en stadig mere kompleks kultur.

Opdelingen mellem det tekniske og naturvidenskabelige på den ene side og det humanistiske og sociale på den anden er derfor ikke en ontologisk sandhed, men en praktisk bekvemmelighed. Den gør det muligt at organisere viden, uddannelser og bevillingsstrukturer. Men den beskriver ikke nødvendigvis den måde, verden hænger sammen på, eller hvordan forskere inden for siloerne skal stille deres spørgsmål.

[6] Sean R. Eddy, "Antedisciplinary' Science," *PLOS Computational Biology* 1:1, 2005, e6, https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.0010006.

Og vigtigere: Siloerne er ikke statiske, men flytter på sig. De udvides, kollapser, flettes sammen eller opstår pány.

Den antedisciplinære tilgang refererer til den videnskab, der går forud for organiseringen af nye discipliner, og understreger blot, at fagfelter delte rødder, før de blev hyper-konkrete. Det tillader, at man f.eks. trækker på fysik, biologi, psykologi, sociologi, æstetik og teknologi, imens den egentlige rettesnor forbliver spørgsmålet. For hvad er forskning, hvis det ikke starter med en undren og spørgsmål? Det er mere grundlæggende end disciplinerne selv.

Samtidig er det antedisciplinære ikke en aktiv modbevægelse til siloerne, men en praksis hvor man accepterer, at man deler fundament, og hvor man forsøger at skabe syntese mellem indsigter. Man stjæler begreber og låner metoder, der oprindeligt blev udviklet til helt andre formål. Det er ikke blot at sætte sig mellem to stole, men på flere - afhængigt af om det er dén stol, du skal bruge lige nu.

Hvis man som yngre forsker har fornemmelsen af ikke helt at høre hjemme nogen steder, er det ikke nødvendigvis et problem, der skal løses, men måske et vilkår der skal forstås. For mit vedkommende var det netop her, arbejdet begyndte.

Jeg kom ikke fra et fag, der lod sig reducere til én metode eller én erkendelsesform. Arkitekturen er i sin natur splittet: mellem ingeniørens præcision, håndværkerens materialeforståelse og kunstnerens sans for det, der ikke kan måles. Det gjorde det vanskeligt at genkende mig selv i de videnskabelige traditioner, der ellers har klart optegnede tilhørsforhold.

I stedet blev min opgave ikke at vælge side, men at lære at stå i spændingen. Altså at tage det tekniske alvorligt uden at

miste det menneskelige og bevæge mig mellem erkendelsesteorier uden at reducere dem til hinanden.

Det er dér, hvor man er nødt til selv at finde fodfæste. At bevæge sig på tværs, ikke for at blive ekspert i alt, men for at blive forstyrret nok til at se nye sammenhænge. Det peger på en mere generel læring: Hvis vi vil forstå komplekse fænomener, må vi også acceptere at bevæge os uden for de rammer, vores fag tilbyder.

Derfor er det værd at spørge, hvorfor vi accepterer så skarpe grænser mellem fagfelter og siloer, når de fænomener, vi forsøger at forstå, sjældent holder sig inden for dem. Så professoren havde ret i, at arkitektur også var en social videnskab, men det er også en teknisk videnskab på samme måde, som elementer deraf kan betragtes som en del af naturvidenskab. Det afhænger af spørgsmålets natur.

Min vej ind i akademia har i den forstand ikke handlet om at finde mit felt, men om at placere mig i forhold til det; i spændet mellem dem. Det er en position, flere forskere må lære at indtage i vores stadigt stigende tværfaglige forskningsmiljøer. Det er en praksis, hvor man sidder på flere stole uden at falde imellem dem; fordi det ikke er disciplinerne, der bør definere spørgsmålene, men snarere spørgsmålene, der må udfordre disciplinerne.

Det gode forskningsmiljø

– Om fællesskaber, fejl og kolleger med redningsveste

Nina Molin Høyland-Kroghsbo, biologi
på vegne af nuværende og tidligere medlemmer af Forskningsformidlingsudvalget

I denne antologi deler nuværende og tidligere medlemmer af Det Unge Akademi vores vidt forskellige veje ind i akademia – og hvordan vi hver især har navigeret de bump, der følger med. Udefra kan vores CV'er og LinkedIn-profiler se pæne og lige ud, men virkeligheden er langt mere kringlet. Det, der binder os sammen, er ikke en lineær karriere, men fællesskabet: at vi deler vores begejstring for forskning, udvikler idéer på tværs af fag, hjælper hinanden gennem udfordringer og arbejder for, at næste generation af forskere får bedre vilkår end vores egen. Her spiller stærke faglige fællesskaber og gode forskningsmiljøer en helt afgørende rolle.

En følelse af at *høre til*

At være en del af en gruppe, hvor man trygt kan være sig selv, betyder alt. Det er dét, forskere på et tidligt karrierestadie længes efter i deres arbejdsliv – og dét, de håber, et forskningsmiljø kan give dem.

Hvordan ved vi det? Siden 2022 har vi i Det Unge Akademi bedt yngre forskere fra hele landet beskrive, hvad der gør deres forskningsmiljø til et sted, der løfter både mennesker og forskning, når de indstiller det til Forskningsmiljøprisen. Med

prisen sætter vi fokus på, hvordan stærke fællesskaber påvirker den enkelte forskers succes, præstation og trivsel. Samtidig anerkender vi de kollektive kræfter, der skaber inspirerende, støttende og produktive arbejdsmiljøer.

Kendetegn ved fremragende forskningsmiljøer

Siden 2022 har vi inviteret forskere på et tidligt karrieretrin til at nominere deres forskningsmiljø til Forskningsmiljøprisen. To yngre forskere indsender i fællesskab en kort beskrivelse af deres forskningsmiljø og forklarer, hvorfor netop deres miljø fortjener prisen. Vi beder dem give konkrete eksempler på, hvordan deres miljø har understøttet deres forskning, udviklet dem som unge forskere og styrket deres karrieremuligheder. Gennem mere end 150 nomineringer har vi samlet de 13 mest almindelige kendetegn ved fremragende og støttende forskningsmiljøer, set fra bachelor- og kandidatstuderende, og ph.d-studerende, postdocs og adjunkters perspektiv.

Her er noget af det, vi har lært indtil nu. Gennem ca. 150 nomineringer fra bachelor-, kandidat- og ph.d.-studerende, forskningsassistenter, postdocs og adjunkter har vi identificeret 13 fælles kendetegn ved fremragende forskningsmiljøer (se faktaboks). Frem for alt er det afgørende for et stærkt og støttende forskningsmiljø, at man skaber en reel følelse af tilhørsforhold. Det kan lyde abstrakt, men der findes helt konkrete greb, der gør en forskel: at se diversitet – både i profiler og faglige styrker – som en ressource, og at tage mental sundhed og psykologisk tryghed alvorligt.

Stærke sociale traditioner hjælper også. Alumnedage, julefrokoster, retreats, skrivegrupper og walk-and-talks skaber rum, hvor man mærker, at man hører til. Nogle gange er det gruppelederne, der sætter det i gang, men ofte fungerer det

endnu bedre, når initiativerne vokser nedefra og bliver båret af fællesskabet selv.

Livet som forsker er ofte præget af imposter-følelser, hård konkurrence om finansiering og frygten for, at ens idéer bliver "scooped" af andre. Et af de nominerede forskningsmiljøer valgte at vende den tankegang på hovedet: De fejrede ikke kun deres egne resultater, men også de store opdagelser, som andre i feltet stod bag. Det udspringer af en ren glæde ved videnskab som fælles projekt – ønsket om at forstå verden og lade sig fascinere af dens vidundere.

Den glæde hænger tæt sammen med kreativitet. Gode forskningsmiljøer skaber rum, hvor idéer kan få lov at vokse og blive delt. Nogle grupper sætter endda tid af i kalenderen til at være kreative og eksperimentere med nye måder, også kunstneriske, at formidle deres forskning på.
Sådanne samarbejdsformer understøtter den grundlæggende idé om, at videnskab er noget, vi gør sammen. Det står i skarp kontrast til en akademisk kultur, hvor finansiering og priser ofte fremhæver "det fremragende individ", men hvor det i praksis er fællesskabet, der bærer arbejdet.

Et andet fremragende forskningsmiljø arbejder bevidst med at undersøge nye idéer uden frygt for at fejle. Her tæller alle idéer, og de bliver fulgt på vej mod realisering, mens fejl ses som værdifulde læringsmuligheder. De publicerer endda negative resultater som en del af god videnskabelig praksis. At skabe en kultur, hvor fejl, mislykkede forsøg og negative data kan tales om åbent og respektfuldt, handler ikke kun om psykologisk tryghed. Det styrker forskningen helt konkret: Når presset lettes, forsvinder både den usunde drift mod uetiske genveje og fristelsen til at skære resultaterne i tynde skiver og sende dem ud som *salami-publikationer*.

Mentoring er også noget, yngre forskere lægger stor vægt på – især når de får mulighed for at lære af mere erfarne kolleger. Det kan organiseres formelt i gruppen eller på instituttet, men samtaler med gæsteforskere og oplægsholdere spiller også en vigtig rolle. Et af de fremragende miljøer har endda formaliseret mentoring ved at "træne op og ned": Ph.d.-studerende bliver trænet i selv at være mentorer for yngre studerende og introducere dem til forskningsverdenens kulturer og strukturer.

Et stærkt forskningsmiljø er heller ikke afhængigt af én person. Det blev tydeligt i et af de nominerede miljøer, hvor gruppelederen gik på barsel, og gruppen helt naturligt tog over. Projekterne fortsatte, nye medlemmer blev *onboardet*, og fællesskabet bar ansvaret i fællesskab. Det viste, hvor robust et miljø kan være, når viden, omsorg og beslutninger er delt, og når kulturen er stærkere end en enkelt leder. Det kræver en kultur af generøsitet, at man deler sine tanker, også når de er ufærdige, og at man giver andre adgang til sin viden og sine metoder. Generøsitet er en stille, men kraftfuld drivkraft i forskningen: Den gør det muligt at lære af hinanden, bygge videre på hinandens idéer og skabe noget, ingen kunne have udviklet alene.

Kollega med en redningsvest

Når man "bliver kastet ud på det halvdybe vand, men altid med en kollega med en redningsvest i sigte", vokser man som forsker. At være en del af et forskningsmiljø, hvor man bliver mødt som den, man er, og hvor ens faglige styrker bliver set og brugt, gør en verden til forskel. Når yngre forskere kan sige deres tanker højt – også de skæve og vilde idéer – uden at frygte at dumme sig, og samtidig får ærlig, gennemtænkt feedback, så vokser de.

Det er her, de udvikler både håndværket og det mod, der skal til for at kaste sig over de store og svære spørgsmål.

Vi står midt i udfordringer, der kræver idéer, som tør noget nyt – idéer, der krydser faggrænser og tænker større, end én disciplin kan rumme. Derfor har vi brug for forskningsmiljøer, hvor den slags tanker kan få luft under vingerne. Det er vores fælles ansvar at skabe de steder, hvor mod, nysgerrighed og kreativitet faktisk kan få lov til at blomstre.

Så hvordan finder man egentlig sådan et forskningsmiljø? Et sted at begynde er at mødes med dem, der allerede er en del af det. Mange steder arrangerer man uformelle kaffemøder med yngre forskere i forbindelse med interviews, så man kan få en reel fornemmelse af, om man passer ind – og om miljøet passer til én. Men vi ved også, at akademiske stillinger og muligheder ikke hænger på træerne. Derfor giver det mening at opsøge flere fællesskaber på samme tid. Det gør vi selv i Det Unge Akademi, hvor vi læner os op ad hinanden, deler stort og småt, både fagligt og privat, og finder styrke i at være en del af noget større samt at give mulighederne videre.

Og hvad kan man selv gøre? Mange universiteter eller afdelinger tilbyder faktisk midler til at skabe nye netværk, hvad enten det er ph.d.-fællesskaber, formidlingsgrupper eller andre initiativer. Det kan også være, at ens lokale studenteridrætsforening tilbyder netop det klatrekursus, kajakhold eller trampolinprogram, man altid har drømt om. Man kan også starte i det små, helt lavpraktisk: at invitere til en brætspilsaften efter arbejde, at starte en fællesfrokost, hvor man medbringer en ret fra sit hjemland – eller inspireret af ens forskningsemne – eller at lancere en læseklub, hvor man sidder sammen over en god kop kaffe og får læst det, man ellers ikke når, som eksempelvis denne antologi. Små initiativer kan hurtigt vokse til stærke

traditioner, når nogen tager det første skridt og skaber fællesskab og får de personlige og faglige samtaler og gnister til at springe. Pointen er, at man ikke behøver ét perfekt miljø – man kan bygge sine egne fællesskaber flere steder.

Faktaboks: 13 kendetegn ved fremragende forskningsmiljøer

Skaber en følelse af tilhørsforhold

Lægger vægt på psykologisk tryghed og mental sundhed

Opbygger et fælles værdisæt, defineret og diskuteret blandt gruppemedlemmer, et fælles formål, identitet eller mission

Fremmer diversitet i teamet og dets fælles tilgang til forskning

Har klare forventninger og ansvarsområder

Understøtter samarbejder og horisontale netværk på tværs af og uden for gruppen/centret/instituttet

Har "struktureret frihed" til at fremme kreativitet og udforske nye idéer

Har klare informationskanaler, herunder platforme for spontan kommunikation

Muliggør støtte fra og diskussioner med flere mentorer/seniorforskere

Planlægger regelmæssige møder til vidensdeling, præsentation af igangværende arbejde og karriereudvikling

Bygger på både *top-down*- og *bottom-up*-initiativer fra både ledelse og medlemmer

Organiserer en bred vifte af sociale aktiviteter og dyrker stærke, meningsfulde sociale traditioner

Fejrer succeser og ser fejl som læringsmuligheder

Voyage, Voyage

Janus Juul Eriksen, kemi

"Rejs ud på et til to postdocophold, bedriv en masse spændende, ny forskning og så glæder vi os til at byde dig velkommen tilbage i folden om en tre til fire år."

Sådan lød det positive og opmuntrende råd fra en af de klart mest prominente og toneangivende skikkelser inden for mit bredere felt, da jeg tilbage i 2017 var på et kort visit hjemme i Danmark for at modtage Aarhus Universitets årlige ph.d.-pris ved et stort anlagt arrangement i universitetets Aula. Jeg var angiveligt allerede på rette spor, da jeg på daværende tidspunkt forskede ved Johannes Gutenberg Universität Mainz i Tyskland, hvor jeg sammen med min familie (hustru og datter på små 6 måneder) var flyttet ned umiddelbart efter at have overstået mit mundtlige forsvar i april måned året forinden.

I det følgende vil jeg prøve at skildre en række personlige erfaringer, jeg har gjort mig over det sidste årti, og som jeg bilder mig selv ind, at jeg ville have haft gavn af at læse og måske sågar tage ved lære af, da jeg afsluttede mine ph.d.-studier i Aarhus og startede en længere og snoet vej mod en akademisk forskerkarriere. Erfaringerne er mine, og der er som bekendt mange veje, der fører til Rom, og folk er forskellige, som dagen er lang, foruden et sandt hav af andre idiomer, jeg kunne forsvare mine egne valg og min vej ind i akademia med. Alt det samme håber jeg, at et indblik i mine oplevelser på rejsen fra nyudklækket ph.d. til fastansat lektor kan være til gavn og potentiel nytte for andre.

Tilbage i 2016 – efter en lidt omtumlet overgangsperiode, som den slags nok altid vil være – hvor vi havde boet i midlertidige lejemål forskellige steder i Mainz, mens vi fik en ny by og kultur ind under huden og samtidig søgte efter noget mere permanent at bo i, havde vi efter en 4-5 måneders tid været så heldige at finde os til rette i et smukt område i udkanten af byen, hvor vi så småt fandt ind i en ny rytme og hverdag. Som led i en bevilling, jeg kort forinden havde modtaget fra den tyske stat under deres Alexander von Humboldt-postdocprogram, pendlede jeg de første to måneder frem og tilbage mellem Mainz og Frankfurt am Main, hvor jeg gik på sprogskole (og altså ikke forskede heller). Jeg havde i gymnasiet valgt at studere fransk som tredjesprog, da jeg en overgang var helt igennem besat af Jacques Brel, og det var krævende – om end også spændende – at være tilbage på skolebænken og lære at begå sig på et nyt sprog. Strabadserende var det uden tvivl også for min hustru at være alene hjemme med et kolikbarn, men i løbet af det første halve års tid faldt der så småt ro på for alles vedkommende. Vi fik bekendte i området, der alle syntes, at det var eksotisk med danskere på gennemrejse, og vi blev hurtigt glade for omgivelserne og den – for os – noget anderledes lokale *Stimmung*.

Når jeg den dag i dag husker tilbage på vores år i Rheinhessen, så er det primært de gode ting, mine tanker kredser omkring. Lorelei-klippen set fra vandet, vinmarkerne klædt i brændt rødt og orange omkring høsttid midt på efteråret, markedet på torvet foran katedralen om lørdagen og hvide asparges i lange baner. Realiteten er nok snarere den, at opholdet også var hårdt. Vi savnede venner, familie og hjælpende hænder, og selvom vi nok rykkede tættere på hinanden, da vi stadig havde fornemmelsen af at være på et

eventyr sammen, mistede vi måske også hver især os selv en smule. Jeg var spændt hårdt for med at forsøge at etablere mig selv inden for et nyt forskningsområde, mens min hustru i høj grad var efterladt med at få hverdagen til at gå op derhjemme.

Metaltrætheden meldte sig i perioder, men vi var begge dygtige til at ignorere den. Således ventede vi os pludseligt barn endnu en gang, og jeg kan huske dengang at tænke, at vi var stærkere og bedre forberedte denne gang – og at alt ville blive bedre på næsten magisk vis. Efter en noget turbulent afslutning på graviditeten, hvor vandet en aften under tandbørstningen pludselig gik, og hvor min hustru som følge heraf blev indlagt til observation på skiftende hospitaler i hen ved halvanden måned, mens jeg måtte tage akut orlov for at tage mig af vores datter derhjemme, kom vores søn ellers velskabt til verden, og vi var lykkelige og lettede på ny.

Uanset hvad nærmede slutdatoen for vores ophold i Tyskland sig også med hastige skridt, og jeg kan huske, hvordan jeg følte mig stadigt tynget af forventningspresset om, at jeg skulle lykkes med at avancere videre. Min spirende karriere havde således efterhånden fået et islæt af at være et fælles projekt. Mulighederne for selvstændige postdocmidler var beskedne, og tiden var knap, men det lykkedes mig heldigvis til sidst at lande en bevilling fra DFF, så vi med kun få måneder tilbage endelig fik bekræftelse på, at vi kunne rejse videre til England.

Da vi landede i Bristol i starten af 2019, var vi tydeligvis blevet næsten erfarne for så vidt angår omstillinger, og vi havde således allerede på forhånd sikret os et ideelt (om end bekosteligt) sted at slå os ned. Igen er det de positive minder, som heldigvis fylder mest. Børnenes leg i parken nær ved, den lokale pub, kulturlivet, statuen af Colston på havnens bund og

vores ture til Weston-super-Mare sammen med alle de andre briter. Selv de mere kedelige hændelser, som vi ikke selv havde kontrol over, smager i dag ikke så bittert, som de gjorde dengang. Som f.eks. da værten for mit postdocophold få måneder inde i forløbet annoncerede, at han forlod den akademiske verden for at stifte et firma i USA, eller da vi måtte gennemleve adskillige nedlukninger som følge af Covid-19.

Sandheden er dog nok rimeligvis en anden, og vores små to år i Bristol var givetvis mere, end hvad vi som ægtefæller og familie kunne holde til i længden. Alting synes altid mere enkelt i bagklogskabens klare lys, men faktum er nok, at vi burde have afbrudt vores ophold før, end vi endte med at gøre det, da jeg hen imod slutningen af 2020 ansøgte DFF om tilladelse til at rejse tilbage til Danmark for at færdiggøre min postdoc.

Således havde vi kun boet under et halvt år tilbage i Lejre nær Roskilde, før min hustru og jeg lod os skille. Beslutningen om at flytte fra en større by med en rig kultur og sanseindtryk alle vegne til et søvnigt landsbyliv med hækklipning og ture til købmanden kan i dag synes en sær, bizar og næsten åbenlyst aparte beslutning, men vi var uden tvivl gået hver til sit under alle omstændigheder. Vi var i en boble, indtil vi ikke var det længere. Som tilfældet var det hen imod slutningen af vores ophold i Mainz, så var den sidste tid i Bristol, omgivet af to små børn i deres bedste og mest larmende alder – i ufrivillig isolation langt væk fra venner og familie – tærende og opslidende, ikke mindst pga. den usikkerhed om, hvad der måtte følge efter, som endnu en gang hvilede over os alle.

Som eneforsørger – og ikke mindst som initiativtager til vores snart mange år i udlandet – følte jeg mig tynget og balancerende på en knivsæg, hvor jeg ikke kunne andet end at bede til, at jeg ville have held med en af mine ansøgninger om en

bevilling til at kunne opstarte en forskergruppe hjemme på et dansk universitet. Alt det samme lykkedes det mig i sidste ende at overbevise Villum Fonden om at støtte min videre karriere, og jeg kunne fra mit midlertidige hjemmekontor i Lejre således starte som adjunkt på DTU i Kgs. Lyngby ved indgangen til 2021.

I dag er det imidlertid min klare overbevisning, at de mange års uvished om, hvad fremtiden måtte byde på, og om man var købt eller solgt i forsøget på at få en akademisk forskerdrøm opfyldt, i sidste ende viste sig opslidende for ikke bare mig selv, men os alle som familie. Og det vel at mærke de mange oplevelser og varme minder ude til trods, for dem har der været mange af.

Siden 2021 har jeg så været affilieret med DTU, hvor jeg i skrivende stund stadig befinder mig. Min startbevilling fra Villum Fonden var dog ikke ensbetydende med, at den prekære natur af min hidtidige karriere så pludselig ophørte. Tværtimod faktisk.

Indlejret i bevillingen var således hele fem års løn til mig selv (som PI), og da jeg året efter ligeledes var så heldig at blive tildelt startmidler fra DFF under deres Sapere Aude-forskningslederprogram, var det endnu en gang med et enkelt års lønmidler inkluderet. I begge tilfælde var denne budgetpost et ufravigeligt krav fra ledelsens side på det institut på DTU, hvor jeg var ”ansat”, for at den ville støtte mine forskningsprojekter.

Paradoksalt nok var det slet ikke meningen, at jeg skulle tilbage til Danmark for at påbegynde en karriere på DTU, men derimod på Aarhus Universitet. Eller det havde jeg i hvert fald indbildt mig selv med forsikringen fra min fremtrædende kollega tilbage i 2016 in mente. I mine ører – og jeg skammer mig næsten i dag over, hvor naivt det lyder – så var ordene om at vende tilbage til Aarhus efter endt postdoctilværelse ikke blot velmenende, men snarere opfordrende og næsten udtryk for en

garanti. Således havde jeg været i tidlig og tæt dialog med fundraisingkontoret på mit gamle institut, hvor jeg var blevet udklækket få år forinden, i forbindelse med en tidlig ERC-StG-ansøgning (som dog ikke blev vel modtaget af panelet), og indtil blot tre uger inden fristen på min Villum Young Investigator-ansøgning havde vi kommunikeret og sparret sammen. Og så en dag meddelte de mig pludseligt, at de var kede af det, men at de internt havde diskuteret diverse muligheder og i stedet valgte at støtte en kandidat med en anden forskningsprofil.

Jeg kan stadig huske, hvor rådvild og dum jeg følte mig, da jeg modtog beskeden om, at dén opbakning, jeg havde taget for givet, nu var væk som dug for solen, og at jeg i sidste øjeblik måtte finde på en ny løsning. Igen: Det var ikke kun mig selv, jeg stod til ansvar over for, men hele min familie på daværende tidspunkt, og det var svært at vende hjem fra arbejde til lejligheden i Clifton den dag i 2020 med de kedelige nyheder under armen.

Heldigvis fik jeg hurtigt rakt ud mod ledelsen på DTU efter opfordring fra en tidligere kollega, som nu ligeledes arbejdede der. På daværende tidspunkt havde jeg faktisk aldrig besøgt DTU, og ledelsen kendte derfor hverken til mig eller mit forskningsområde, men de var heldigvis hurtige til at tro på min idé og mit potentiale og forfattede mig et støttebrev i tide inden ansøgningsfristen, hvilket jeg til stadighed er taknemmelig for.

Fra starten af mit adjunktur påtog jeg mig mange af de samme opgaver, som mine fastansatte kolleger gjorde. Undervisning, pædagogikumuddannelse, offentlig forskningsformidling, forskelligt komitéarbejde og selvfølgelig vejledning af de ph.d.-studerende, jeg havde modtaget midler til at ansætte, men som jeg som adjunkt ikke måtte agere som hovedvejleder for. Min prekære ansættelse betød imidlertid også,

at jeg ikke blev formelt indlemmet som en del af instituttets *facultygruppe*, men derimod figurerede som en del af sindrig konstellation under navnet *”faculty+”,* som blev inviteret med i nogle beslutningsrum, men udeladt fra nok så mange andre. Et slags børnebord til familiefesten. Da jeg så blev tildelt min Sapere Aude-bevilling, gik jeg til ledelsen og udbad mig en lektorbedømmelse, og da denne var positiv, blev jeg forfremmet til noget så fornemt og meningsløst som ”tidsbegrænset lektor”. Dette medførte måske nok, at jeg nu på papiret officielt måtte mere end skyggevejlede mine egne ph.d.-studerende, men jeg vidste endnu ikke, hvorvidt jeg ville blive købt eller solgt i sidste ende. Og således forløb årene, mens uvisheden fra postdocårene om noget kun blev forværret.

I mit oprindelige støttebrev fra ledelsen på DTU til min ansøgning rettet mod Villum Fonden stod det anført, at instituttet ønskede at styrke sin position inden for mit specifikke felt, og at de derfor *forventede* at kunne slå et tenure-track-adjunktur op i løbet af selve bevillingsperioden. Efter op til flere forgæves forsøg på at genoplive denne diskussion – og, hvad jeg naivt troede, var en reel forpligtelse fra ledelsens side – opslog mit institut endelig et lektorat i slutningen af 2024. Opslagsteksten var dog på ingen måde skræddersyet min profil, men derimod bredt formuleret, og i sidste ende var vi to interne ansøgere til én enkelt stilling, foruden et stærkt felt af internationale kandidater. Min kollega, som i sidste ende blev vraget til stillingen, havde ligesom jeg været “ansat” som tidsbegrænset adjunkt og senere ditto lektor på samme type startbevilling og under samme forhold (lignende undervisningsbyrde og institutionelle forpligtelser), og han måtte på lige fod med mig gennemgå både et internt interview foran ledelsesgruppen samt en prøveforelæsning foran

resten af faculty. For så at blive frasorteret i sidste ende mindre end et år inden udgangen af sin bevillingsperiode.

Oplevelsen omkring min fastansættelse gjorde et stærkt indtryk på mig. Benævnte kollega havde fået støtte til at flytte sin startbevilling fra et andet universitet til mit institut samtidig med, at jeg fik tildelt min bevilling. Ledelsen havde altså tilkendegivet deres støtte til to forskerprofiler inden for nært beslægtede felter, og de havde i begge tilfælde ytret, at de *forventede* at rekruttere os på bagkant af bevillingen. I sidste ende blev vi spillet ud mod hinanden (og et internationalt felt af ansøgere), om end vi aldrig i praksis opfattede hinanden som konkurrenter. Instituttet så som sådan ikke nogen forpligtelse forbundet med, at de havde inviteret os begge indenfor i varmen.

I den henseende glæder det mig, at Danske Universiteter og de største private fonde her til lands i en aftale om indirekte omkostninger fra 2022 har bestemt, at lønmidler til faculty (inkl. adjunkter) fremover ikke længere kan dækkes under lignende startbevillinger. Enhver institutionel forpligtelse skal altså fremover være forpligtende, selvom tenure-track-adjunkturer fortsat vil være midlertidige og – i sagens natur – prekære ansættelser.

I sidste ende vil jeg nok sige, at jeg har været lige dele heldig og ærgerrig i mine hidtidige bestræbelser på at lykkes med en selvstændig forskerkarriere i akademia. Men det har som nævnt ikke været uden ofre, og vejen har på ingen måde heller været snorlige. Når jeg tænker tilbage på de små ti år, som er forløbet, siden jeg forsvarede min ph.d.-afhandling, så har der været indtil flere tidspunkter, hvor jeg har været tæt på at kaste håndklædet i ringen. Alligevel har en kombination af målrettet arbejde, støtte fra mange sider, held og timing medført, at jeg i dag har fået indfriet mange af de målsætninger, jeg oprindeligt

satte for mig selv. Jeg er landet i en fast stilling på et universitet, hvor jeg har frihed til at formidle, undervise og forske i emner, jeg selv finder spændende, jeg er blevet involveret på den danske forskningspolitiske scene via min tid i Det Unge Akademi, og jeg har opnået meningsfulde bekendtskaber og venskaber verden over på rejsen til, hvor jeg i dag befinder mig. Alt dette opfatter jeg som et privilegium, og jeg tager det ikke for givet.

Hvis jeg afslutningsvist skulle give et par gode råd til en nyere generation af forskerspirer, så vil det først og fremmest være, at man selvfølgelig skal forfølge et eller flere postdocophold i udlandet, *hvis* det ellers er det, man har lyst til. Og hvis man ønsker dette eventyr – for dét kan det i sandhed være at bo andre steder end hjemme i lille Danmark – så skal man endelig medbringe sin familie, hvis man er så heldig at have en sådan.

Men kravet om mobilitet, som det så flot kaldes, skal ikke være uomgængeligt, og et hav af gode minder til trods har det nemt også en socioøkonomisk slagside. Ens rejsefælles egen karriere kan nemt blive sat på vågeblus under opholdet, man vil ofte ikke kunne spare op, betale til pension eller kunne indtræde på boligmarkedet efter endt forskeruddannelse, og man vil ofte være langt væk fra ens udvidede familie og venner.

Derudover skal man være varsom med at tage det for gode varer, når kollegaer eller en lokal universitetsledelse på et tidligt tidspunkt stiller en karrieremuligheder i udsigt, og når disse ikke nødvendigvis er bindende (f.eks. på skrift). Jeg tror ikke, at man bevidst stikker yngre forskere blår i øjnene, når man opfordrer til et bestemt karriereforløb under nogle konkrete forhold og betingelser, men det er vigtigt at holde sig for øje – og denne erfaring har jeg og mange andre gjort os – at timing og tilfældigheder spiller en langt større rolle, end man måske kunne

foranlediges til at tro. Er der plads til og behov for et talent med din specifikke profil, når du endelig er klar til at folde dig selv ud? Er dit forskningsfelt stadig populært? Og hænder der måske samfundsomvæltninger, som kan stå i vejen for en potentiel ansættelse (globale kriser, politiske omprioriteringer, mm.)? Hvor modig man end måtte være, når man kaster sig over helt nye forskningsområder – måske ad flere omgange – og hvor strategisk man end måtte ønske sig at kunne være, så kan man desværre nemt blive offer for hændelser og beslutninger, som er uden for egen kontrol og styring, når man hen ad vejen ønsker at konsolidere sig selv og påbegynde en selvstændig akademisk karriere ved enten et dansk eller udenlandsk universitet.

Endelig vil jeg opfordre til at opsøge faglige og akademiske fællesskaber i det omfang, det er muligt. At have været en del af en størrelse som Det Unge Akademi, hvor man i et tværdisciplinært akademisk miljø opnår mulighed for at lære af andre, dele op- og nedture og involvere sig i forskningspolitik og -formidling, har været både meningsfuldt og givetvis også vigtigt for min videre karriere. Jeg forstår stadig ikke, hvordan jeg blev valgt ind i første omgang, da jeg husker, at jeg svarede nær ved idiotisk på nogle af indvalgsudvalgets mange spørgsmål, men det lykkedes alt det samme, og det har været en gave at være en del af. Om det i sidste ende er akademiet eller blot nære kollegaer, som er villige til at lytte og forstå, så er det mit måske vigtigste råd til forskerspirer derude at opsøge et professionelt fællesskab af den ene eller den anden karakter. Ingen akademiker er en ø, og universitetsverdenens mange traditioner, kutymer og uskrevne regler kan være svære at navigere på egen hånd uden den fornødne hjælp og personlige støtte på vejen.
Bon voyage!

Fra fuglehjerte til forskerhjerte

– Refleksioner over, hvordan instinktiv forskningsglæde og det at udvise forskningsmod skabte en forskerkarriere

Louise Kruse Jensen, veterinærmedicin

Da jeg var 7 år, fandt jeg en død solsort i haven og tænkte, gad vide hvordan dens hjerte ser ud? Jeg husker tydeligt, at jeg spekulerede over, om det mon lignede et hjerte som dem, jeg tegnede, altså sådan et med to runde buer og en spids. Og om det mon var knaldrødt eller måske mere bordeauxfarvet? Jeg løftede nænsomt og med begge hænder fuglen ind i køkkenet og lagde den på køkkenbordet. Trak lidt ud i dens vinger, lod fingrene løbe op og ned ad de skællede ben og åbnede og lukkede det lille næb. Køkkenskuffen blev åbnet, og en lille Globalkniv fandt vej til min hånd. Kort tid efter befandt solsorten sig i en tapasversion, skåret i udskæringer efter bedste evne. Showet i køkkenet udløste lige dele barnlig fascination og forældreforargelse. Min første obduktion af et dyr var en realitet. Snart fulgte forskellige nedgravninger (efterfulgt af senere opgravninger) af dødfundne mus og lignende. For hvad sker der egentlig herved? Og hvor kommer maddikerne egentlig fra? Det sjove ved at reflektere over netop disse anekdoter er, at obduktion af dyr endte med at blive min levevej.

Gennem de sidste 15 år har jeg regelmæssigt obduceret dyr via mit virke som veterinærpatolog på Københavns Universitet. Sideløbende forsker jeg i generelle patologiske mekanismer, eller nærmere betegnet, hvordan sygdomme opstår

og udvikler sig, med særligt fokus på knogle- og ledinfektioner. Når jeg tænker tilbage på Globalkniven og prøver at genkalde mig minderne, står det klart for mig, at jeg slet ikke husker svarene, kun selve nysgerrigheden, altså spørgsmålene står lysende klart. Ved nærmere eftertanke er det spor stadig varmt, for nysgerrigheden har uden tvivl drevet min vej ind i akademia. Og det driver den fortsat.

I dag er jeg dyrlæge. Jeg er patolog. Jeg er forsker. Jeg er professor. Titlerne beskriver, hvem jeg er blevet i akademia, men de afspejler også noget eksistentielt, nemlig en del af mit væsen. For det er de samme instinktive egenskaber, der drev de barnlige patologiske udfoldelser med Globalkniven, som har formet min karriere. Jeg kalder dem for forskningsglæde og forskningsmod. Når universitetsverdenen og akademia virkelig viser tænder, kan det være godt at minde sig selv om den instinktive forskningsglæde og om det *at vælge* at udvise et stort forskningsmod.

Som ph.d.-studerende skulle jeg undersøge, om det kunne lade sig gøre at bruge grise som model for mennesker, der har fået en bakterieinfektion i knoglerne. Jeg blev hurtigt grebet og fuldstændig opslugt af emnet. Forskningsglædens frø spirede i mig. Der var så meget, man ikke vidste om, hvordan bakterier opfører sig, når de gror i små klumper (biofilm). Det gør de tit i knoglerne, og ingen kunne svare på, hvorfor bakterier er så svære at udrydde, når de først er kommet ind i knoglerne.

Som den første i verden etablerede jeg en grisemodel for knogleinfektioner hos børn og sidenhen også hos voksne, og via modellen lykkedes det rent faktisk at svare på nogle af de mange spørgsmål. Når jeg arbejdede med grisemodellen eller undersøgte de bakterier, der groede i knoglerne, fik jeg hele tiden, ja faktisk konstant, nye ideer. Ideer som drev mig dybere

og dybere ind i stoffet. Min instinktive forskningsglæde foldede sig ud. En forskningsglæde og lyst, som jeg ikke rigtig kunne definere, og som jeg overhovedet ikke havde selverkendelse omkring, dengang jeg var ph.d.-studerende. Jeg syntes bare, at jeg havde et fedt arbejde og skrev derfor en masse artikler.

Når jeg kigger tilbage, kan jeg ikke undgå at tænke på, om min vejleder måske allerede havde fået øje på den. I hvert fald fik jeg lov til at udleve forskningsglæden hundrede procent, og mine mange ideer blev altid mødt med stor opbakning. Når jeg tænker over, hvad der nærede forskningsglæden for mig som ph.d.-studerende, var det helt klart autonomi, retning og så det at blive set. Foldet ud kan det vel beskrives med støtten til at udtænke og forfølge sine egne ideer, at skabe en retning for sin forskning og så det helt menneskelige i at ville blive anerkendt af flokkens ledere og eksperter. Jeg er taknemmelig for, at jeg var ph.d.-studerende på et sted, hvor mit forskningsglædefrø fik lige netop den slags vækstfremmer og grønfoder.

Først som postdoc blev jeg selvbevidst om, at jeg havde en stor instinktiv og indbygget forskningsglæde. Og det gik op for mig, at en af mine styrker faktisk var min evne til at få ideer. Jeg indså også, at jeg holdt af hele skriveprocessen, hvor ideernes sløjfer bindes. Pludselig gik det op for mig, at jeg kunne sidde en lørdag aften og kun tænke på, at jeg gerne ville skrive på noget. Noget, som jeg godt vidste, på ingen måde var vigtigt for verden her og nu, men som var vigtigt for mig, fordi forskningsglæden ville ud. Det er nok forskningsglædens natur – autonom og uden slukknap. Og så er spørgsmålet jo, om man lægger bånd på sig selv og arbejder lørdag aften eller ej?

Dansen med forskningsglæden er ikke altid nem, og den kan sågar være blufærdig. Jeg har selv både arbejdet i smug under barsel og *submitted* en artikel på vej ud ad døren til en

privat julefrokost. Når man gør noget i smug, er det jo, fordi man synes, at det er lidt pinligt eller skamfuldt. Og her ligger skammen vel i, at man har prioriteret sit arbejde over noget andet; man har prioriteret sig selv, fordi man er så personligt investeret. Kun ligesindede forstår, at det i den situation ikke var at betragte som arbejde. Jeg elsker weekender med skriveophold, men jeg skammer mig over at vælge det til og krummer tæer, når jeg fortæller, at jeg gør det frivilligt (og undlader helt det faktum, at jeg faktisk har glædet mig til det i flere måneder). Hvis man er udstyret med en naturlig forskningsglæde, så kan man prøve nok så meget at holde den nede, men den vil til syvende og sidst ud, og det bliver man nødt til at erkende for at få et helstøbt liv. Men der ligger også en vigtig erkendelse i, at man altid vil være slave af den.

Forskningsglæden kan tage overhånd og føre til en grænseløs arbejdskultur, fortvivlelse, stress, mistrivsel og forkerte prioriteringer. Forskningsglæden kan vende sig til tårer, håbløshed, højt blodtryk og ”nu gider jeg simpelthen ikke være på universitetet mere”-følelsen, og alligevel, på trods af alle disse viderværdigheder, bliver man ved og kan ikke lade være.

Jeg kom selv for nogle år siden til den erkendelse, at ligegyldig hvor meget universitetet smider efter mig af udvalg, kommissorier, evalueringer, omstruktureringer, toppet med meriteringskriterier, så kan de aldrig konkurrere med alt det, jeg smider efter mig selv. Alle mine ideer og alle de ting, de sætter i gang. Når forskningsglæden plager, så er mit bedste råd først og fremmest at erkende den. Det værste, man kan gøre, er at fornægte den. Det er sådan, du er. Det næste råd er at rammesætte den (hvilket også involverer øvelsen i at sige nej, men det er en helt anden historie). Det er ikke nødvendigvis 8-

16. Og så skal forsknigsglæden nogle gange tvinges på pause og tildeles restitution.

Har man forskningsglæden dybt i sig, hvor ideerne vælter ud og rundt i hjernen, og hvor det ikke er let at slippe det, man arbejder med, kan man så miste den? Kan forskningsglæden forsvinde? Grundlæggende nej. Jeg tror ikke, at man kan miste forskningsglæden, hvis den er en del af ens dybe natur. Men den kan i sandhed svinde gevaldigt ind og gå i dvale. For mig tabte den for alvor sin uskyld, da andre end mig selv pludselig blev afhængige af min forskningsglæde. Pludselig *skulle* jeg få ideer, og de *skulle* blive til gode projekter, for at andre kunne få en forskningskarriere og komme godt på vej i akademia. Det kan lyde paradoksalt, men jo mere man forsker, jo mere man gerne vil, jo mere kan forskningsglæden forsvinde. Hvis glæden skal bibeholdes, skal der være tid til refleksion, tid til at tænke sig om, tid til at se tingene i nye omgivelser, tid til at udforske grænsefladerne til ens eget fagområde. Tid til at lytte til andre

Jeg tror, at en dyb forskningsglæde hænger sammen med ens natur. Som for en kunstner eller ildsjæl. Man kan ikke lade være med at gå ind i osteklokken. Men en ting er forskningsglæde, noget andet er forskningsmod. Forskningsmod kommer selvfølgelig til dels af den rygsæk, livet nu engang har givet en, men for mig er det i langt højere grad end forskningsglæde noget, som kan tilvælges. Man kan godt vælge at udvise forskningsmod. Forskningsmod handler om at navigere i akademias mange udfordringer uden at miste troen på fremtiden og meningen. For mig er forskningsmod at trodse afslag og nedgørelsen af det, man har brugt uendeligt mange timer på. Og det kan ramme dybt. Som en subtil påmindelse om, at det, der blev gjort af lyst og passion, drevet af ens instinkter og væsen, ikke er godt nok. At jeg er forkert og ikke god nok. Jeg

kunne tapetsere mit kontor med afslag fra fondsansøgninger og artikler, vel og mærke både hjemme og på universitetet (og sikkert også hos min mor og far).

Forskningsmod er at opsøge netværk og fremmede forskningsfelter, at insistere på at udkomme på trods af afslag efter afslag, at turde optræde med sin forskning på konferencer og deslige, at turde få en skør ide og sige den højt, at turde lukke ørerne for nedværdigende kommentarer, at turde skabe sin egen retning. At turde bevare sin vilje til at udleve sin forskningsglæde. Som ph.d.-studerende kæmpede jeg ikke med det berygtede *impostor* syndrom. Det har jeg først stiftet bekendtskab med langt senere i min karriere. Men både det at udvise forskningsmod og troen på sin indre forskningsglæde er sikre våben i denne kamp.

Under min ph.d. fandt jeg selv en konference i Heidelberg, som jeg syntes lød relevant. Ingen på min afdeling kendte til konferencen, og jeg tog helt alene afsted til Tyskland. Jeg havde ansøgt om at få tildelt en mundtlig præsentation, og det var lykkedes. Jeg kendte ikke en sjæl på hele konferencen, der talte ca. 600 deltagere. På konferencens sidste dag så jeg en præsentation om knogleinfektioner hos børn i Angola. Den rørte mig meget, og da jeg kom hjem, skrev jeg straks til ham, der havde holdt den. Et år efter besøgte jeg ham, deltog i operationerne af børnene og fik sygt knoglevæv med hjem til mine forsøg. Alt sammen drevet af forskningsmod. Et forskningsmod, som også spillede en rolle, da jeg skulle videre fra min ph.d. og starte som postdoc. Oppe i mit hoved havde jeg udtænkt, hvordan et samarbejde med en helt central nøgleperson inden for mit forskningsfelt kunne få min forskning i en ny retning. Men han var ikke vildt interesseret, og jeg måtte spørge gentagne gange og sætte flere møder op (som han ofte aflyste i sidste øjeblik). Pludselig en dag tikkede der en besked

ind om, at han havde 30 min., hvis vi kunne mødes og snakke under en frokost på Vesterbros Torv. Og midt i en tarvelig cafeburger blev han endelig virkelig interesseret, og det lykkedes at få samarbejdet i gang. Et samarbejde, der viste sig at få en uvurderlig betydning for min karriere og min forskningsglæde.

Når jeg tænker tilbage på de to episoder, jeg nævner her, bliver det tydeligt for mig, hvor meget forskningsmodet betyder, også i det lange løb. Jeg har været på den konference hvert år lige siden og kender nu virkelig mange af deltagerne. De er min europæiske forskningsfamilie, og næste år er jeg selv hovedarrangør, når konferencen afholdes i København. I dag har mit store forskningsnetværk stadig stærke tråde tilbage til den forunderlige frokost for 12 år siden.

Der er ingen tvivl om, at min forskningsglæde og mit forskningsmod gav mig et stort akademisk fundament tidligt i min karriere og dermed en vej ind i akademia. De gav mig et kæmpe netværk og mange publikationer, uden at disse ting var et startmål i sig selv. Hvis man har en stor passion for forskning, skal man absolut ikke fornægte eller forklejne den, og så skal man huske at vælge forskningsmodet til, også selvom det ikke altid er lige let. At udvise forskningsmod øger forskningsglæden. På den måde er de forbundne.

Gå ikke i panik hvis forskningsmodet og forskningsglæden går i dvale. Ja, de kan gå i nul, men de kan altså ikke gå baglæns. De er dynamiske størrelser, der altid kan spire og folde sig ud på ny. Gør hvad du kan for at pleje dem, og husk at lade dem restituere. Man kan vel sige, at jeg med min position som professor har gennemført akademia, et spil, der i den grad er fuld af fælder og kritik (især reviewer 2 har ry for at være særligt ondsindet). Et spil, hvor det er nemt at blive sprunget over, slået hjem og nærmest umuligt at starte forfra. Men lad aldrig alt dette

få herredømmet over dit hjerte, din forskningsglæde og dit forskningsmod. Husk at lade dig smitte af andres forskningsglæde og forskningsmod og ikke mindst at lade andre smittes af dig. Vi er kun noget via hinanden, og det gælder også for forskeroriginaler. Hold fast i fascinationen og nysgerrigheden, barnets verden. Solsortens hjerte lignede en lille smuk halvrådden rød vindrue.

Forsker, forælder – og fraskilt

– Hvordan man forener delebørn og karriereambitioner i akademia.

Alexandra Brandt Ryborg Jønsson, antropologi

Det er så yndigt at følges ad. Sådan indledes Grundtvigs salme, som alle nok kender fra forskellige festlige lejligheder, hvor to menneskers kærlighed til hinanden fejres. Og det er da også yndigt. Ligesom det kan være yndigt at forske, hvor glæden ved nye opdagelser og indsigter næsten kan give den der forelskelsesagtige kildren i maven, og hvor en ny bevilling, publikation eller et fedt oplæg kan give samme berusende fornemmelse som at gå gennem anemoneskoven i forårets første solstråler. Men ganske som forskningslivet kan være hårdt, så er parforholdet til tider udfordrende. Og nogle gange i en sådan grad, at man må gå hver til sit. Det sker faktisk i næsten hvert andet forhold, og derfor er en skilsmisse, uanset om man er gift eller blot har boet sammen, noget som også er helt almindeligt blandt forskere. Derfor er det måske også lidt ligegyldigt at tale om skilsmisse i en antologi om livet i akademia, når det nu hverken er noget, som er særlig ukendt eller specielt for forskere. Altså lige bortset fra når den partner, man bliver skilt fra, også er forælder til et eller flere af ens børn. For at være en ambitiøs forsker, som er fraskilt med børn, giver faktisk nogle helt specifikke og ganske svære udfordringer. Og det gælder altså uanset, om man er blevet skilt eller aldrig har boet sammen: Hvis man har delebørn, har man et problem i forhold til nogle af de forventninger, der er til forskerlivet.

Uden at love nogen former for løsning, så vil jeg i dette kapitel bruge min egen fortælling til at vise både de udfordringer, jeg har mødt, og hvordan jeg har forsøgt at tackle dem. Ingens situation er ens, men om ikke andet kan det for dig, som måske er nyskilt, eller på vej til at blive det, være en trøst at vide, at du ikke er alene. Heller ikke selvom du fra starten har været soloforælder, eller simpelthen bare genkender udfordringerne med at balancere familie og arbejdsliv, selvom I er flere voksne derhjemme.

Min egen historie

Jeg blev skilt fra min eksmand i 2019 efter at have været sammen i 14 år. Vores to børn var på det tidspunkt 7 og 9 år, og det var forfærdeligt hårdt for alle parter. Vi er heldigvis rigtig gode venner og har et problemfrit samarbejde (det er desværre ikke alle, som har det sådan). Børnene bor hos os skiftevis hver anden uge i princippet, men da vi begge har skæve arbejdstider - børnenes far er klassisk musiker og spiller tit koncert om aftenen eller i weekenden - bytter vi, så det passer. Det betyder også, at jeg har haft mulighed for at få min eks-partner til at passe børnene, når jeg skulle til et vigtigt arrangement. I dag har jeg en ny partner, som tager aktivt del i børnenes liv, og desuden har jeg forældre, som støtter op og kan komme med kort varsel, f.eks. når børnene er syge. Jeg er altså ret privilegeret, hvilket min historie selvfølgelig skal læses i lyset af.

Internationalisering

Min største udfordring er internationalisering. Det behøver man ikke engang være skilt for at kende til, rigtig mange kæmper med kravet om internationalisering og en partner, som ikke har mulighed for at rejse med, eller som skal sætte sit liv og sin egen

karriere på pause. Derfor er nogle fonde i dag gode til at give tilskud, så man kan forsørge hele sin familie, når man er ude. Jeg fik selv et fellowship-stipendie under min ph.d. til Yale University, og det var så generøst, at jeg kunne have mand og børn med og bo et år i New Haven, Connecticut. Her var min eksmand hjemmegående husfar (til mange amerikaneres overraskelse). Det var et fantastisk år, og jeg ville virkelig gerne afsted igen og var så småt begyndt at se på muligheder for et postdoc-ophold et andet sted, men så blev jeg skilt. Og hvad skulle jeg så gøre? Problemet for de fleste af os, som har delebørn, er, at vi hverken kan tage børnene væk fra den anden forælder i et år eller har lyst til selv at rejse væk fra børnene i et år. Selv hvis vi endda kunne skaffe så mange penge, så eks'en kunne rejse med, ville vedkommende nok ikke have samme ja-hat på til at sætte sit eget liv på pause for sin tidligere partners ambitioners skyld. Så hvad gør man?

Vi kan begynde med at vende den om: Hvorfor er det vigtigt med internationalisering? Logikken er, at hvis vi vil have forskning af høj international kvalitet i Danmark, så er vi nødt til at samarbejde med partnere fra andre steder. Det kan bringe nye perspektiver og løfte os og vores forskning med ny inspiration og indsigt. Men det kan man jo også få, selvom man ikke bor et eller flere år i udlandet. Jo, det kunne være spændende og relevant, men for os der ikke har muligheden (uanset grund) – ja så er korte ophold faktisk også ganske effektive til det samme. Jeg har selv haft forskningsophold af kortere varighed i Australien og at deltage på internationale konferencer giver også en masse ny inspiration og netværk (så kan man jo læse kapitlet om mingling og øve sig i at bruge tiden godt).

En anden mulighed er at få en associeringsaftale, en mindre ansættelse eller et officielt samarbejdsprogram. Jeg har

fået en bistilling på universitetet i Tromsø, hvor jeg er ansat 20 %, og det gavner både mig og min hovedstilling på RUC. Disse stillinger er eftertragtede og kræver en god portion held. Men jeg er også blevet *associated researcher* på Arizona State University. På en stor international konference i USA i 2022 hørte jeg tilfældigt et oplæg, som jeg fandt vanvittigt inspirerende. Forskeren og jeg begyndte at maile sammen, og jeg opfordrede hende til at deltage i en anden international konference i København, som jeg var medarrangør af. Vi er endt med at have mange samarbejder, og da vi mødtes fysisk sidst, var hendes chef med. Chefen besluttede sig over vores frokost, at jeg jo kunne blive *associated researcher*. Et ulønnet job, hvor vi sammen arrangerer et par online talks per semester, og de betaler et par rejser derover for mig. Det er ren *win-win*: De får en international forsker tilknyttet, og jeg får internationalisering uden at skulle undvære mine børn mere end højst nødvendigt. Sådanne løsere tilknytninger, hvor det andet universitet ikke forpligter sig til andet end en samarbejdsrelation, er lettere at skabe og giver fantastisk meget indsigt.

For dem, som arbejder i laboratorier eller med andre typer af forsøg, hvor man netop bruger internationaliseringen til at lære sig nye metoder eller tilgange, er dette naturligvis ikke helt så let. Men stadig kan der måske godt arrangeres lab besøg af kortere varighed, eller man kan fordele et længere ophold over en længere periode. Det vil så kræve lidt mere rejseri, men det er det muliges kunst.

Endelig giver det at skrive artikler sammen virkelig meget. I mit fag, antropologi, er traditionen med at være flere forfattere stadig relativt ny, men mange har set, at netop ved at diskutere noget så konkret som analysen i en artikel skaber man gode samarbejdsrelationer og lige præcis de indsigter, som

internationaliseringen ønsker. Og her kan meget klares ved onlinemøder, hvilket blev cementeret under coronakrisen, og som nok er min vigtigste pointe: Man kan altså godt være international, selvom man bruger det meste af sin tid i Danmark.

Alle de sene møder og det uformelle netværk

Du kender det sikkert godt. En kollega kommer glad og fortæller, at nu er hun blevet spurgt, om hun vil sidde som repræsentant i et eller andet forum, og selvom du bliver glad på hendes vegne, bliver du også lidt misundelig og irriteret: For aftalen kom i hus til et eftermiddagsarrangement, hvor du ikke kunne deltage, fordi du skulle hente børn. Selvom jeg har prioriteret at deltage i det, jeg fandt vigtigt, har jeg også sagt nej til en masse og er helt sikkert gået glip af noget. Det gjorde jeg også før, da vi var to forældre alle uger, for sandheden er, at der altid er mere arbejde, mere netværk, mere interessevaretagelse, du kan deltage i. Her har to strategier hjulpet mig, når jeg ikke har kunnet deltage i diverse arrangementer, fordi det var min uge med børnene. Jeg ved godt, at jeg har sagt, jeg kan bytte med min eks, og jeg ved også, at man kan få barnepiger. Men når jeg kun har mine børn halvdelen af tiden, så vil jeg også gerne have lov til at være sammen med dem. Og det betyder så, at noget andet må prioriteres fra. Det er sværere gjort end sagt, for det kan let føles som om, alt det vigtige ligger lige netop de dage, hvor jeg har børn. Det skaber nogle dilemmaer, og nogle gange har jeg også følt mig presset til at deltage i vigtige møder på bekostning af tid med børnene. Det særligt svære for mig er, at jeg i situationen altid kan begrunde det ene møde, for det er jo netop kun et møde, og det er vigtigt. Denne problematik handler nok mere om work-life-balancen end om at være dele-forælder, men ikke desto mindre er det noget, flere af os kender til. Hvad skal jeg vælge?

Hvad er vigtigst, når alt er vigtigt? Jeg har prøvet, med vekslende held, et par tricks:

Hvis arrangementer ligger uden for normal arbejdstid, så har jeg sagt det højt: Hvor er det ærgerligt, at det og det arrangement ligger så sent, i weekenden, ikke har hybridmulighed eller andet, så nogle reelt ikke har mulighed for at deltage. Kan vi prøve at tage højde for det næste gang? Ikke at det revolutionerer et hyperkonkurrencepræget miljø, men hvis jeg siger det, er der måske flere, der også siger det næste gang.

Læs programmet godt. Hvem ville du godt have talt med? Skriv en mail til dem og foreslå, at du kommer forbi til en kop kaffe eller arrangerer et kort onlinemøde. Det er super grænseoverskridende, men det er trods alt lidt lettere, når det foregår på mail. Det værste, der kan ske, er, at de siger nej, og det har jeg endnu ikke oplevet. Jeg har sågar fået et par hot shots antropologer til at tale med mig om en artikel, jeg sad fast i, eller en ide, jeg ikke helt kunne forme, for heldigvis er de fleste forskere også nogle søde og ordentlige mennesker, der gerne vil hjælpe.

Tænk på uformelle netværk som noget, du selv kan skabe. Kender du flere forskere, der har delebørn? Så brug hinanden. Ræk ud, spørg om hjælp, og foreslå nye måder at skabe kontakter på. Insister på hybridmulighed ved sene møder, så du kan nå at lave aftensmad eller putte.

Den ene uge forælder, den anden uge karrierekvinde

Da skilsmissens storm havde lagt sig, så kom erkendelsen: at have delebørn kan også give noget frihed. Når jeg har mine børn, er jeg verdens kedeligste kollega. Jeg deltager ikke i noget efter kl. 15, jeg svarer først på mails sent om aftenen, når de sover, jeg hører ikke kollegers forsvar eller tiltrædelsesforelæsninger i

lige uger. Men i de ulige uger er jeg hende, som sidder sent på kontoret, for pludselig kan jeg få ro til at gøre den artikel færdig, jeg sidder med, uden dårlig samvittighed. Jeg er hende, som går med ud og får en øl, som sidder i faglige bestyrelser, og som arbejder frivilligt med forskningsformidling. Fordelen er, at jeg ikke har dårlig samvittighed, for børnene har det godt hos deres anden forælder. Ulempen er, at jeg nemt kommer til at arbejde så meget, så resten af min *work-life* balance, altså venner, fritid, osv. kommer til at blive overskygget, fordi jeg føler mig forpligtet til at arbejde igennem, når jeg ikke har børnene.

Jeg ved, at nogen har deres børn mere, næsten hele tiden, og det betyder, at man ikke på samme måde kan fordele sin tid (men igen, det er ikke nødvendigvis en god model - den byder på masser af overarbejde og dårlig samvittighed stadig). Men husk, at børn kan godt medbringes på konferencer (tit er der tilbud om børnepasning), og man kan bruge det som en anledning til en miniferie (for egen regning, forstås). Og fyraftensøl kan også være hjemme hos en selv, hvis man har nogle, man skal sørge for at være der for – men som godt kan hygge lidt med en film, mens mor eller far socialiserer en times tid med kollegerne.

Og så sker der jo det, som uundgåeligt sker for os alle: Tiden går. Børnene bliver større. I dag er mine børn teenagere, kan selv sørge for aftensmad, hvis jeg skal til et arrangement og kan sågar se, at det er cool, når mor er i tv med sin forskning. Før jeg får set mig om, er de flyttet hjemmefra. Så når du kæmper allermest med at få enderne til at hænge sammen, så husk hvad min oldemor sagde til min egen enlige mor: ”Det er bare en overgang”.

Hvordan man rejser sig fra (endnu et) afslag

Alexandra Brandt Ryborg Jønsson, antropologi

*The committee does not find the application eligible for funding in its current form***.**

Jeg tænkte, det var oplagt, at jeg skulle skrive denne tekst. Jeg troede faktisk, det lidt var det, man sagde om mig: “Alex, er det ikke hende med alle afslagene?” Sådan føles det i hvert fald, når jeg ser på min DFF-profil: 1 bevilling, 9 afslag (bevares, de fleste i “den bedste tredjedel”, men som enhver ved, så slår lige-ved-og-næsten ingen mand af hesten). Og jeg begynder også denne tekst med tårerne trillende ned ad kinderne, for den ansøgning, som jeg har brugt så meget tid og krudt på, og som jeg virkelig syntes var nytænkende, stærk og modig, er blevet afvist. Og jeg kan ikke lade være med at blive ked af det. Og lidt flov. Hvorfor lykkes det for alle andre end mig?

Sandheden er, at det *ikke* lykkes for alle andre. Og som mange bidrag i denne bog viser, er afslag en del af forskerens arbejdsliv. Det viser sig, at det med at “samle på afslag” er noget, de fleste af os kan nikke genkendende til. Vi får afvist artikler, får afslag på fondsansøgninger og stillinger og bliver valgt fra til komitéer, *fellowships,* præsentationer og lignende. For mig har noget af det mest hjælpsomme været at dele afslag med andre og opdage, at jeg ikke er alene. At selv dem, som set udefra har kæmpe succes, også får afslag – hele tiden. Det betyder ikke, at tvivlen ikke kommer med afslaget, og nogle gange kommer

afslaget, fordi der var nogle, som var bedre end dig. Men det vigtige er, at du rejser dig igen. Jeg kommer her med tre konkrete råd, som jeg håber kan inspirere dig til at komme videre. Læs dem gerne næste gang, du modtager et afslag!

Accepter, at du bliver skuffet og måske ked af det

Du har formentlig, ja forhåbentlig, brugt både tid og energi på din artikel, ansøgning, eller hvad, du nu har ment, var en vigtig og god ide. Måske har du godt vidst, at chancerne var små, eller måske havde du ikke regnet med afslag. Uanset hvad, er det ok at blive skuffet. Forskningsverdenen er konkurrencebaseret, og mange af os er konkurrencemennesker. Vi kan lide at vinde, så når vi ikke gør det, bliver vi naturligt skuffede. Det viser faktisk bare, at du er engageret og ambitiøs.

Jeg har opgivet at kunne trække på skuldrene. Dejligt, hvis andre kan, men jeg kender mig selv – og anerkender mig selv – min skuffelse afspejler min ambition. Til gengæld har jeg lavet en regel: Den dag, jeg modtager afslaget, må jeg godt være ked af det, rasende, græde og råbe. Den dag er det ok, at ingen trøstende ord hjælper en fløjtende fis uanset, hvad afslagets begrundelse er. Det er et afslag, og det er synd for mig. Når den dag så er gået, er det slut. Nu skal jeg til at lytte til, hvad andre siger: at afslag ikke definerer mig eller min forskning, at alle, selv de mest succesfulde, får afslag, at det bliver min tur næste gang osv. Nu må der ikke grædes mere, nu må det placeres et sted, og jeg må komme videre. Jeg har eksempelvis skrevet “LORTEHOVEDER” med tusch hen over et printet afslag og så arkiveret det i en af de mapper, som nogle andre må tømme for mig, når jeg er blevet emerita. Afslag parkeret, videre. Men hvordan? Mit svar er: netværk, rollemodeller og perspektiv.

Brug dit netværk

At ville akademia kræver at turde tro på sine ideer, se nye muligheder og turde satse. Ja, du har fået et afslag. Du har nok fået rigtig mange. Men du har stensikkert ikke KUN fået afslag. Hvis du læser dette og er i gang med en forskningskarriere, så har du formentlig en lang række succesfulde oplevelser, der fuldstændig overskygger det afslag, der fylder for dig lige nu. Og der er sikkert noget, du har mere succes med end andet. Jeg synes for eksempel, det er svært at skaffe penge til min forskning, men omvendt kan jeg tælle på én hånd de gange, jeg har fået en artikel afvist. Vi er ikke lige dårlige til det hele – vi er faktisk som regel temmelig dygtige til det hele, men forskningsverdenen er hård, og du må klare mosten.

Et konkret råd til det er: Ræk ud til dine lige så ambitiøse forskervenner eller kollegaer, som forstår smerten i afslaget, og som kan støtte dig – udelukkende på dine præmisser. Lad mig præcisere. Der findes helt sikkert kollegaer og andre, som med det samme gør dig opmærksom på, at du kan bruge afslaget til at lære noget. Det er fint. Det er også rigtigt i mange tilfælde, men ikke altid. Det er ikke kun egen erfaring, men også andres, jeg trækker på, når jeg siger, at nogle afslag også er politiske, subjektive eller slet og ret uretfærdige. Så i stedet så brug det, når du kan, men du behøver ikke tage dig af sætninger som: "ansøgeren tror for meget på egen impact” (ville de have skrevet det til en mand?) eller “ansøger burde have planlagt feltarbejde i private klinikker”, når ansøgningen tydeligt anfører en feltarbejdsplan – i private klinikker.

Næ, den slags kollegaer og venner, du har brug for at række ud til nu, er dem, som glædes over dine succeser, og som støtter dig på din rejse. På samme måde som du har brug for den veninde, der er klar til at lytte til din vrede over eks’en, som har

dumpet dig, også selvom bruddet på en måde var begges skyld, har du brug for en kollega, som også synes, at den fond, som har givet afslag, eller det tidsskrift, som har sagt nej tak, må være helt på månen, når de afviser dine geniale ideer. En karriere i akademia er præget af hyperkonkurrence, men du er ikke alene. Dit netværk hjælper dig med at genopbygge dig selv efter afslag. Jeg har en *Whatsapp*-tråd med en af mine bedste veninder, som også er en ambitiøs forsker, og som helt forstår, når impostor-syndrom, blandet med usikkerheden over at være førstegenerations-akademiker (som du kan læse om i denne bog også!), får afslaget til at virke som et nederlag. En typisk besked vil være: "Jeg føler mig som den største taber, jeg har brug for hep", hvortil den anden så sagligt og konkret opridser alle ens succeser og gennembrud, gode egenskaber, og hvorfor det afslag er ligegyldigt i det store billede. Det kan lyde selvsmagende, men for mig er netop den genopbygning og støtte nødvendig for, at jeg kan tage den realistiske og konstruktive feedback fra afslaget ind. For selvfølgelig kan man lære noget af et afslag, er vi som forskere ikke altid på vej til at blive klogere?

Se udad og fremad

På et tidspunkt får jeg nok af selvynken, vreden eller følelsen af uretfærdighed og kommer i tanke om, hvorfor jeg forsker – hvad jeg brænder for. For mig tager det et par dage, måske lidt længere. Jeg kommer i tanke om, at jeg faktisk oprigtigt tror på, at jeg kan gøre verden til et bedre og mere retfærdigt sted med min forskning. Jeg kan gøre en forskel, jeg kan skabe en fundamentalt ny forståelse af en de største kriser for vores samfund. Jeg kan hjælpe til, at vores ressourcer bliver bedre fordelt, så de kommer dem til gode, som trænger mest. Og så smiler jeg, går en tur med musik i ørerne, trækker vejret og

sætter mig tilbage på mit kontor. Åbner pc'en og tager fat, hvor jeg slap: *Vær stærk, gå forbi, den dør blev lukket,* har jeg skrevet til mig selv i min dagbog i 1.g. Det samme vil jeg råde dig til: Find tre ting, som du er god til på arbejdet. Skriv dem ned og læs dem op for dig selv, når du er alene. Lav en plan for, hvad næste skridt er – at indsende artiklen til et andet tidsskrift? At søge fonden igen næste år? Hvilken feedback, hvis nogen, kan du bruge? Gå en tur og træk vejret. Du er kommet så langt. Du er på vej.

Husk, at det som kendetegner de mennesker, der når deres mål, er vedholdenhed og langsigtede mål. Idéen er, at succes i mange tilfælde ikke primært afhænger af talent eller intelligens, men af evnen til at blive ved over lang tid trods modgang. Derfor siger jeg til mig selv: Jeg kan sagtens nå min drøm om at blive topforsker, selvom jeg får mange afslag. For mig var det livsændrende, da jeg opdagede, at alle andre også slås med afslag. Selv dem jeg ser allermest op til. Hvis tårerne kommer, så tænker jeg på præsident for Videnskabernes Selskab, Susanne Ditlevsen, som jeg ser meget op til som menneske og forsker, og som jeg hørte i en tale sige de forløsende ord: "Jeg har en lang og succesfuld karriere… i at få afslag". Altså, hvis HUN får afslag, så er der håb forude. Og jeg vil være så fræk at sige, at jeg tror, mange topforskere vil nikke og tilføje – ja, man SKAL have mange afslag – det er dem, du brolægger vejen til succes med.

(U)balancegang: Et levneds(til)løb i akademia

Elizabeth Li, religionsfilosofi

Som Søren Kierkegaard-forsker tænker jeg ofte på en af hans journaloptegnelser fra 1849: ”Tag Paradoxet bort fra en Tænker - saa har Du en Professor”.[1] Det er en vidunderligt bidende kritik af den livsfjernhed og arrogante tiltro til at kunne løse alle livets gåder, som Kierkegaard mener huserer i samtidens akademia. Denne søgen efter ultimativ, objektiv og afsluttet viden kommer på bekostning af paradokser og vanskeligheder, som udgør tænkningens egentlige lidenskab: en stræben udover sig selv mod det, som den ikke kan tænke. Men, med al respekt til Kierkegaard, har min oplevelse af at navigere i den akademiske verden netop været præget af uløselige paradokslignende situationer og modsætningsfyldte erfaringer, som jeg hverken har kunnet tage bort eller balancere på trods af ihærdige forsøg - men nu er jeg selvfølgelig heller ikke professor. I år er det 10 år siden, jeg begyndte min ph.d., og i år markerer min første akademiske fastansættelse. Alligevel føler jeg stadig, at jeg er i gang med et evigt tilløb snarere end at have opnået et overblik over, hvordan man (bedst) finder en vej ind i akademia. I stedet vil jeg reflektere over tre centrale “paradokser”, som har karakteriseret vejen indtil videre i håb om, at det kan være til opmuntring.

[1] Søren Kierkegaard, “Journalen NB12: 67” i *Søren Kierkegaards Skrifter bd. 22*, udg. af N. J. Cappelørn, J. Garff, J. Knudsen, J. Kondrup, A. McKinnon, København: Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2005, s. 179

Tilfældigheder vs. planlægning

Når jeg ser på mit CV i dag, er det vanskeligt for mig at skelne hvilke punkter, der er resultatet af ukontrollerbare tilfældigheder og god timing, og hvilke af hensigt og sirlig planlægning. CV'er forekommer mig at være et slags optisk bedrag: Punkter kan retrospektivt fremstå som en uundgåeligt sammenhængende narrativ drevet af handlekraft og retning - et slags "forbind-prikkerne"-spil, hvor et underliggende billede har været til stede fra starten. Men hver overgang - fra ph.d. til postdoc til adjunkt til lektorat - har føltes usikker og uforudsigelig.

Da jeg begyndte på den humanistiske basisuddannelse på Roskilde Universitet, havde jeg ingen anelse om, hvad jeg ville. Men RUC's problemorienterede arbejdsform gav frihed til at udforske og blive optaget af ukendte ideer, ubesvarede spørgsmål, tekster, og tænkere. Inspirerende og dygtige vejledere spillede en kæmpe rolle ved at tage vores ideer seriøst, og de eksemplificerede tidligt for mig, hvad forskning kunne være. Uden denne mulighed for at blive fængslet og ledt af interesser tror jeg ikke, jeg var blevet forsker. Selvom dette udgangspunkt på mange måder var "retningsløst", resulterede det alligevel i en masse skridtvise, uplanlagte, men konkrete valg og handlinger, der langsomt byggede ovenpå hinanden: Jeg ændrede mit hovedfag til filosofi; jeg havde altid gerne villet bo i Storbritannien, så jeg søgte kandidatuddannelse der og endte med at blive der som ph.d. Jeg bevægede mig fra filosofi til litteratur til teologi og religionsfilosofi, og langsomt trådte Kierkegaard-forskningen frem som den røde tråd, der forbandt mine forskellige faglige interesser.

Som ph.d.-studerende begyndte den rene interesse dog at komme i konflikt med mere strategisk tænkning, fordi et konkret mål nu tog form: at blive forsker og underviser for at kunne

fortsætte med at fordybe mig i det, jeg var blevet så grebet af. Jeg begyndte at spørge mig selv, om jeg virkelig burde følge mine interesser og specialisere mig i Kierkegaard, eller om det ikke var mere fornuftigt at udvikle en bredere profil i tråd med de faglige trends på det tidspunkt? Jeg valgte det første, men forsøgte samtidig at forberede mig til akademiske stillinger, jeg ikke havde nogen anelse om ville eksistere, ved at arbejde hårdt, ikke bare på min afhandling, men også ved at publicere, undervise, tale på konferencer og påtage mig administrative opgaver i komitéer og diverse fællesskaber for studerende. Da tiden kom til at søge jobs, var det ikke velovervejet strategi, der gjorde sig gældende, men en tilfældig opfordring fra min vejleder der gjorde mig opmærksom på et jobopslag, som jeg næsten ikke søgte, fordi stillingen lød så bred. Men min postdoc-leder fortalte mig sidenhen, at de gerne ville have en Kierkegaard-forsker - en tilfældighed, hverken min vejleder eller jeg kunne have forudset.

Mod slutningen af min postdoc havde jeg været et årti i udlandet, noget, som aldrig havde været planen, men som jeg nu kan pege på som noget af det mest udfordrende, men også det mest givende og dannende, jeg har gjort - ikke bare som forsker. Det har været et kæmpe privilegium at lære, tænke og arbejde med mennesker fra hele verden i nye sociale og videnskabelige kontekster og forskellige forsknings- og uddannelsesmiljøer. Jeg havde til gengæld aldrig troet, at jeg ville kunne vende hjem til Danmark som forsker: Som postdocs blev vi opfordret til villigt at flytte hvor som helst efter stillinger, selvom det betød adskillelse fra partnere og familie (en realitet for mange, men også en potentielt skadelig mentalitet, hvor den akademiske karriere blev ophøjet til et kald, man burde ofre alt for). Jeg søgte jobs i hele verden, men i mit sidste postdoc-år blev et adjunktur på Søren

Kierkegaard Forskningscenteret i København slået op. Jeg havde tilbragt 6 måneder på centeret som ph.d.-studerende, ikke med nogen langsigtet plan eller forventning om, at der ville blive en stilling ledig, men udelukkende fordi jeg var ivrig efter at lære fra centerets forskere. Det var et eksempel på fantastisk, men uforudsigelig, god timing, og jeg følte mig virkelig heldig at få denne stilling. Dog begik jeg den fejl, at jeg for første gang ikke lagde den store planlægning i at flytte til en by, jeg jo troede, jeg allerede kendte. Jeg opdagede senere, at fænomenet ”omvendt kulturchok” eksisterer, og at en anbefaling er, at behandle sit hjemland, som man ville et helt nyt sted. På trods af hvor meget jeg har værdsat erfaringer med internationalisering som forsker, har jeg også oplevet det paradoksale ved efterfølgende at skulle “genintegreres” og finde helt nye netværk hjemme i en dansk forskningskontekst.

Det er svært at beskrive disse skridt i dag uden at efterrationalisere dem i bagklogskabens lys - hvis jeg havde lagt en plan fra starten, tror jeg ikke, jeg havde haft fantasien eller evnen til at udtænke det, som faktisk er sket. Jeg har brugt alt for meget tid på at planlægge ting uden for min kontrol og for lidt på det, som jeg nok burde. Det hænger måske sammen med en oplevelse af, at akademisk karriereplanlægning kræver tilstedeværelse i to tidsligheder på én gang: Vi skal fordybe os i de opgaver, den forskning, vi er i gang med lige nu. Samtidig forsøger vi også hele tiden at komme fremtiden flere skridt i forkøbet, særligt i midlertidige stillinger, hvor det næste job eller den næste bevilling skal søges, så snart man er begyndt. Hvordan balancerer man bedst sine aktuelle opgaver og forskning, man virkelig brænder for, med fremtidige forsknings- og jobansøgninger, som sikrer, at man kan fortsætte? Jeg ved ikke, om det er muligt at skabe balance mellem det tilfældige og

det planlagte, og måske er det heller ikke meningen. Jeg har lært meget af at leve i den dobbelthed, det kan skabe, og som egentlig bare karakteriserer livet selv: Angsten ved det uforudsigelige og ukontrollerbare har sameksisteret med glæden, spændingen, motivationen og den sociale solidaritet og forbundethed, disse vilkår har bragt med sig. Når jeg ser tilbage, står én ting særligt frem som helt uvurderligt for at være i denne dobbelthed: de relationer, netværk og fællesskaber, jeg har været så heldig at være en del af. Uden dem var jeg uden tvivl faret fuldstændigt vild.

Det gode råds tvetydighed

Jeg har bestemt ikke været stoisk i konfrontationen med den akademiske karrieres usikkerhed: Jeg har ofte tænkt, at det ville være virkelig rart, hvis andre kunne fortælle mig præcis, hvad jeg skulle gøre. Da jeg satte mig for at skrive dette bidrag, tænkte jeg derfor med det samme, at jeg ville dele et råd, som jeg mente helt objektivt havde gjort en stor forskel for mig og derfor kunne komme andre til gode. Men jo mere jeg tænkte over rådet, jo mere kom jeg til at tænke på, hvordan selv de bedste råd, jeg har modtaget, har været kontekstbetingede; hvordan det samme råd kan være både nyttigt *og* nytteløst. Dette skal ikke forstås som et udtryk for rådsnihilisme - måske snarere en slags rådsrelativisme.

Mod slutningen af min ph.d. mødtes jeg med min vejleder og bad ham om råd til at søge akademiske jobs. I stedet tog han sin computer frem, skimmede en liste aktuelle jobopslag og udpegede ét: en postdocstilling på Princeton i filosofi og religion. ”Søg det,” sagde han. Jeg sagde tak, men tænkte ”absolut ikke”. Jeg mødtes med en ven og brokkede mig: Jeg ville aldrig få det job: Min profil var for snæver, jeg havde aldrig planlagt at arbejde

i USA, og ansøgerfeltet ville være enormt. Det var kort sagt spild af tid, og det ville være bedre at færdiggøre min afhandling. Jeg var sikker på, min ven ville være helt enig, men han fejede alle mine undskyldninger af vejen og gav mig følgende råd: Lad altid beslutningen om afvisning være op til andre i stedet for at afvise dig selv på forhånd, og søg alt du kan. Dette råds Wayne Gretzky'ske klang havde man hørt før, men den dag var det præcis den opmuntring, jeg havde brug for: Det adresserede mine underliggende usikkerheder og fik mig til at handle, når jeg i virkeligheden søgte grunde til ikke at træde ud af min komfortzone af frygt for at blive afvist eller se dum ud. Men der er også her en relativitet på spil, for en anden grund til, jeg husker dette råd så godt, er, at det havde et helt konkret udfald: et job. Så nogle år senere holdt jeg mig ikke tilbage og søgte 41 stillinger. Jeg modtog 42 afslag (ét universitet besluttede at afvise mig fra to stillinger, selvom jeg kun havde søgt den ene). Baseret på udfaldet havde rådet ikke samme virkning som før. Men rådet indeholdt jo intet løfte om, at man *ikke* vil blive afvist af andre. Fejlen lå snarere i min fortolkning af rådet som et løfte om, at hvis jeg søgte nok, så ville jeg blive belønnet. I virkeligheden skulle det snarere fortolkes som en opmuntring til at have mod.

Det har sidenhen understreget for mig den robusthed og udholdenhed, det kræver at satse på sig selv på den akademiske karrierevej, og rådet minder mig fortsat om at være vedholdende med ansøgninger og artikler selv, når der er stor sandsynlighed for afslag. For afslag er et vilkår i akademia, og højt kvalificerede kandidater og original forskning afvises hver dag, og ikke altid af gode grunde.

Gode råd er så vanskelige at formulere og give, fordi den akademiske vej er lige så unik som den individuelle forsker. Dette er på ingen måde en kritik eller afvisning af råd eller af de vise og

dygtige mennesker, som så gavmildt har delt ud af deres erfaringer: Jeg er dem evigt taknemmelig og vil fortsat at søge deres og andres råd. Det handler snarere om, at jeg opdagede, at gode råd kan kræve fortolkning og selvindsigt: Nogle gange var jeg simpelthen ikke klar, erfaren eller moden nok til at handle på eller forstå et givent råd. Jeg har også modtaget "dårlige" råd - f.eks. at jeg ikke skulle bruge tid på at publicere, men udelukkende fokusere på min ph.d.-afhandling. Dog var det velment, og i en anden kontekst kunne det have været lige det råd, jeg havde brug for. Gode råd kan være kontekstuelle og subjektive: To modsatrettede råd kan paradoksalt nok være gode på samme tid og give brugbare indsigter, selvom man ikke kan følge begge. Råd har måske vigtigst af alt været en anledning til selvrefleksion såvel som til fællesskab og dialog. Hvis man får et råd, man er usikker på, kan det være en stor hjælp at diskutere det med én, man stoler på. Min ven gav mig et godt råd, jeg altid vil huske, men dets værdi ligger også i det forbillede, han eksemplificerede som ven og fagfælle i den måde han gav det: Han lyttede med stor empati og nærvær, havde mine interesser for øje og mødte mig med tiltro og forståelse, da jeg følte, at jeg ikke hørte til.

Bedragersyndromet som usokratisk paradoks

Denne følelse af ikke at høre til manifesterede sig især i form af fænomenet *impostor syndrome* eller bedragersyndrom*,* som jeg oplevede som en splittelse mellem på den ene side at klare mig godt (blive ansat, publiceret, modtage bevillinger) og på den anden side konstant at føle, jeg ikke vidste, hvad jeg lavede og snart ville blive opdaget og fyret. Introduceret af Pauline R. Clance og Suzanne A. Imes i 1978 beskriver bedragersyndromet en indre oplevelse af intellektuel falskhed, hvor man på trods af

sin præstation fastholder en tro på, at man i virkeligheden ikke er kompetent, men blot har bedraget alle andre.[2] Forskningen peger på flere årsager til dette fænomen, som karakteriserede min og mange andres ph.d.-tid: isoleret arbejdstid, pres for at præstere, usikre fremtidsudsigter, perfektionisme, selvkritik, og oplevelser med diskriminerende kommentarer og behandling (for eksempel den kendte filosof, som gik ud fra, at jeg var sekretæren og ikke den anden oplægsholder og bad mig printe sit oplæg, eller den besøgende professor, som konstaterede, at jeg ville være bedre egnet til et job udenfor akademia og ikke burde spilde min tid, efter jeg havde delt mine forskerdrømme).

Årsagerne var ikke helt klare for mig dengang, men symptomerne var: skriveprocesser præget af en lammende negativitet, perfektionisme, fortvivlelse, og tiltagende overspringshandlinger for at undvige en uafrystelig fornemmelse af, at dette må være det værste, som nogensinde var blevet produceret; ren og skær panik ved tanken om at skulle trykke send og blive ”afsløret”; og tøven med at tale eller stille spørgsmål til konferencer eller seminarer for at undgå at lyde dum. Jeg stillede engang et spørgsmål efter et oplæg og blev med det samme overvældet af en følelse af tåkrummende skam over, hvor dumt det lød. I flere uger gik jeg med ondt i maven over, at alle nu nok undrede sig over, hvorfor jeg var blevet ansat. Men da jeg senere løb ind i forskeren, sagde hun, at hun havde været glad for mit spørgsmål. Når jeg endnu engang på et hængende hår havde undgået ”afsløring”, var jeg lettet, men anerkendelse eller positive bedømmelser bundfældede sig aldrig rigtigt. Der er en underlig modsætning i, at jeg både fuldt ud

[2] P. R. Clance & S. A. Imes, “The Imposter Phenomenon in High Achieving Women: Dynamics and Therapeutic Intervention,” *Psychotherapy: Theory, Research & Practice,* 15:3, 1978, pp. 241-247.

troede på, at jeg ikke var god nok til at være forsker, men samtidig blev ved med at indsende ansøgninger, manuskripter og abstracts: Måske handlede det på den ene side om at ville undgå afsløring, men samtidig søgte jeg også endeløst en bekræftelse og forsikring udefra. Mine handlinger og min selvforståelse hang ikke sammen. Det kan måske minde om det sokratiske paradoks om, at jo mere man ved, jo mere finder man ud af, hvor meget man ikke ved - et vigtigt udgangspunkt for både selverkendelse og intellektuel ydmyghed. Og ydmyghed er en helt vidunderlig og nødvendig indstilling som forsker. Men min erfaring er, at intellektuel ydmyghed ikke er det samme som *impostor* syndrom. *Impostor* syndrom forekommer mig at være en slags misrelation til sig selv, som gør, at man hverken ser sig selv, andre eller situationen man er i klart. Intellektuel ydmyghed, derimod, indebærer selvbevidsthed, indsigt i ens styrker og accept af ens reelle fejlbarlighed, kompleksitet og begrænsninger. Jeg kan stadig døje med disse følelser (senest da jeg overbeviste mig selv om, at et ansættelsespanel ikke overvejede mig seriøst, men havde inviteret mig til interview for ”sjov”, så jeg gik helt i sort i de første fem minutter - i det mindste sendte de mig kun ét afslag).

For mig har det især hjulpet at tale med venner og fagfæller om disse følelser. Til min overraskelse (og bedrøvelse) opdagede jeg, at mange kæmper med samme oplevelse: Men det var så klart, at ingen af dem var bedragere. Det har også hjulpet at samarbejde med andre på ansøgninger, antologier og artikler, fordi man modtager mere umiddelbar feedback og er i dialog med andre under skriveprocessen. Det er stadig en konvention i refleksive fag som filosofi og teologi at udgive som enkeltforfatter, men min akademiske karriere har vist mig, hvor sandt det er, at flere hoveder tænker bedre end et. Hvis jeg alligevel skal modsige mig selv her til slut, så kan jeg utvetydigt

sige, at det, som har haft den største betydning for mine akademiske tilløb, er alle de mennesker - venner, vejledere, mentorer, kollegaer, studerende mfl. - jeg har været så heldig at møde og lære af på min vej. Selv Kierkegaard, som ofte karikeres som et enestående, isoleret geni ude af trit med sine samtid, udviklede sin originale tænkning i dialog og samspil med venner, medborgere, rivaler og andre samtidige såvel som med tænkere og tekster, der kom før. Det bedste, jeg har gjort, har været at værne om og prioritere venskaber, bruge tid på at lære nye mennesker at kende og være en del af fællesskaber. Som forsker er mit største ønske at spejle og videregive den store kollegiale generøsitet og villighed til at sparre og udveksle ideer og erfaringer, jeg har mødt undervejs, og som bekræfter for mig igen og igen, at ingen tænker eller forsker kan eller bør stå alene, men at de bedste ideer altid opstår i og gennem samvær og samtale med andre.

At rejse ud og at komme hjem igen: Om internationaliseringens paradoks

Rasmus Munksgaard, kriminologi

Internationalisering er normativt ladet, og mere er bedre. Universiteter sætter interne midler af til at styrke den, forskningsansøgninger bør have en sektion om den, og vi burde sikkert alle sammen have vores egen strategi for at maksimere den. Men rejser du ud, så risikerer du at komme hjem afkoblet fra det nationale akademiske netværk. Dét er internationaliseringens paradoks: at den mobilitet, som på papiret er en styrke, kan blive en forhindring i praksis gennem manglende forankring. Internationalisering er ikke videre veldefineret og kan blandt andet tænkes epistemisk, organisatorisk og institutionelt; den kan handle om viden, samarbejder og systemer. I dette essay fokuserer jeg på internationalisering som et aspekt af den enkelte forskers CV, altså at være *international*, fremfor nationalt forankret eller *indfødt,* om man vil. Jeg bruger min egen erfaring med at vende hjem til Danmark, som en akademisk fremmed med et ph.d.-diplom på fransk, til at udlede nogle råd, jeg tror kan gøre en landing mere blød.

Canada tur-retur

I 2017 pakkede jeg en kuffert og skred til Montréal uden at kigge tilbage. Det var tilfældigheder og stædighed, der drev det værk, mere end det var rationel karriereplanlægning. Mit

forskningsområde, illegale online markeder, som jeg havde beskæftiget mig med et par år, var i hastig vækst, og jeg havde gjort et godt indtryk på en up-and-coming canadisk forsker. Til en konference havde han henkastet sagt, at hvis jeg kunne få mit franske op til et funktionelt niveau, så havde hans *laboratoire* ledige skriveborde. Da en bedre kandidat slog mig på målstregen til et åbent ph.d.-stipendium på Københavns Universitet, tog jeg imod tilbuddet, for jeg gad *kraftedeme* ikke vente på det næste. Jeg ankom med en 14-dages reservation på en sovesal, en opholdstilladelse, som på daværende tidspunkt var i bureaukratisk limbo, og store drømme.

Ansøgningsprocessen var noget simplere end i Danmark, da jeg takket være min kommende vejleder skulle ansøge gennem ham. Til gengæld var der et stort pres på at skaffe ekstern finansiering af *tuition fees* og på at frikøbe sig til forskning gennem stipendiater, for en ph.d.-stilling kom uden løn. På sin vis var det således meget lettere at blive optaget som ph.d.-studerende, men det betyder ikke, at det er lettere at opnå en ph.d. Systemet var mere brutalt, for du forbliver *studerende*, indtil du har forsvaret, og hvor man i Danmark filtrerer de uegnede fra i ansøgningsprocessen, så gjorde man det her gennem allokering af undervisning, forskning, stipendiater og et benhårdt offentligt førsteårs-forsvar. *Sink or swim*, om man vil.

Jeg var elendig til at ansøge om stipendiater på fransk. Mine medstuderende og venner scorede fornemme bevillinger, hvor det kun lykkedes mig at få finansieret mine tuition fees, et par konferencer og lidt franskundervisning. Jeg arbejdede derfor deltid som videnskabelig assistent under hele min ph.d., men min stædighed holdt mig i gang. Efter at have bestået min andetårseksamen, min *examen de synthèse*, satte min vejleder mig ned og spurgte: ”Hvor vil du være om to år?” Selvom mit

franske nu var funktionelt, tog det mig ikke længe at nå den konklusion, at jeg ikke hørte til her. Jeg måtte hjemad, når jeg havde opnået det, jeg kom for. Vi lagde en plan for det, og det lykkedes.

Det var COVID-tider. Jeg forsvarede min afhandling i december 2020 og rejste gennem tomme lufthavne for at nå Aalborg Universitet og tiltræde mit nye adjunktur i kriminologi. Instituttet var *locked down*, og mit ID-kort lå bag låste døre i et dueslag. Jeg måtte banke på det første og bedste vindue, og sådan gik det til, at mine første skridt på Aalborg Universitet gik gennem min viceinstitutleders vindueskarm. På gangene genkendte jeg et par af navnene på dørene fra bøger og artikler, jeg havde læst i min studietid, og så var der én fyr, jeg havde mødt én enkelt gang.

Internationalt forbundet, men lokalt afkoblet

Hvad adskiller de succesfulde fra de mindre succesfulde forbrydere? I et casestudie af cannabis-smugleren Donald Nice argumenterer Morselli for, at det ikke er instrumentel vold, der er nøglen til succes, men sociale netværk og positioner i dem.[1] Netværk er afgørende, fordi de muliggør samarbejde og lader individer pulje ressourcer, og fordi information flyder gennem netværk. Der er mange forskelle på akademikere og kriminelle, men for os alle gælder det, at netværk er vigtigere end rå magt.

En akademikers sociale netværk består af relationer. De kan være tætte, svage, venskaber, alliancer, medlemskaber og meget andet. Vi kan operationalisere akademiske netværk gennem medforfatterskaber, medlemskaber i forskningsgrupper,

[1] C. Morselli, “Structuring Mr. Nice: Entrepreneurial opportunities and brokerage positioning in the cannabis trade,” *Crime, Law & Social Change*, 35:3, 2001, pp. 203–244.

centre eller projekter, eller som midlertidige alliancer i ansøgninger om bevillinger, eller blot som ”har person A og person B mødt hinanden?” I et sådant netværk er der positioner. Nogle har mødt næsten alle og kan indtage en mæglende position. De har en høj *centralitet*. Nogle indtager strukturelt fordelagtige positioner og kan forbinde forskellige *klynger* med hinanden. Men der er også nogle, som befinder sig i periferien af netværket.

Den yngre forskers netværk vokser gennem frokoststuesamtaler, besøg på andre institutter, medforfatterskaber og bevillingsansøgninger, forskningssamarbejder og så videre. Netværket opbygges over tid, og den indfødte vil alt andet lige opbygge et større nationalt netværk end den internationale, mens den internationale vil bygge et større internationalt netværk end den indfødte. Den kendsgerning slog mig, efter at jeg havde kravlet ind ad viceinstitutlederens vindue, for jeg kendte ingen af mine nye kolleger. En sådan afkobling fra et national netværk bliver hurtigt et problem. Jeg tror særligt, at det gælder, når det kommer til at score stillingen i hjemlandet. For at forstå den problematik låner jeg nogle indsigter fra social netværksanalyse og forskningen i kriminelle netværk.

I sociale netværk indtager nogle personer *mæglerpositioner*. I fagtermer er de *brokers*. Adler (1991) beskriver i sit klassiske værk *Wheeling and Dealing* en transaktionstype kaldet *”middling”* i de øvre lag af narkotikaøkonomien.[2] Her sætter mægleren en sælger, smugler eller importør sammen med en køber, transporterer kokainen

[2] P. A. Adler, *Wheeling and Dealing: An Ethnography of an Upper-Level Drug Dealing and Smuggling Community*. New York, NY: Columbia University Press 1993.

mellem de to, tager differencen, og sørger for, at alting glider med et par telefonopkald. Det akademiske jobmarked er mere transparent end underverdenen, men det gælder stadig, at information formidles hurtigst og mest effektivt udenom formelle kanaler. På trods af universitetets bureaukrati og formelle procedurer, så er det, eksempelvis, ikke unormalt, at rygtet om en kommende stilling rejser gennem et netværk. Kvantitet og kvalitet af den information, vi har til rådighed, er derfor afhængige af vores placering i netværket.

På den ene side rejser information gennem netværk til dig, men på den anden side rejser information om dig også rundt i netværk. Rygter rejser hurtigt, og hvor det på gaden kan være en fordel at have et ry som ”iskold” eller ”skør”,[3] så kan det i akademia være en fordel at have et ry for at være ansvarsfuld, en holdspiller og talentfuld. Et ry er et aktiv, og det kommer særligt i spil i ansættelsesprocesser og i den mere uformelle rekruttering til samarbejde. Når fælles forskningsansøgninger planlægges, eksempelvis, så bliver ens ry for *troværdighed* også et aktiv. Kan man stole på dig til at levere? Er du en holdspiller? For at et godt ry kan florere, så kræver det, at vi er en del af netværket, og at der er et ry, som kan blive spredt.

I ansættelsesprocesser er der formelle baggrundstjek via referencer, men det er ikke utænkeligt, at dit ry kommer i spil lige så vel. Al information er dog ikke lige god, og i tillidssociologien beskrives tillidens overførbarhed.[4] Helt kort, så er vi mere tilbøjelige til at stole på en person, hvis en person, vi allerede stoler på, har sagt, at de er troværdige. Sagt på anden vis, så er

[3] H. Kalkan, *Veje til Respekt: Om gadens liv på Nørrebro.* Copenhagen: Hans Reitzels Forlag 2021.

[4] P. Sztompka, *Trust—A Sociological Theory*. New York, NY: Cambridge University Press 1999

dit ry mere troværdigt, hvis det er troværdige mennesker, som står inde for det.

Under min tid i Canada havde jeg, heldigvis, bibeholdt kontakten med et par mentorer og kolleger i Danmark. Den kontakt betød, at jeg aldrig var komplet afkoblet fra det netværk, der eksisterede omkring mit fag. Det var sådan, jeg hørte om stillingen, jeg søgte. Jeg kan ikke med sikkerhed sige, om mit ry blev taget i betragtning, men jeg ved, at jeg ikke rigtig havde ét, og at nogle var bekymrede for, om de havde fået katten i sækken med mig. Hvorom alting var, så kan jeg i dag se, at mit ry kunne indhentes på rygtebørsen, og at jeg var heldig nok til at høre om stillingen. Havde jeg ikke haft et minimum af integration i det nationale netværk, så havde jeg måttet læse om stillingen på universitetets hjemmeside, og mine fremtidige kolleger ville blot have haft mit CV at gå efter.

Vi vender således tilbage til internationaliseringens paradoks, nu belyst med netværksanalysens briller: Når vi rejser ud, så afkobler vi os. Mobilitet styrker vores position i de internationale netværk, men reducerer samtidig vores forankring i et nationalt akademisk netværk. Dette påvirker vores lokale informationsadgang og omdømmeproduktion. Så hvad kan vi gøre? *Mit råd er, at du vedligeholder en eller anden form for tilknytning*. I praksis kan det være et lille forskningssamarbejde, et paper, et ophold eller noget fjerde. Det vil etablere de forbindelser, som kobler dig til netværket, og på lang sigt forbedre din adgang til information og position. Når det er sagt, så tror jeg ikke, at det er sundt eller fordelagtigt at bygge relationer udelukkende på baggrund af strategiske interesser, for tillid bygges bedst, når hjertet er med.

Fire års fravær: at komme hjem som fremmed

Enhver, som har måttet hjælpe en ny kollega i gang, ved, at man som en del af en organisation, særligt en så kompleks som universitetet, opsamler en masse viden. En del af den viden er eksplicit, en lang liste af fakta, man skal kende til, såsom hvordan rejsegodtgørelsessystemet fungerer. En anden del af den viden er *tavs* i den forstand, at vi ikke rigtig kan forklare den. Vi lærer at finde rundt på campus, at forstå organisationens dynamikker, og vi tilpasser os normer og uformelle regler.

Introduktionsprogrammer, onboarding- og buddy-ordninger prøver at afhjælpe disse videnshuller, men jeg var ikke fremmed nok til at berettige et sådant forløb. Antagelsen må have været, at jeg allerede var integreret nok. Men selvom jeg havde en bankkonto, MitID, en dansk kandidatgrad og talte sproget flydende, så var jeg på bar bund på mere end én måde. For det første havde jeg ringe kendskab til mit nye institut og dets historie, og til hvilke forventninger og professionelle normer der gjaldt. Forskningsgrupper og studienævn var også nye for mig, og det samme gjaldt esoteriske konstruktioner som DELE-STÅ, RÆS, VIP'er og TAP'er, DE og STADS.

De, som gør karriere i den kriminelle underverden, tilegner sig *kriminel kapital*, færdigheder, attituder og midler.[5] Det samme sker på et universitet, hvor vi ubevidst opsamler viden over årene. Jeg havde tilbragt de sidste fire år i udlandet og havde ikke haft den mulighed. Mine kolleger på samme karrieretrin havde haft flere år til at opbygge en slags akademisk "kapital", mens jeg var gået glip af fire års uformel integration i dansk akademia og måtte indhente det tabte.

[5] B. McCarthy & J. Hagan, "Getting into Street Crime: The Structure and Process of Criminal Embeddedness," *Social Science Research,* 24:1, 1995, pp 63–95. https://doi.org/10.1006/ssre.1995.1003

En af udfordringerne ved at *være international* er, at du i en eller anden udstrækning også må blive en fremmed. At være international indebærer en fysisk distance, men også en social afkobling fra netværk i en praktisk forstand. Klart, du vender hjem med hovedet fuldt af ideer og en bredere horisont, men du kan ikke undgå at gå glip af noget. Mit råd er, at du *bør forberede din reintegration*. Hold dig ikke tilbage fra at spørge præcist, hvad dit onboardingforløb indeholder, og mind dine kolleger om, at du altså ikke har meget af den viden, de tager for givet på dit karrierestadie.

Reintegration, for mig, bestod også af en slags kulturel akklimatisering, for min træning til at blive adjunkt foregik under nogle helt andre omstændigheder. I Canada havde jeg vænnet mig til, at relationen til de studerende burde være formel og kølig, at der var synlige hierarkier, og at ph.d.-studerende og fastansatte spiste frokost hver for sig. Jeg var socialiseret i et akademisk-politisk miljø, hvor fængselsabolitionisme var et legitimt synspunkt blandt medstuderende, hvor *land acknowledgements* ikke kom som en overraskelse, og hvor jeg havde lært at tage hensyn gennem *trigger warnings* og *content warnings.* Det måtte jeg hurtigt aflære, for danskere er stolte over, hvor lidt ”woke” de er, og de vil insistere på uformalitet og lighed. At den overfladiske egalitarisme dækker over nogle usynlige, men lige så betydningsfulde hierarkier, det er en anden historie.

Reintegration behøver ikke at betyde assimilation, og at du opgiver dine nye værdier, holdninger eller præferencer. Når du reintegreres, så får du valget mellem at tilpasse dig eller holde fast i noget, og mit råd er, at du husker, *at assimilation ikke er den eneste mulighed.* Det er et privilegium at have en international erfaring, de færreste har, og du har set, at tingene

kan gøres anderledes. Netop derfor er assimilation ikke den eneste mulighed.

Mobilitet og forankring – kan man finde en balance?

I det her essay har jeg reflekteret over det, jeg kalder internationaliseringens paradoks. Jeg har foreslået, at internationalisering for den enkelte forsker er en styrke på det akademiske CV, men at den kan blive en praktisk udfordring for karrieren. Mit argument er, at internationalisering fører til en grad af afkobling fra et nationalt akademisk netværk. For forskeren, der vender hjem, så er der flere års eksplicit og tavs viden, som skal indhentes. Der er også et nationalt akademisk netværk, som skal opbygges.

Hvad kan vi gøre for at få en blødere landing? Ingen forsker er en ø, og det vil komme os til gode at have samarbejdspartnere, kolleger og relationer, som er forankret i den nationale kontekst. De kan sikre adgang til information og kan stå inde for vores karakter. Vi må også vurdere vores eget behov for reintegration, og har vi et, så må vi insistere på, at vores institutioner støtter os i samme grad som udenlandske kolleger. Vi bør også minde vores kolleger om, at de heller ikke kan forvente, at vi ved alt på dag et.

Er det så det hele værd at *blive international*? Internationalisering er et buzzword, og der er rig mulighed for at kritisere besættelsen med internationale toptidsskrifter, mobilitet uden hensyn til personlige forhold og den præmis, at *internationalt er godt* per definition. Jeg fortryder ikke, at jeg rejste ud, for jeg kom hjem med en faglig horisont, der var helt anderledes end mine kollegers, et stærkt internationalt netværk og et robust CV. Men jeg lærte også, at det har en pris at blive international. Heldigvis er det ikke et nulsumsspil at blive

international, og du kan godt forberede dig. Hvis du er eventyrlysten og har muligheden, så håber jeg, at du gør det samme.

Et midlertidigt opgør med work/life dikotomien og et slag for relationerne

Sabina Pultz, psykologi

Inden for arbejds- og organisationspsykologien har man længe diskuteret begrebet *work/life balance*. Ofte med en antagelse om, at *work* ikke skal gribe ind i *life*. Og omvendt. Idealet er primært at holde arbejde og privatliv adskilt. I denne korte fortælling vil jeg anskue work/life-dikotomien fra en anden vinkel: Jeg skruer så at sige op for den linse, der kan zoome ind på de steder, hvor livet og arbejdet fletter sig gevaldigt sammen i min krogede vej ind i akademia. Min oplevelse er nemlig, at særligt relationerne har formet min vej; både dem på arbejdet og dem i privaten. Ikke overraskende adskiller denne fortælling sig en hel del fra den anviste rute: en målrettet og planlagt vej med de velkendte ledestjerner; excellent og international forskning.

Bidt af en passion for socialpsykologien

Min ph.d.-vejleder hed Sven Mørch. Jeg skriver datid, fordi han døde d. 16. december 2019.

Jeg afleverede min afhandling i 2017, og ikke så længe derefter stoppede Sven på Institut for Psykologi på KU. Undervejs i mit ph.d.-forløb havde han en (sund) skepsis, måske endda indignation, over peer review-kulturen, så det var muligvis også på tide at kappe båndet til den formelle del af

universitetsverdenen. I årtier havde han troligt åbnet ”Svens akademiske kaffebar”, hvor alle, der gerne ville diskutere videnskabelige (og andre) spørgsmål, var velkomne, uanset alder, køn eller rang. Kaffemaskinen på kontoret spruttede den mørke væske ud til de mange mennesker, der kom ind og ud, og de fleste af landets socialpsykologiske forskere har siddet netop der og nydt godt af Svens generøsitet, viden og lune humor.

Sven var nemlig en - udover det sædvanlige - passioneret socialpsykolog, som gerne ville kæmpe slagene for, at den særlige københavnske eller kritiske socialpsykologi fortsat skulle bestå på et Institut for Psykologi, der gradvist, trin for trin, arbejdede sig tættere på sundhedsvidenskaben, neurovidenskaben og science med stort S og i samme ombæring udgrænsede den mere kvalitative, hverdagsorienterede forskning.

Jeg delte Svens passion og blev smittet af hans iver. Det føltes, som om vi skulle redde selve det kvalitative grundlag for psykologien! Det er jo for pokker det, der gør psykologien så særlig – den spænder over det eksistentielt-filosofiske, det meget humanistiske, det samfundsvidenskabelige og det neuropsykologiske. Som ung psykologistuderende var det netop den vilde kombination, jeg elskede ved faget. Og som jeg savnede, da jeg læste en del af min kandidat på et amerikansk universitet, Dartmouth, hvor man ikke kan sige psykologi uden at sige hjernevidenskab i samme åndedrag.

Som mit ph.d.-projekt om arbejdsløse skred frem, var jeg helt dedikeret til at løfte projektet: Bevar den kritiske socialpsykologi! Jeg forelæste, vejledte og underviste i et væk og elskede det. Muligvis inspireret af det historiske vingesus på Institut for Psykologi og det store opgør mod professorvældet i

1968 organiserede de studerende i 2022 en blokade[1] som modstand mod den ensretning af psykologien, der også bekymrede dem. Desuden arrangerede de studerende en såkaldt *Alternativ Forelæsningsrække* med talere, der kunne præsentere de kritiske og humanistiske perspektiver, så naturvidenskaben ikke stod alene om at definere menneskelig subjektivitet. Jeg havde æren af at åbne ballet til den første alternative forelæsning, og forelæsningsrækken kører nu stadig på 4. år som et samarbejde mellem de studerende og instituttet. Der er få ansatte tilbage på instituttet, som repræsenterer de kvalitative tilgange, men heldigvis er bevidstheden om fagdisciplinens bredde ikke helt fraværende.

Sven dør

Da Sven gik på pension, fandt han til sin store overraskelse ud af, at han virkelig godt kunne lide livet beyond *work/life* balancen. Der gik desværre ikke lang tid, før han blev syg.

En dag fik jeg en pludselig indskydelse til at gå i kælderen og hente det togsæt af træ, som Sven havde foræret mig til min ældste datter. Hun legede med det hele dagen, og vi talte om Svens (og hans kones) sommerhus i Nykøbing Sjælland, som han gladelig lånte ud til os, ofte akkompagneret af spørgsmålet: ”Vil du også låne bil?” Den følgende dag fik jeg et opkald fra en tæt kollega, der fortalte mig, at han var gået bort. Det var på alle måder en vild oplevelse af forbundethed og tab på én gang.

Sven var en meget kærlig mand, og jeg holdt meget af ham. Han satte også relationer over arbejde og kom ofte ind på mit kontor med et glimt i øjnene og ordene: “Er det meningen, at

[1] https://uniavisen.dk/tre-aar-efter-blokaden-psykologistuderende-frygter-at-blive-daarlige-psykologer/

din datter skal sove i vuggestuen?" Relationen var dog ikke uden komplikationer. Han ville gerne have, at jeg (og andre) ville føre hans handlingsteori og fokus på unge videre (og jeg elsker fortsat alle, der refererer til den), men jeg valgte at gå en anden vej. Jeg bilder mig ind, at der er andre dynamikker på spil mellem vejledere og ph.d.-studerende end pendanten indenfor statsadministrationen mellem fuldmægtige og mellemledere. Der er simpelthen mere på spil, flere uskrevne regler at afkode, og det kaster et større følelsesarbejde af sig for både vejleder og ph.d.-studerende at navigere i de dynamikker.

Jeg er vokset op så langt fra akademia, man næsten kan komme, og jeg har derfor oplevet det som noget af en mundfuld at lære at håndtere den kompleksitet. Der er nogle underlige bindinger i relationen og den mærkelige kobling af frihed og magt vævet ind i det bløde ord vejledning. Indenfor de seneste år er jeg også blevet bekendt med den anden side af bordet i vejlederrollen, og det er jo heller ikke altid nemt.

Pause under en anden himmel

Jeg var temmelig gravid, da jeg forsvarede min ph.d. i 2017, og da det sprøde efterår meldte sig, kom min anden datter til verden. Der var nogle komplikationer undervejs, og jeg mistede en del blod. Dagen efter fødslen ringede *Deadline* for at høre, om jeg ville i studiet og diskutere prekariatet med selveste Guy Standing. Jeg overvejede det reelt. Når jeg ser billeder fra dagene efter fødslen og zoomer ind på mit blodfattige, blege selv, så er jeg glad for, at jeg trods alt takkede nej.

Kun 14 dage efter fødslen hoppede jeg og min familie på et fly til Valencia i Spanien. Nu skulle vi prøve noget andet. Under ph.d.en havde vi haft vores dengang 3-årige datter med i Cambridge, hvor jeg var på forskningsophold på M.I.T. Vi var

sultne efter mere. Denne gang skulle min eks tage en kandidat på Berklees afdeling i Spanien, og jeg skulle dikke dikke og øve spanske gloser og følge vores ældste datter på nu 5 år til bussen til The American School of Valencia.

Vi fløj til Spanien med et ønske om at lægge mange kilometers afstand mellem os og en hverdag med flyverdragter, kolde fingre og november, november, november. En virkelighed, der i al sin sanselighed presser sig gevaldigt på nu, da vi i skrivende stund er trådt ind i februar og er på anden uge med minusgrader og en chill faktor, der faktisk næsten ikke er ok. Og Spanien var alt det. Luft, bjerge, Middelhav. Ægte malerier i loftet og altaner med sydens insisterende sol i alle ender af den gigantiske lejlighed med plads til os fire og de utallige familiemedlemmer og venner, der slog vejen forbi. Masser af udeliv og måltider tilberedt af andre. Hvad vil du mere?

Jeg nød gevaldigt at være i min boble med min lille baby og kiggede kun indimellem på min psy.ku.dk mail og orienterede mig i fremskridt eller revisioner, som gode kolleger arbejdede videre med, og jeg var taknemmelig for at være på sidelinjen af det.

En dag blev der slået en stilling op i socialpsykologi på Institut for Psykologi på KU, og med det samme blev der slået hul på noget i mig igen – jeg ville noget med det her.

Da jeg først mærkede det træk, var der da også aspekter af den spanske virkelighed, jeg ikke *knuselskede*. Hvis min eks sad med vores baby på restauranter, og han derfor ikke havde begge hænder til at indtage sin mad, stillede tjenere gang på gang velvilligt op for at holde baby. Som barslende (kvinde) er det at have hænder frie jo ikke nødvendigvis et privilegium, man har så ofte. Der var også noget med kønsrollerne, når jeg kiggede omkring blandt vores nye venner. Og hvad med

velfærdsstaten? Hvad egentligt med den? Skulle vores børn ikke nyde godt at vokse op i et samfund som det danske, der alt andet lige beskytter borgere bedre sammenlignet med det spanske?

Da jeg skrev min afhandling, havde jeg opfanget en stemning af, at man hellere ville ansætte internationale forskere end folk fra egne rækker. Jeg troede alligevel, at jeg med mine gode samarbejdsrelationer og mit solide aftryk (aftryk opleves jo nogle gange større indefra) ville have en gedigen chance. I den tid fulgte jeg godt med i indbakken. Jeg stod til en børnefødselsdag med udsigt over bjerge og middelhavet, da jeg læste nyheden: Jeg var ikke blevet shortlistet. What? En ubarmhjertig nyser.

Komme hjem/hjemløs

Ikke længe efter blev der slået et adjunktur i socialpsykologi op på RUC, og profilen passede som fod i hose. Her var et helt arsenal af psykologer og socialpsykologer, som var optaget af den mere verdensvendte del af psykologien. Jeg var så privilegeret at få adjunkturet, som også ledte til et lektorat, og jeg tager det på ingen måde for givet, at min vej mod fastansættelsen faktisk gik relativt glat.

Selvom det var både overraskende og skuffende for mig, at jeg ikke skulle ”hjem”, så var min begejstring for mit fag og for de spørgsmål, vi stiller, ikke hjemløs.

Fra min stol på RUC, hvor jeg er omgivet af fagfæller, der brænder for at udvikle psykologien ligesom mig, og med en fast stilling på et universitet, føler jeg mig uendeligt privilegeret. Ikke alene har jeg gode kollegaer i mit nærmiljø; jeg kan også opsøge andre spændende og internationale forskningsmiljøer. I efteråret var jeg igen i Cambridge som gæsteforsker på Harvard. Jeg skal

dog hilse og sige, at det internationale engagement ikke bliver lettere, efter man er skilt, hvis man er så heldig at have børn.

Skæbnen vil, at jeg som lektor på RUC er stærkt engageret i at udvikle og forbedre rammerne for work-life balance gennem mit arbejde med arbejdsmiljøet. Fordi de fleste af mine kolleger primært er kvalitativt funderede, underviser jeg desuden ironisk nok i kvantitative metoder.

Når jeg tænker på Sven, får jeg lyst til at invitere alle mine kolleger i mit sommerhuskollektiv til Møn og give dem min bil, for udover glæden ved at lære og formidle viden, er det helt klart de generøse og sammenvævede fællesskaber og relationer, der gør landingen i det akademiske terræn tilstrækkeligt blød til, at det stadig er der, jeg i hvert fald allerhelst vil være. Så altså: Vær ikke nærig i de relationer, du møder på arbejde, og hav respekt for, at relationerne på privatfronten sætter nogle særlige betingelser for at kunne følge de famøse ledestjerner. Måske er det alligevel heller ikke dem, der lyser den sjoveste vej op. God tur!

Kunsten at mingle

Vibe Nielsen, antropologi

En vigtig del af at være forsker er at kunne mingle med fagfæller, mulige fondsstøtter, potentielle samarbejdspartnere og forbipasserende med helt andre ekspertiser end en selv. Livet som *Research Fellow* på University of Oxfords Linacre College, hvor jeg de sidste fem år har været tilknyttet som forsker i museers koloniale arv, har om noget lært mig vigtigheden i at kunne begå mig på tværs af akademiske skel og dele mine forskningsresultater og løbende overvejelser med mennesker fra andre discipliner end min egen. Allerede under feltarbejdet til min ph.d. i antropologi, der fandt sted på museer i Sydafrika fra 2016-2018, var mingling et væsentligt element i at få foden indenfor på den sydafrikanske kunstscene og skabe kontakt til kunstnere, kuratorer og kunstsamlere, der kunne være så godt som umulige at få fat på via mail. ”Drink lots of wine!” var det sidste min vejleder sagde til mig, inden jeg drog afsted mod Cape Towns vibrerende kunstscene, og han havde helt ret: Blend ind, grib mulighederne, tal med folk omkring dig. Tag med til receptioner og events, hvor du ingen kender, men snart kommer til det. Øvelse gør som bekendt mester, og efter nogen tid vænnede jeg mig til at gå hen til vidt fremmede på en kunstmesse eller til en åbningsreception og spørge ind til deres arbejde.

Ifølge Den Danske Ordbog betyder det at *mingle* netop at ”bevæge sig rundt iblandt og småsnakke med folk ved et selskabeligt arrangement” eller kort sagt ”blande sig med” folk omkring en. Som antropologisk feltarbejder er jeg trænet i at forsøge at forstå verden omkring mig ved at iagttage den

undersøgende og integrere mig i de miljøer, der udgør mit forskningsfelt: at være nysgerrig på mine omgivelser og forsøge at forstå det usagte, der foregår mellem mennesker i en given situation, er med andre ord noget, jeg løbende øver mig i, som del af min akademiske disciplin. Alligevel kan det være grænseoverskridende at opsøge helt fremmede mennesker til en akademisk event eller at stille sig hen til en gruppe konferencedeltagere i en forsamling, hvor man slet ingen kender. Men jeg har aldrig fortrudt det, når jeg alligevel har gjort det. Præsenteret mig selv, spurgt om, hvad de andre syntes om dagens keynote, eller om de er blandt talerne i morgendagens program. Langt de fleste tager virkelig godt imod den slags indbydelser og er glade for, at der er en anden, der tager ordet. Spontant opståede samtaler er ofte særligt værdifulde i akademia, fordi de er med til at udfordre dig som forsker og kan være med til at lede dig i retning af nye bekendtskaber eller muligheder, som du ellers aldrig var faldet over. På den måde kan et tilfældigt opstået møde til en reception efter et foredrag bringe dig på sporet af nye ideer (enhver forskers grundmateriale) og kontakter, der – måske – kan lede dig på vej til dit næste forskningsprojekt eller din næste fondsansøgning.

Én ting er at holde sig til ilden ved at deltage i så mange arrangementer som muligt og aktivt opsøge folk til akademiske events. Man kan også møde mennesker omkring én på andre, mindre direkte, måder. Når jeg er på feltarbejde på museer og i botaniske haver rundt om i verden, dokumenterer jeg som oftest de observationer, jeg gør mig før, under og efter mine besøg, ved hjælp af en håndskrevet feltdagbog, som jeg sidst på dagen omskriver i en digital feltrapport, der inkluderer de billeder, jeg har taget. På mit feltarbejde i Sydafrika fandt jeg hurtigt ud af, at denne analoge håndskriftstilgang havde en tendens til at bringe

mig i kontakt med mine omgivelser på en mere produktiv måde, end hvis jeg havde skrevet mine notater ned på en telefon eller computer. Folk omkring mig ville oftere være tilbøjelige til at spørge om mine skriblerier, hvilket gav mig gode muligheder for at høre om museerne fra forbipasserende. Det var interaktioner som disse, der var med til at danne grundlaget for de indsigter, jeg som deltagerobservatør fik i forbindelse med mit feltarbejde. Et centralt element i det antropologiske feltarbejde er således konstant at holde sanserne åbne for spontant opståede dialoger og observationer, da det ofte er disse helt tilfældige møder, der fører til produktiv undren eller igangsætter nye forskningsspørgsmål. Dermed kan det tage den feltarbejdende med på en tankemæssig rejse, der udfordrer allerede etablerede forestillinger og muliggør nye indsigter.

Tag springet og kast dig ud i det

På samme måde kan man som forsker, uanset hvilket fag man tilhører, med fordel forsøge at tillægge sig en adfærd, der opfordrer til spontant opståede samtaler med folk, man normalt ikke ville være faldet i snak med: Sæt dig ved siden af nogen, du aldrig før har talt med i kantinen, eller spørg den nye ph.d.-studerende på nabokontoret, om ikke I skal drikke en kop kaffe. Du kan også øve dig i at tale med forskere inden for andre discipliner ved at tage med til arrangementer på andre institutter end dit eget. Uanset hvad, så sørg for at forholde dig nysgerrigt og opmærksomt til verden omkring dig, og sig ja til at deltage i arrangementer, som du måske ved første øjekast ikke kan se pointen i. Hemmeligheden til gode snakke, inspirerende bekendtskaber og horisontudvidende møder ligger ofte på helt uventede steder: måske til receptionen efter et foredrag eller til Åbent Hus-arrangementet på dit lokale bibliotek – måske endnu

længere væk? For mig har det ofte været i situationer, hvor jeg har kastet mig ud på dybt vand, er taget langt væk og er startet på nye arbejdspladser eller i nye akademiske miljøer, hvor jeg ingen kendte på forhånd, at magien har indfundet sig. Så tag springet og vov dig ud på nye eventyr! Noget af det sjoveste og mest berigende, du kan opleve som forsker, kan du ikke nødvendigvis planlægge dig til – det sker i de spontant opståede situationer, som du kan øve dig i at udsætte dig selv for på din rejse ind i den akademiske verden.

På min egen rejse, har det især været mødet med det britiske college-system, som universiteterne i Oxford og Cambridge er så kendte for, der har været med til at forme mig som forsker og har understreget vigtigheden i tværfaglig kommunikation. Her sidder man dagligt til bords med studerende og forskere inden for alle discipliner og udfordres dermed til at fortælle om sin egen forskning på nye måder og at forsøge at forstå andres perspektiver på deres. Det, der på ens afdeling eller i ens egen forskningsgruppe kan synes så lige til, at man aldrig behøver at italesætte det, kan for andre være meget langt fra de måder, som de anskuer verden på i deres eget arbejde. I mine mange møder med mennesker fra hele verden, der studerer og forsker i vidt forskellige ting, er det blevet tydeligt for mig, hvad der i min egen forskning undrer eller fascinerer folk. Det er ikke altid, hvad andre inden for mit eget felt ville have bidt mærke i, og det har ofte fået mine tanker på gled at indgå i diskussioner og samtaler, hvor vores forståelser af verden har været helt forskellige.

I Danmark er mange forskningsmiljøer som oftest inddelt i afdelinger, hvor de mennesker, man omgås, ofte laver noget, der til forveksling minder om det, man selv laver. Man har måske forskellige forskningsfelter, men metoderne er de samme – eller

omvendt. I sådanne situationer er det ekstra vigtigt at forsøge at opsøge tværfagligheden uden for ens egen afdeling ved for eksempel at tage del i arrangementer, hvor forskellige discipliner er repræsenteret. Det kan kræve lidt øvelse, især fordi det kan være vanskeligt at komme ind under huden på veletablerede arbejdsmiljøer og sociale netværk i Danmark, der ofte rangerer lavt i undersøgelser af, hvor i verden, det er lettest at få nye bekendtskaber som udefrakommende. Anstrengelserne er imidlertid ofte det hele værd, når man opsøger situationer, der udfordrer ens måde at tænke på og skaber forbindelser til forskningsmiljøer, man ellers aldrig havde fået indblik i. Samtidig kan det være en god mulighed for at gøre livet som selvstændigt arbejdende forsker lidt mere socialt: Er du humanist eller samfundsfaglig forsker, har du måske ikke en forskningsgruppe eller et laboratorium, som mange i den naturvidenskabelige del af forskningsverdenen, og der kan det være ekstra givtigt at skabe kontakt til andre, der måske også tilbringer størstedelen af deres arbejdsdag alene foran arkivalierne eller med hovedet begravet i en bog. Kig op, og begiv dig ud på de vilde vover – hvem ved: Måske er det lige præcis den næste samtale med en fremmed, der kommer til at ændre dit liv?

Uanset hvad din akademiske disciplin måtte være, er der ingen tvivl om, at det at tale med mennesker, der laver noget andet end dig selv, er guld værd. Både fordi det udvider ens horisont at se verden fra andre vinkler end ens egen, men også fordi det udfordrer den selvfølgelighed, med hvilken mange forskere taler om det, de laver. Så tag springet, grib mulighederne og tal med folk omkring dig. Det kan gøres på mange måder og behøver ikke at involvere ”lots of wine” eller lange udlandsophold væk fra familien derhjemme: Hvis du har det bedre med at mingle i det små eller føler dig mere tilpas med

en ven ved din side, er der stadig rig mulighed for at lære nye mennesker at kende og få udvidet din horisont ved at henvende dig til mennesker med andre fagligheder og bygge bro til nye akademiske miljøer. Som George Whitman (1913-2011), grundlæggeren af Shakespeare and Company i Paris, der længe har været en af mine absolutte yndlingsboghandlere, skrev over indgangspartiet til biblioteket i sin labyrintiske butik overfor Notre Dame: “Be not inhospitable to strangers lest they be angels in disguise”. Ræk i stedet ud og grib de muligheder, der opstår i mødet med det ukendte – det gør ikke alene de fleste forskere til bedre forskere, men også verden til et rarere sted at være.

Omveje, åbne døre og at turde begynde forfra

Stine Rønholt, farmaci

Jeg har ikke fulgt den lige karrierevej. Jeg har aldrig haft en *masterplan* - hurtig, strømlinet, uden huller, uden udsving. I stedet har min karriere formet sig gennem en blanding af nysgerrighed, vilje til at tage chancer og en grundlæggende tro på, at muligheder ikke nødvendigvis opstår af sig selv. De skal langt hen ad vejen opsøges og skabes. Når jeg ser tilbage, er det især de uventede valg og omveje, der har formet min identitet som forsker og min karriere. Og måske er det netop pointen.

Min interesse for forskning kom sent. Nysgerrigheden har egentlig altid været der - allerede som barn lavede jeg små eksperimenter i mine forældres køkken. Senere, da jeg startede på farmaceutuddannelsen, fik den nysgerrighed for første gang et tydeligt fagligt ståsted. Alligevel tog det mange år, før jeg turde se mig selv som forsker. Først mit speciale tændte noget for alvor. Jeg arbejdede eksperimentelt i en farmaceutisk virksomhed og oplevede, hvordan nye data kunne åbne nye spørgsmål, og hvordan projektet nærmest trak mig med sig. Specialet var slet ikke nok. Jeg ville vide mere. Det, jeg havde afskrevet som uopnåeligt, blev til min store drøm: en ph.d.

De første skridt ud i verden og et spirende forskernetværk

Allerede som studerende havde jeg opsøgt internationale muligheder. I en periode flirtede jeg med tanken om at blive

klinisk farmaceut. Jeg var særligt tiltrukket af klinisk farmaci, fordi kombinationen af den farmaceutiske faglighed i samspil med lægernes kliniske blik gav et langt mere nuanceret billede og gjorde det muligt hurtigere at vurdere, hvorvidt lægemiddelrelaterede problemstillinger kunne hænge sammen med patientens symptomer. Australien var på det tidspunkt førende inden for feltet, så jeg etablerede et praktikophold der - uden formelle programmer og uden hjælp fra vejledere. Opholdet betød en begyndende interesse for forskning. Overraskende nok kom mit australske netværk senere til at spille en rolle. Det var gennem en af mine kollegaer derfra, jeg senere blev tilbudt en ph.d.-stilling i Australien.

Et uventet ophold i Grønland, og frygten for at falde ud af forskningsfællesskabet

Men jeg blev færdig midt i finanskrisen i 2009. Det tvang mig til at tænke kreativt og bruge mit internationale netværk. I stedet for at vente i Danmark tog jeg et job som farmaceut i Grønland. Stillingen kom gennem et netværk fra et ophold i Nuuk umiddelbart efter gymnasiet. Det lå langt fra den forskningsvej, jeg havde forestillet mig, og jeg frygtede, at jeg meldte mig ud af forskningsmiljøet. Jeg var især bange for, at afstanden ville gøre mig mindre synlig i forskningsmiljøet, at de muligheder og relationer, jeg havde begyndt at opbygge, langsomt ville glide væk, mens jeg var så langt væk fra det hele. Men opholdet formede mig både fagligt og personligt. Folk spurgte nysgerrigt til Grønland i jobinterviews. Det gav mig noget, andre kandidater ikke havde: mobilitet, kulturel læring og evnen til at arbejde under andre forhold. Jeg havde været væk og samlet erfaring. Det blev en forløber for noget, der siden er blevet en rød tråd i mit

arbejde: at forlade min komfortzone for at udvide min faglige horisont.

Den kringlede vej til at lande en ph.d.-stilling

Efter et halvt år i Grønland stod jeg pludselig med tre tilbud om ph.dstillinger. I Danmark, i Storbritannien og i Australien. Ph.d.-stillingen i Australien kom via det netværk, jeg havde etableret under mit tidligere ophold, mens mulighederne i Danmark og Storbritannienvar opslåede stillinger, jeg havde søgt uden helt at vide, om min baggrund passede. Men med en nysgerrighed for, om jeg kunne bringe noget andet ind i projekterne. Projektet i Danmark var indenfor fødevarebiofysik, et område langt fra min farmaceutiske baggrund. Jeg ville komme til at arbejde med fedtkrystalliseringsprocesser og lipidstrukturer i fødevarer.

Dengang virkede det fjernt fra lægemiddelvidenskaben, men der er en overraskende direkte parallel til mit nuværende arbejde med hudens lipider. Mit speciale havde samtidig lært mig, hvor vigtigt det er at forstå lægemidler også fra et fysisk og strukturelt perspektiv. Bedre sent end aldrig vil nogle måske postulere. Jeg så muligheden for en ph.d. med et stærkt vejlederteam bestående af en fysiker og af en ingeniør som en chance for at udvide min faglige horisont. Min tid i biofysikken gav mig en dyb forståelse for strukturer, faser og materialeadfærd, rutine, biofysiske teknikker, strukturel analyse samt et mekanistisk perspektiv. Alt sammen vigtige og værdifulde tillæg til den farmaceutiske værktøjskasse, jeg allerede havde med mig.

At skifte spor - igen - postdoc, læringskurver og tvivl

Henimod slutningen af min ph.d. gjorde jeg mig mange tanker. Havde jeg mon bevæget mig for langt væk fra den farmaceutiske

verden i forhold til at kunne være en attraktiv jobkandidat? Jeg begyndte at række ud til mit netværk og se på fondsansøgninger. Men så blev en postdocstilling slået op, i hvilken jeg kunne kombinere biofysik med udvikling af orale insulinformuleringer og studere deres transport over tarmbarrieren. En stilling knyttet til industrien. Jeg søgte og fik den.

Det var hårdt at skifte spor igen: Jeg havde værktøjerne, men ikke systemerne. Jeg var igen den nye i klassen. Igen måtte jeg række ud og igen lære nyt. Jeg var på besøg i flere forskellige virksomheder for at suge til mig af metodisk viden inklusiv et ophold i Australien for at få *hands-on* erfaring i mikrokirurgiske metoder. Det var udfordrende, men min viden og mine kompetencer voksede. Jeg begyndte at forbinde biofysikken med biologien. Her hørte jeg for første gang min mentors ord: *"Ten years of dedication".* Det tager tid at mestre et felt. 'Hver gang man skifter spor, starter tælleren delvist forfra. Fokusforskydninger giver nedsat produktivitet baseret på antal publikationer. Man kan ikke bare fortsætte, hvor man slap. Men at komme ind i et miljø med en anderledes faglighed var også en fordel. Jeg bragte noget andet med til bordet, noget der udfordrede normerne.

Kampen om fastansættelse og endnu et fagligt skifte

Efter fem år i stillingen - afbrudt af barsler - søgte og fik jeg min egen bevilling som adjunkt. Jeg kunne dykke ned i den biofysiske forståelse af, hvordan formuleringers struktur påvirker interaktionen med tarmen, og hvilken rolle tarmsygdomme spiller i denne sammenhæng. Først senere gik det op for mig, hvor vigtig denne bevilling var. Den gjorde det muligt at blive i akademia og demonstrere min evne til at hjemtage midler.

Undervejs i dette projekt fik jeg også større beløb til at opbygge infrastruktur samt til at ansætte en ph.d.-studerende. Men igen ramte virkeligheden mig. Selvom det kunne lyde som en direkte fortsættelse af min postdoc, var det langt fra tilfældet. Igen blev jeg den nye i klassen, og igen krævede det tid, energi og en ny læringskurve. Det har en konsekvens at skifte forskningsfelt. Selvom jeg har gjort det gennem hver enkelt af mine ansættelser, er det hver gang kommet bag på mig, hvor lang tid og hvor meget energi det tager. Men jeg ville ikke være det foruden. Nysgerrighed og stædighed er min drivkraft og min force. Jeg lever højt på at sætte nye samarbejder op og få dem skudt i gang.

At finde mit faglige ståsted - hvor de mange spor mødes

Henimod slutningen af adjunkturet opstod en mulighed for fastansættelse i en gruppe, hvor jeg kunne forene min viden og mine erfaringer samlet fra specialet, postdoc- og adjunktstillingen. Det førte mig til mit nuværende lektorat. I dag arbejder jeg præcist i det felt, hvor alle mine faglige spor mødes: hvordan den fysisk-kemiske struktur af lægemiddelformuleringer, mere præcist ioniske væsker, påvirker hudbarrieren og lipidorganisationen. Målet er at bruge den viden til at behandle hudsygdomme lokalt og dermed opnå bedre behandling med langt færre bivirkninger end i dag. Jeg var heldig at få en stor bevilling til at starte en forskningsgruppe og bygge en samlet platform, hvor designet af de ioniske væsker kobles med en forståelse af deres struktur, deres biologiske effekter og deres tilsvarende opførsel i hudens lag - og hvor alt fra laboratorieeksperimenter til patientnære modeller indgår i ét samlet projekt. Det er et forskningsrum, der kræver, at man

bevæger sig mellem flere fagligheder. Det er kompetencer, jeg har lært undervejs. Ikke ét sted.

Internationale ambitioner på nye vilkår

Internationale erfaringer har været centrale i min karriere, men formen har ændret sig over tid. Før børn havde jeg længere ophold i Australien og Canada. Senere gjorde livet og min private situation det umuligt at rejse væk i årevis. I stedet begyndte jeg på kortere, målrettede ophold hos internationale samarbejdspartnere. Det har vist sig at være en stor fordel. Korte, intense ophold uden at flytte familien skabte fremdrift, nye samarbejder, skriveophold, kontinuitet og grundlag for nye ansøgninger. Så selvom livet til tider giver benspænd, kan man stadigvæk godt have internationale ambitioner uden at have de klassiske to års prestigefyldte udlandsophold.

At finde vej gennem det uplanlagte

Langsomt er det gået op for mig, at alt det, jeg troede var afvigelser, faktisk har skabt fundamentet for mit arbejde i dag. Min baggrund i strukturel biofysik gør, at jeg kan studere nanostrukturen af de formuleringer, vi arbejder med. Min erfaring med biologiske barrierer gør, at jeg har en bred forståelse for de biologiske mekanismer og modeller til at studere dette. Mine ophold i kliniske og farmaceutiske miljøer gør, at jeg tænker translationelt. Og mine skift mellem felter giver mig en naturlig nysgerrighed i samarbejder – jeg tør stille de dumme spørgsmål, fordi jeg har været ny så mange gange.

Hvis jeg skal være ærlig, har en stor del af min karriere været baseret på tilfældigheder. Et praktikophold i Australien, en stilling i Grønland, et møde med en forsker, der gav mig et nyt

perspektiv. Jeg fulgte nysgerrigheden og de muligheder, der opstod undervejs, også når de virkede som afstikkere. For selv om meget kan se tilfældigt ud udefra, var det ikke uden usikkerhed. Jeg vidste ikke, om de valg, jeg traf, ville føre videre eller ende som blindgyder, og jeg havde ingen garanti for, at nysgerrigheden kunne bære hverken fagligt eller praktisk. Jeg var også meget bekymret for, om jeg med tiden havde lukket døren til den farmaceutiske verden helt. Jeg var flere gange i tvivl om, hvordan det næste skridt skulle hænge sammen med det forrige. Men i dag kan jeg se, at netop kombinationen af åbenhed, tilfældigheder og tidens gang gjorde det muligt senere at binde sporene sammen til noget, der gav mening.

Når jeg står midt i et projektlandskab, hvor tværfaglighed er en nødvendighed, kan jeg se, at det præcist er de tilfældigheder, der gør det muligt for mig at arbejde i krydsfeltet mellem disciplinerne. Der har også været spor, der ikke førte nogen vegne. Jeg har stadig ikke fundet en sikker opskrift på, hvornår man skal fortsætte, og hvornår man skal give slip – og jeg giver sikkert ofte for sent op. Midt i det hele er der sjældent helt tid nok. Jeg lader mig begejstre lidt for ofte. Jeg elsker at sætte nye samarbejder op, få nye ideer og skæve indfald. Men måske er det også en del af forskerlivet: at stå i det uafklarede, prøve noget af, tage et skridt videre og håbe, at sammenhængene viser sig senere.

Der har været tidspunkter, hvor jeg bevidst valgte projektspor, hvor jeg ikke var stærkest. Det ville lyde så fint at kunne skrive, at det var for at tvinge mig selv til at vokse. Men ærligt - det var drevet af ren og skær nysgerrighed. Jeg har bevæget mig ind i områder, der krævede helt nye teknikker, nye samarbejder eller nye måder at tænke videnskab på. Ofte føltes det som en risiko. Men i praksis blev det min måde at opbygge

en bred mekanistisk forståelse – en fordel, man ikke kan læse sig til. Denne tilgang har senere sat mig i stand til at lede større, multidisciplinære projekter, hvor kompleksitet og tværfaglighed er en nødvendighed.

Så hvor vil jeg hen? Jeg vil gerne slå et slag for, at den klassiske vej ikke er den eneste rigtige. Mine begrænsninger har vist sig at bane vejen for unikke muligheder. Når jeg ser på mit CV i dag, er det tydeligt, at intet af det udsprang af en veldefineret plan. Det udsprang af nysgerrighed og læringen i at bruge omveje som brændstof. For mig har omvejene ikke bare været nødvendige. De har været formende. Og i sidste ende er det min største fordel.

”Er det fordi, du skal rejse igen, mor?”

– om livet som mor og migrationsforsker

Anja Simonsen, antropologi

”Ava, kommer du ikke over til mig og får et kæmpe kram?” Sådan siger jeg til min ene datter på seks år en helt almindelig eftermiddag hjemme i stuen i efteråret 2025. Vi hygger os sammen med min anden datter Elina, der også er seks år, og jeg får lyst til at kramme dem. Avas svar giver mig et sug i maven: ”Er det, fordi du skal ud at rejse igen, mor?”

At lave feltarbejde som mor kan skabe et dilemma mellem at ville rejse ud og bruge tid med folk på flugt for at kunne indhente den mest retvisende data i samarbejde med dem forskningen drejer sig om – og derved at kunne skabe impact, og samtidig være en nærværende mor, der er til stede, fysisk og mentalt.

Jeg har altid haft en stor faglig interesse for international migration og har derfor, siden jeg var ung studerende, rejst verden rundt for at forstå, hvorfor folk flygter, hvad de flygter fra, igennem og til. At være migrationsforsker orienteret imod en international verden i bevægelse kræver nemlig tilstedeværelse blandt de mennesker, forskningen centrerer sig omkring. Antropologiens kernemetode – deltagerobservation – er bygget op omkring en deltagelse i hverdagslivet for at få et dybere

kendskab til den sociale verden, vores forskningsdeltagere bebor.

Min etnografiske rejse som socialantropolog begyndte i Etiopien i 2010, hvor jeg arbejdede med unge somaliske mænd, der var født og opvokset i flygtningelejre. Som ph.d.-studerende i 2013 flyttede jeg til Somaliland, Tyrkiet og Grækenland, hvor jeg undersøgte netværk, håb og sociale positioner blandt unge somaliere, der ønskede at migrere eller var på flugt. Som postdoc fortsatte jeg med at følge unge somalieres *tahriib*. *Tahriib* er et emisk begreb, der henviser til den unge somaliske generations "rejse ind i det ukendte", som ofte afhænger af irregulær migration til Europa.

At følge mit forskningsfelt har gjort det muligt for mig at undersøge det geopolitiske landskab, der danner rammen om mobiliteten for mennesker uden de rette dokumenter. Mens mange af dem, jeg har fulgt undervejs på deres flugt, er endt som hjemløse, i hvert fald for en periode, så fortsætter de med at forsøge at bevæge sig fysisk og socialt videre ind i det ukendte og efterlader fodspor, som jeg har fulgt igennem min tid som forsker.

Imens jeg udførte feltarbejde i Italien til mit postdoc projekt, bemærkede jeg, hvordan det politiske klima inden for migrationssektoren ændrede sig. Humanitære hjælpere blev kriminaliseret for at redde menneskeliv til søs i operationer, som de tidligere havde udført side om side med myndighederne. Operationer, der havde givet dem navne som "havets engle". Disse observationer førte til et nyt forskningsprojekt, et internationaliseringsstipendium støttet af Carlsbergfondet. Det betød, at jeg for de næste to år skulle relokere til Oxford i England, når ikke jeg skulle indsamle data i Italien.

Samtidig med at jeg modtog Carlsbergfondets stipendium, blev jeg tilbudt en stilling som tenure-track adjunkt på instituttet for antropologi, Københavns Universitet. Det blev tydeligt for mig, at mine etnografiske fodspor og dermed min tilstedeværelse blandt mine forskningsdeltagere - folk på flugt, familiemedlemmer til folk på flugt, redningsaktører på Middelhavet, advokater, socialarbejdere og mange flere - har guidet mit fokus for forskningen og givet mig et unikt indblik i en konfliktfyldt verden, som universitetet og adskillige fonde har fundet værdi i at investere i.

Men forskningen former og formes af køn, hvilket jeg er stødt på både som forsker og som mor, for i 2018 blev jeg imod alle odds gravid – med tvillinger. Ønsket om at blive mor var ikke givet, fordi jeg lider af den kroniske sygdom endometriose, som kan gøre dette svært, hvis ikke umuligt, for rigtig mange. En sygdom, som fortsat ikke prioriteres i forskningen, fordi det hører til en af de sygdomme, der er unikke for kvinder. Som de skriver i resuméet af rapporten om *Forskning i kvinder – kvinder i forskning*, så medfører underbelysning af såkaldte kvindesygdomme "forsinket diagnostik, mangelfulde behandlingsstrategier og ringere udfald (…) Globalt går under 1 % af forskningsmidlerne til kvindespecifikke sygdomme uden for kræftområdet".[1]

Jeg istandsatte straks et møde med min daværende institutleder på min allerførste arbejdsdag som tenure track adjunkt. Jeg var nervøs for, hvordan hun ville modtage beskeden om, at jeg var gravid, og at jeg grundet tvillingegraviditet var blevet anbefalet at blive sygemeldt tidligt for at undgå

[1] Ditte Søndergaard Linde, "Resume 0426 Forskning i kvinder – Kvinder i forskning," *sygeplejevidenskab.dk*, 11 marts 2026

komplikationer. Derfor besluttede jeg mig også for at være hudløst ærlig. Om min sygdom. Om mit brændende ønske om familieliv. Om min taknemmelighed for at de havde ansat mig. Anbefalingen om at blive sygemeldt tidligt var ikke uden grund, da jeg endte med at føde ti uger for tidligt ved akut kejsersnit. En oplevelse, der gjorde mig bevidst om min privilegerede status som dansk statsborger i et land, hvor vi har viden og kapacitet til at redde både mine døtres og mit liv. Samtidig gjorde det mig bevidst om livets skrøbelighed. Min daværende institutleder ønskede mig stort tillykke og bød mig velkommen i min nye stilling.

Splittede familier

Min mand og jeg gik i gang med at planlægge vores fremtid som forældre omkring mit liv som migrationsforsker. Vi besluttede os for at søge om visum til England til min mand, som på daværende tidspunkt var iransk statsborger med permanent opholdstilladelse i Danmark. Visummet blev afvist uden mulighed for at genansøge. Resultatet blev en splittet familie, hvor jeg sammen med vores to børn rejste til først Italien og senere England i tre uger ad gangen. Dette foregik, imens min mand blev hjemme i Danmark. Splittede familier er også en del af konsekvenserne for familier på flugt. At familien bliver skilt ad på tværs af landegrænser. Typisk med børnene hos moren. Selvom vores situationer ikke kan sammenlignes, fordi mine forskningsdeltagere har været igennem flugt, og mange ikke har opholdstilladelser, så gav det mig et helt intimt indblik i, hvad det gør ved et familieliv, når begrænset mobilitet sætter en bremse for familielivet.

At rejse er ligesom at tage en uddannelse

Trods det afviste visum har min familie og jeg sidenhen rejst sammen til andre lande end England grundet mit job som migrationsforsker, særligt efter min mand ansøgte og fik dansk statsborgerskab. Vi har rejst, når vores privatøkonomi tillod det, da forskere ofte ikke modtager finansiering, der medregner familielivet.

En af mine forskningsdeltagere, en ung somalisk mand på flugt, som jeg mødte i Italien i 2018, sagde noget meget vigtigt til mig omkring det at rejse. Noget, som jeg altid tænker på, når jeg er ude som migrationsforsker, med eller uden familien: ”At rejse er ligesom at tage en uddannelse”. Han forklarede videre, hvordan det at rejse lærer dig om livet, og om hvad de socioøkonomiske tilstande gør ved folks evner og overskud til at byde andre mennesker velkomne.

Som forsker og mor tager jeg min familie med på denne dannelsesrejse. Når vi kigger på legepladser på Sicilien og ser dem, de italienske børnefamilier leger på, med vedligeholdte gynger og rutsjebaner og flere hundrede år gamle træer, hvis store grene giver en behagelig skygge under bænkene, når solen står højest. Og derefter bemærker kontrasten til de forladte, gamle legepladser, hvor efterladte poser, madrasser eller tøj ligger i legehusene eller hænger og tørrer på skraldespandene og vidner om mennesker på flugt eller hjemløse italienere, der søger ly hér om aftenen og natten. Så taler vi om ulighed i børnehøjde.

Eller når vi sammen bruger vores sommer på at tage til Lampedusa, en lille italiensk ø med ca. 6000 indbyggere på Sicilien. Øen er placeret 205 kilometer fra Sicilien, men kun 113 kilometer fra Tunesiens kyst og er for mange folk på flugt det første stop på vejen mod det, de håber bliver et liv i sikkerhed. Hvis de altså overlever flugten. At balancere tiden mellem

forskningen og familien i felten er ikke altid nemt, ligesom det ikke er nemt at adskille indtrykkene fra den ofte rå uddannelse folk på flugt går igennem, som jeg og andre forskere kun bevidner glimt af – et glimt som nedenstående feltnote fra juli 2022 beskriver, da jeg netop har fået besked om, at en redningsbåd med folk på flugt er på vej ind til Port Favaloro:

> De skal først igennem et sundhedstjek og modtage en godkendelse fra politichefen, før de kan forlade redningsbåden. Det er varmt og solen bager på dem. Da de endelig får lov til at forlade båden, bliver de bedt om at stille sig op i tre rækker. Familier, kvinder og mindreårige først. Jeg deler vand, kage, juice og bamser ud sammen med en italiensk organisation og sender så mange smil afsted, som jeg kan bag min maske. Jeg lægger særligt mærke til en familie. En mor og far med deres to små børn, barfodet. Familiens lille dreng får en blå bamse. Han smiler og griner, imens han ivrigt taler til sin mor og far, der mangler energi til at svare ham. Familien er flygtet ombord en lille båd fra Tunesien med livet som indsats. Det samme er 24 mindreårige, som også var ombord på denne båd. De fleste er unge drenge. En ung mand spørger om lov til at ringe til sin mor og fortælle, at han er i live. Den ansvarshavende fra politiet svarer leende tilbage, at det jo kun er tre dage, han har været væk. Drengens forespørgsel bliver afslået.
> Når jeg kigger rundt på de ankomne mænd, kvinder og børn er rejsen, de har været på, tydelig. Nogle har sand i hovedet og våde shorts. Mange har ingen sko på, eller står i sandaler og flipflops. En ung mand kan næsten ikke gå. Han har smerter i ryggen. Kvinder sidder og stirrer ud i luften. Samtidig er der også smil at spore hos de ankomne, som er lettet over at være nået frem og for at være i live.

Efter overværelsen af denne ankomst cyklede jeg hjem til min mand og vores to døtre, der, intetanende om hvad jeg havde bevidnet, fik en mor og en hustru hjem, der græd og krammede, græd og krammede. Græd over de risici, disse familier har set sig nødsaget til at tage, og krammede, fordi jeg var så privilegeret, at mine børn, mand og jeg ikke skulle udsættes for sådanne risici. Feltarbejde som dette vidner om en ulige verden, hvor mange familier hver dag ser sig nødsaget til at flygte med livet som indsats.

At være ambitiøs og at være til stede

Som kvindelige forskere kæmper vi mod strukturelle uligheder, når det kommer til at kunne avancere i vores karriere og opnå toppositioner – for mit vedkommende ikke for at kunne kalde mig professor, men for at den forskning, jeg og en masse andre dygtige, kvindelige forskere foretager, kan nå bredt ud og blive anerkendt både indenfor og udenfor akademia. Vinter et al. skriver følgende, baseret på en rapport fra 2022 fra det Danske Agentur for Videregående Uddannelse og Forskning:

> Samlet set er antallet af kvinder i forskningen, der er adjunkter, lektorer eller professorer, dog steget over tid, fra 30 % (2010) til 35 % (2020). Tilsvarende er manglen på kvinder i topledelsen på universiteterne tydelig. I Danmark er 28 % af den øverste ledelse på universiteterne kvinder, hvilket er under det skandinaviske og europæiske gennemsnit. I EU er 26,2 % af

professorerne kvinder, mens det tilsvarende tal for Danmark er 22,6 %.[2]

Forskningen har brug for flere kvindelige topledere. Samtidig har vi brug for at synliggøre de manglende strukturer omkring mange kvindelige forskeres brændende ønske om at være en nærværende mor og en forsker med en toplederposition, som rapporten indikerer, kan være svært. For mig har det helt konkret betydet, at jeg i en lang periode har opgivet at tage del i en masse konferencer og netværkssammenhænge og i stedet har prioriteret international dataindsamling og en tilstedeværelse derhjemme med familien. I Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyer's bog *Køn og karriere i akademia: Bag facaden* fra 2024 viser de, at manglen på toplederpositioner blandt kvinder er strukturel og blandt andet kan forklares med det faktum, at mænd er langt mindre involveret i udvalgsarbejde, koordinatorroller og redaktionelle funktioner end kvinder, som ikke belønnes ved forfremmelsesprocesser, og at mænd er mere strategiske omkring at netværke, hvilket kan være afgørende for artikelpubliceringer i anerkendte tidsskrifter.

Selv det at prioritere feltarbejde kræver store organisatoriske evner som mor og forsker. På min forestående rejse til Grækenland, hvor jeg skal indsamle data til mit forskningsprojekt om døden på Middelhavet støttet af det Europæiske Forskningsråd (ERC), har min forskningsassistent spurgt mig, om ikke hun skal tage med mig – både for at indsamle data og for at hjælpe med at passe mine børn: "Jeg vil

[2] Christina Anne Vinter, Ditte Søndergaard Linde, og Lone Kjeld Petersen, "Research in Women – Women in Research," *Danish Medical Journal* 73: 2, 2026, A10250782, s. 2. https://content.ugeskriftet.dk/sites/default/files/2026-01/A10250782_WEB.pdf. Min oversættelse.

gerne gøre det her for dig, så du kan tage dine børn med", siger hun en dag i telefonen til mig. Det er prisværdigt, men min mulighed for at kunne vise Ava og Elina, at de er min førsteprioritet, samtidig med at jeg er forsker og går efter at blive topleder, burde ikke afhænge af en ung kvindes omsorg.

Jeg ønsker et forskningsfællesskab og nogle strukturer, hvor vi bakker op om kvindelige forskere og (kvindelige) forskere med familier, som ikke længere ofte sættes bagerst i køen til forfremmelser.

Konklusion

Feltarbejdet og international migration har for mig været hovedmotivationen for at uddanne mig som antropolog og senere hen forsker. Det kræver tid, budget og en familie med de rette rødbedefarvede pas.

Vi bør skabe et akademia, der reelt tilgodeser og rummer (kvindelige) forskere med familier, så jeg med ro i sjælen kan svare Ava, at ja, jeg skal ud at rejse igen — uden at hun føler sig forladt, og uden at jeg føler, at jeg forlader hende. Et akademia, hvor muligheden for at rejse og muligheden for at være hjemme, både som mor og som migrationsforsker, ikke står i modsætning til hinanden, men ses som en del af det samme levede liv, der ikke forhindrer vejen til en topposition.

At komme udefra

– Impostor-syndrom, netværk og uskrevne regler i akademia

Torsten Bøgh Thomsen, litteraturvidenskab

Jeg vil beskrive en følelse for dig, jeg har gået med i mange, mange år, og som jeg tror, de fleste af os kender: frygten for at blive afsløret som et inkompetent fjols. Frygten for at man i virkeligheden ikke har de kompetencer eller den viden, der skulle retfærdiggøre ens position i det akademiske system. Det er en følelse, jeg ofte har haft, men ikke tænkt nærmere over, fordi jeg, når den har meldt sig, har skyndt mig at ignorere den og affeje den som irrationel. Det har gjort den vag og underligt halvfortrængt. Men nu har jeg besluttet mig for at gå ind i den, mærke efter og prøve at finde ud af, hvad den egentlig drejer sig om, og i hvilke situationer den viser sig. Og jeg tror nu, at jeg kan skelne mellem tre forskellige typer af *impostor*-syndrom knyttet til akademia: fagligt, netværksmæssigt og organisatorisk. Jeg begynder med det faglige.

For mig satte min impostorfølelse sig for alvor igennem som studerende, men den går nok i virkeligheden meget længere tilbage. Lad mig bare smide det hele på bordet med det samme. Jeg voksede op på Lolland. Min far var havnearbejder, min mor sygeplejerske, og jeg er homoseksuel. Som queer og førstegenerationsstuderende følte jeg mig fra begyndelsen som en total outsider i den akademiske verden. Ikke nok med at jeg flyttede fra landet til byen, jeg sprang også ud, og så begyndte jeg på Litteraturvidenskab, der med sit høje krav til karaktergennemsnit er et enormt konkurrencepræget humanistisk

studie. Alle omkring mig havde været de bedste i deres gymnasieklasse, og pludselig var ingen af os nummer et mere.

Det gik meget brat op for mig, da jeg fik min første eksamenskarakter: et 7-tal på den gamle skala ledsaget af den mundtlige kommentar: "Det er jo ret middelmådigt." Middelmådigt! Det var jeg ikke vant til at høre. Det var ingen af os, og frygten for at være netop dét skabte en kultur af overkompensation. En medstuderende sagde engang til et krisemøde om det dårlige studiemiljø: "Jeg føler, at jeg hele tiden skal lade som om, jeg er 10% klogere, end jeg er." Vores underviser svarede blasert – måske i et forsøg på at berolige os: "Nå, men det problem går hele vejen op til underviserstaben." Den performative kultur var altså et kendt problem. Der blev aldrig taget egentlige tiltag for at ændre den, men det hjalp at tale åbent om det og at opdage, at mange følte det samme.

Ved siden af denne faglige usikkerhed følger der også nogle udfordringer, når man kommer udefra og forsøger at finde sin plads i en verden, man ikke kender til, og som er fyldt med uskrevne regler. En af de udfordringer handler om netværk.

Da jeg var færdiguddannet, blev jeg ansat på en kunsthal som formidlingsassistent. Pludselig skulle jeg lære at bevæge mig blandt kunstnere og kuratorer og navigere i et miljø fyldt med koder og konkurrence. Jeg var næsegrus imponeret over min chef. Ud over at styre kunsthallen med en faglig sikkerhed, selvtillid og vision, jeg aldrig havde set før, virkede det, som om hun var bedste venner med alle kunstnerne. Du ved kindkys, privatnumre, kaffeslabberas-møder, hvor virkelig store udfordringer lige blev ordnet i en håndevending. Ikke ligesom mig, der brugte hele dage på at forberede et 20-minutters praktisk møde med en grafiker. Senere fandt jeg ud af, hvad der kunne være en af grundene: Hun kom fra en akademikerfamilie,

var gift med en kunstner, og mange af dem, vi udstillede, var gamle venner.

Hvis man er født ind i sådan en verden, bevæger man sig naturligt og friktionsløst i den. For os andre føles den lukket og uigennemsigtig – og det tager lang tid at føle sig hjemme. Karriereforløb går hurtigere, når ens adressebog har været under opbygning siden barndommen. Nogle mennesker begynder ganske enkelt med årtiers forspring. Det er ikke som sådan uretfærdigt, men det er en ulighed, og det er bare sådan, det er. Og hvis man ikke selv har været stillet samme ressourcer til rådighed, føler man sig hurtigt bagud. Dermed ikke sagt, at man ikke oplever impostorfølelse, hvis man er vokset op i et akademikerhjem med insiderviden. Det gør man sikkert, men måske på andre fronter. Her kan det være et spørgsmål om at kunne matche sine forældre og leve op til deres karrieremæssige forventninger, der skaber usikkerhed. Den form for forventningspres har jeg imidlertid været lykkeligt forskånet for og kender det derfor kun på afstand.

Da jeg fik tildelt mit ph.d.-stipendium, ramte impostorfølelsen igen, men på en tredje måde, som jeg vil kalde organisatorisk. Det er svært som outsider at vide, hvor kodede og hierarkiske universiteter er. Der er eksplicitte regler, men også mange uskrevne: hvem man henvender sig til, hvordan man gør det, og hvad man spørger om. Det giver ikke sig selv, og jeg trådte forkert gentagne gange. Jeg skrev direkte til institutlederen for at bede om en arbejdscomputer. Jeg blandede mig i HR- og fagforeningssager langt over mit niveau. Det er vitterligt rent held, at jeg ikke har fået fornærmet folk med min utidige indblanding og skadet min karriere.

Heldigvis fandt jeg fortrolige. En nær kollega, der ved min ansættelse netop havde afsluttet sin ph.d. og var blevet adjunkt,

havde lige været igennem det samme og gav mig uvurderlig vejledning. Siden da er jeg endt som leder af H.C. Andersen Centret – samme sted jeg begyndte som ph.d.-studerende. Og jeg tror, at arbejdet med Andersen har lært mig noget om impostor-syndromet. Gennem hele sit liv blev Andersen kritiseret for sin kejtethed, sine manglende sociale kompetencer, sin manglende uddannelse, sin arbejderklassebaggrund og, mente mange, sit middelmådige talent som forfatter. Han kom fra en outsiderposition, som han aldrig holdt op med at tale om. Faktisk blev historien om hans ydmyge ophav og opstigning til de højeste sociale kredse og til international anerkendelse som kunstner en drivkraft i hans forfatterskab og en del af den markedsføringsstrategi, der sikrede hans globale berømmelse. *Rags-to-riches*-fortællingen, vi kender fra "Den grimme Ælling", er ikke behagelig at gennemleve, men den rummer et trøsterigt budskab: Det er ikke kun talent eller netværk eller insiderviden om de kredse, man gerne vil begå sig i, der baner vejen for succes. Det er også hårdt arbejde, udholdenhed og evnen til at klare modgang. I den akademiske verden udsætter man sig systematisk for kritik. Der kommer afslag og skuffelser, som man ikke blot skal kunne tåle, men også lære at omsætte konstruktivt. Og måske vigtigst af alt skal man lære ikke at lade nederlag fylde mere end nødvendigt. I stedet må man bevare sin målrettethed og vedholdenhed og fokusere på den ros og anerkendelse, der også kommer undervejs.

De tre slags følelser af utilstrækkelighed, faglig, netværksmæssig og organisatorisk, dukker op igen og igen i forskellige kombinationer og med forskellig styrke. Efterhånden som man etablerer sig, bør de to sidste fylde mindre. Man opbygger et netværk, man lærer sin organisation at kende. Men ofte føles det, som om barren hele tiden hæves. Når man har et

nationalt netværk, skal man have et internationalt. Derefter måske et politisk eller et netværk i erhvervslivet, ved fondene eller blandt eksterne samarbejdspartnere. Der er altid en ny arena, hvor man kan føle sig utilstrækkelig.

Man kan ikke gøre meget for at indhente kolleger, der har arvet netværk eller branchekendskab. Men med en udadvendt og proaktiv tilgang får man hurtigt kontakter, især med folk i ens eget felt, som deler ens interesser. For folk elsker at tale om deres arbejde. Intet smigrer en seniorforsker mere end at høre, at deres arbejde bliver brugt af en ph.d.-studerende eller postdoc. Så man skal ikke være bekymret for at trænge sig på. En kalkuleret fedterøv er der selvfølgelig ingen, der gider, men evnen til at kunne smigre høfligt og oprigtigt er en af de mest charmerende og værdsatte kvaliteter overalt.

Jeg var tidligere meget ubekvem ved begrebet *networking*. Det virkede så udspekuleret og strategisk. Men noget, der hjalp mig, var at tænke på netværk på en anden måde, end at jeg skulle have noget ud af folk. Da jeg beklagede mig over denne mentalitet til en ven, kommenterede hun, at netværk vel også handler om at give såvel som at modtage: at dele sine egne kontakter, at se interessefællesskaber blandt sine bekendte, introducere folk for hinanden. De mest succesfulde netværkere, jeg kender, er seniorforskere, der af ægte akademisk interesse bringer andre ind i meningsfulde sammenhænge ved at invitere dem til middage, konferencer, receptioner eller kaffeaftaler. Mit råd er derfor: Søg mod den type seniorforskere, der deler generøst ud af sig selv og deres kontakter.

Når det gælder organisatoriske udfordringer, er seniorforskere imidlertid ikke altid de bedste at spørge til råds. De har været i systemet så længe, at de kender og nok også har været med til at skabe de uskrevne regler. Vend dig i stedet mod

kolleger på dit eget niveau eller lige over. De har lige været igennem det, du står i, og de kan huske, hvordan det føles. De kan forklare lokale hierarkier, sociale normer, *do's and don'ts*. De ved, hvem du skal henvende dig til, og hvem du måske skal undgå. Og så er der det administrative personale. De er dine bedste allierede, når det handler om at forstå, hvordan institutionen fungerer: Når du indsender din rejseafregning for sjette gang, og den stadig er forkert, eller når du skal have hjælp til at planlægge ferie i universitetets kryptiske system, så er du fuldstændig afhængig af deres velvilje og tålmodighed. Et godt forhold til administrationen kan ikke overvurderes.

Til sidst er der den faglige usikkerhed. Og den forsvinder aldrig. Den vender tilbage igen og igen – både når du bliver rost, og når du bliver kritiseret. På et tidspunkt kaldte en ekstern oplægsholder i Det Unge Akademi os venligt for "eliten i dansk forskning". Og selvom jeg blev smigret, tænkte jeg også: "argh, ik' mig." Den lille mistanke om ikke at høre til, den indre impostorstemme, melder sig per refleks. Selvfølgelig dukker den også op, når man får direkte kritik. For mig, og sikkert mange andre, sker det især i forbindelse med *peer reviews*. Man sender sit hjertebarn ud, og det kommer tilbage med kommentarer som: "Dette bør korrekturlæses af en *native speaker*."; "Denne artikel er alt for umoden."; "Dette minder om en velskrevet bacheloropgave." I akademia er grænsen mellem modstand, der udvikler os, og modstand, der lammer os, utydelig og ofte overskredet. Det kræver selvtillid og en gennem rutine opbygget evne til at vurdere både eget og andres arbejde kritisk at afgøre, hvilken feedback man skal tage ind, og hvad man skal afvise som ubrugeligt eller decideret tarveligt. Og her kommer mit bedste råd desangående: Del det. Del de hårde anmeldelser, afslagene, afvisningerne og kritikken med kolleger, du stoler på.

Jeg lover, at de har masser af lignende historier. Og den åbenhed er måske den bedste modgift mod en præstations- og perfektionismekultur, der hæmmer mere, end den motiverer.

Selvfølgelig er det naturligt at stræbe efter kvalitet og excellence på et universitet. Det er hele pointen med forskning. Men den stræben bliver giftig, når den skaber en kultur af facade og påtaget selvtilstrækkelighed, inden for hvilken folk ikke tør stille spørgsmål eller søge hjælp af frygt for at blive vurderet uegnede. Også her har jeg lært noget af H.C. Andersens ærlighed omkring sin outsiderposition: "Don't fake it till you make it!" For mig gjorde det kun impostorfølelsen værre at lade som om, jeg kendte folk, kendte koderne eller var fagligt stærkere, end jeg var.

At være ærlig om mine begrænsninger, men også om mit hårde arbejde, har givet mig den støtte og forståelse, jeg havde brug for. Lad være med at overkompensere. Stå ved din baggrund og det, du bidrager med. Overkompensation får dig paradoksalt nok kun til at ligne en nybegynder endnu mere.

Endelig har det virket for mig at forsøge at slutte fred med mit impostor-syndrom. At se det som en naturlig konsekvens af at arbejde i et system, der altid stræber efter næste niveau. Det skal ikke dyrkes, og det skal ikke føre til selvudslettelse. Men det kan accepteres som den lille selvkritiske impuls, der holder én motiveret til hele tiden at gøre det lidt bedre. Jeg spørger også nogle gange mig selv, hvad det modsatte af impostor-syndrom ville være. Arrogance? Selvbehagelighed? En overdreven følelse af berettigelse? En tro på egen genialitet, der blokerer for impulsen til at forbedre sig? Det er næppe den overkorrektion, vi ønsker.

Vi mangler alle de sidste 10% af genialitet. Og i stedet for at lade som om vi allerede besidder dem, kunne vi blive enige om,

at bevidstheden om den lille mangel, den lille afstand mellem, hvad vi kan, og hvad vi ville ønske, at vi kunne, er det, der definerer os som forskere. Og ikke bare forskere, men gode forskere.